

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

BARBARA ŽAGAR

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

DOLOČANJE BONITETE BANKI

Ljubljana, junij 2006

BARBARA ŽAGAR

IZJAVA

Študentka BARBARA ŽAGAR izjavljam, da sem avtorica tega magistrskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom prof. dr. IVANA RIBNIKARJA, in skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 9.junij 2006

Podpis:

SLOVAR PREVODOV TUJIH IZRAZOV

Credit rating – Ocena kreditne sposobnosti
Credit risk – Kreditno tveganje
Default – Nastop plačilne nesposobnosti
Foreign exchange rate risk – Tveganje spremembe deviznega tečaja
Interest rate risk – Tveganje spremembe obrestne mere
Liquidity risk – Likvidnostno tveganje
Off-balance-sheet risk – Zunajbilančno tveganje
Return on assets – ROA – Donosnost sredstev
Return on equity – ROE – Donosnost kapitala
Return on average assets – ROAA – Donos na povprečno aktivo
Return on average equity – ROAE – Donos na povprečni kapital
Risk management – Upravljanje tveganj
Technology and Operational risk – Tehnološko in operativno tveganje
Total assets – Celotna aktiva
Interest income – Obrestni prihodki
Interest expenses – Obrestni odhodki
Net interest income – Neto obrestni prihodki
Non-interest income – Neobrestni prihodki
Net fees and commissions – Čiste opravnine (provizije)
Net profit/(loss) from financial operations – Neto finančni posli
Gross income – Bruto prihodki
Operating expenses – Splošni upravni stroški
Staff costs – Stroški dela
Provisions – Neto rezervacije
Profit after tax – Dobiček po obdavčitvi
Net interest margin – Neto obrestna marža
Operating expenses/Average total assets – Operativni stroški/Povprečna aktiva
Cash and balances with CB – Gotovina in imetja pri CB
Loans and advances to banks – Posojila bankam
Loans and advances to the non-bank sector – Posojila strankam, ki niso banke
Securities – Vrednostni papirji
Other assets – Druga aktiva
Deposits from bank – Depoziti bank
Deposits from the non-bank sector – Depoziti strank, ki niso banke
Capital – Kapital
Other liabilities – Druge obveznosti
Profitability ratios – Kazalniki donosnosti
Asset quality ratios – Kazalniki kvalitete aktive
Liquidity ratios – Kazalniki likvidnosti
Capital strength ratios – Kazalniki kapitalske moči

SEZNAM TABEL

- Tabela 1: Bonitetne skupine terjatev in kriteriji za razvrstitev v določeno bonitetno skupino
- Tabela 2: Postavke in kazalci poslovanja, ki jih mora banka izkazovati med pomembnejšimi podatki o poslovanju v letnem poročilu
- Tabela 3: Storitve, ki jih domača banka opravlja za tuje banke
- Tabela 4: Revizorjeva mnenja o letnem poročilu banke
- Tabela 5: Razčlenitev postavk bilance stanja banke – kratka shema
- Tabela 6: Postavke v bilanci stanja in njihovi deleži v %
- Tabela 7: Skupine zunajbilančnih aktivnih postavk in njihove uteži
- Tabela 8: Izkaz poslovnega izida banke – kratka shema
- Tabela 9: Izkaz poslovnega izida banke
- Tabela 10: Izkaz finančnega izida
- Tabela 11: Izkaz gibanja kapitala
- Tabela 12: Definicije bonitet s strani Fitcha
- Tabela 13: Pregled nekaterih gospodarskih kazalnikov za Slovenijo leta 2001 – 2004
- Tabela 14: Bilančne vsote v milijonih SIT in tržni deleži v % največjih slovenskih bank na dan 31. 12. 2004
- Tabela 15: Klasifikacija kreditov kot delež celotnih kreditov za NLB, d. d., na dan 31. 12. 2003 in 31. 12. 2004
- Tabela 16: Primerjava NLB, d. d., NKBM, d. d., in Abanke, d. d., po nekaterih kazalnikih za l. 2004

SEZNAM SLIK

- Slika 1: Koraki analitika ob prejetju letnega poročila banke
- Slika 2: Model likvidnostne bilance stanja
- Slika 3: Struktura izkaza poslovnega izida kot različni nivoji donosnosti
- Slika 4: Vpliv oblikovanih rezervacij na dobiček poslovanja

SEZNAM PRILOG

- Priloga 1: Konsolidirana bilanca stanja za Skupino NLB v milijonih SIT na dan 31. 12. 2004 po MSRP
- Priloga 2: Konsolidirani izkaz poslovnega izida za Skupino NLB v milijonih SIT v obdobju od 1. 1. do 31. 12. 2004 po MSRP
- Priloga 3: Konsolidirani izkaz finančnega izida za Skupino NLB v milijonih SIT v obdobju od 1. 1. do 31. 12. 2004 po MSRP
- Priloga 4: Konsolidirani izkaz gibanja kapitala za Skupino NLB v milijonih SIT v poslovnem obdobju 2004 po MSRP
- Priloga 5: Kazalniki poslovanja za Skupino NLB v % na dan 31. 12. 2003 in 31. 12. 2004
- Priloga 6: Krediti strankam, ki niso banke (razčlenitev kreditov po sektorjih) za Skupino NLB v milijonih SIT na dan 31. 12. 2004 po MSRP

Priloga 7: Krediti strankam, ki niso banke (razčlenitev kreditov po dejavnosti komitentov) za Skupino NLB v milijonih SIT na dan 31. 12. 2004 po MSRP

Priloga 8: Depoziti drugih strank za Skupino NLB v milijonih SIT na dan 31. 12. 2004 po MSRP

Priloga 9: Valutno tveganje za Skupino NLB v milijonih SIT na dan 31. 12. 2004 po MSRP

Priloga 10: Likvidnostno tveganje za Skupino NLB v milijonih SIT na dan 31. 12. 2004 po MSRP

Priloga 11: Obrestno tveganje za Skupino NLB v milijonih SIT na dan 31. 12. 2004 po MSRP

Priloga 12: Primerjava bilance stanja v 000 SIT na dan 31. 12. 2004 za tri največje slovenske banke

Priloga 13: Primerjava izkaza poslovnega izida v 000 SIT v obdobju od 1. 1. do 31. 12. 2004 za tri največje slovenske banke

Priloga 14: Primerjava nekaterih postavk v 000 SIT in kazalnikov v % za l. 2004 za tri največje slovenske banke

Tabela 15: Primerjava lestvic in simbolov bonitet mednarodnih bonitetnih agencij

KAZALO

1 UVOD	1
1.1 OPREDELITEV PROBLEMA, NAMEN IN CILJ DELA.....	1
1.2 METODE PROUČEVANJA IN ZASNOVA DELA	3
2 TVEGANJA PRI BANČNEM POSLOVANJU	5
2.1 KREDITNO TVEGANJE	5
2.2 OSTALA TVEGANJA	7
3 ZAHTEVE REGULATORJA	9
3.1 ZAKONSKA PODLAGA UPRAVLJANJA KREDITNEGA TVEGANJA.....	9
3.1.1 Kapitalska ustreznost bank	9
3.1.2 Oblikovanje rezervacij.....	10
3.1.3 Velika izpostavljenost	11
3.1.4 Novi kapitalski sporazum–Basel II	13
3.2 ZAKONSKA PODLAGA ZA IZDELAVO FINANČNIH IZKAZOV BANKE	14
4 FINANCIRANJE TUJIH BANK IN PODJETIJ S STRANI TUJIH BANK	18
4.1 FINANCIRANJE Z VIDIKA POSOJIOJEMALCA.....	18
4.1.1 Definicija mednarodnega bančništva	18
4.1.2 Storitve mednarodnega bančništva.....	19
4.1.3 Pridobivanje tujih virov financiranja.....	20
4.1.4 Svetovanje komitentom pri zadolževanju v tujini	22
4.2 FINANCIRANJE Z VIDIKA POSOJILODAJALCA	22
4.2.1 Boniteta banke kot komitenta poslovne banke	22
4.2.2 Določitev zgornje meje zadolževanja.....	29
5 ANALIZA FINANČNEGA POLOŽAJA BANKE	29
5.1 ANALIZA BILANCE STANJA	30
5.1.1 Sredstva in obveznosti.....	30
5.1.2 Krediti.....	34
5.1.3 Depoziti	35
5.1.4 Kapital	36
5.1.5 Zunajbilanca	38
5.1.6 Enostaven model likvidnostne bilance stanja.....	38
5.2 ANALIZA IZKAZA POSLOVNEGA IZIDA.....	40
5.2.1 Prihodki in odhodki	40
5.2.2 Stroški.....	43
5.2.3 Neto rezervacije.....	43
5.3 ANALIZA IZKAZA FINANČNEGA IZIDA	45
5.4 ANALIZA IZKAZA GIBANJA KAPITALA	45
6 ANALIZA KAZALNIKOV	47
6.1 KAZALNIKI KVALITETE AKTIVE	49
6.2 KAZALNIKI KAPITALSKE MOČI.....	52
6.3 KAZALNIKI DONOSNOSTI	55
6.4 KAZALNIKI VIROV FINANCIRANJA IN LIKVIDNOSTI	60
7 BANKE IN MEDNARODNE BONITETNE AGENCIJE	63
7.1 RAZVOJ BONITETNIH AGENCIJ	63
7.2 PROCES DOLOČANJA BONITETE BANKE.....	64

7.3 METODOLOGIJE BONITETNIH AGENCIJ.....	68
7.3.1 Moody's Investors Service (Moody's)	69
7.3.2 Standard & Poor's (S & P's)	70
7.3.3 Fitch Ratings (Fitch).....	71
7.3.4 Capital Intelligence.....	71
7.4 POROČILO BONITETNE AGENCIJE	73
8 PRAKTIČEN PRIMER OCENJEVANJA BONITETE BANKE	75
8.1 GOPODARSKO OKOLJE.....	76
8.2 BANČNI SISTEM	77
8.3 SPLOŠNI PODATKI O BANKI IN SKUPINI.....	78
8.4 LASTNIKI BANKE IN NJIHOVA POMOČ V PRIMERU TEŽAV	79
8.5 ANALIZA DONOSNOSTI.....	79
8.6 ANALIZA KVALITETE AKTIVE	81
8.7 ANALIZA VIROV FINANCIRANJA IN LIKVIDNOSTI.....	84
8.8 ANALIZA KAPITALSKE USTREZNOSTI.....	84
9 ZAKLJUČEK	85
10 LITERATURA	89
11 VIRI.....	91
PRILOGE	1

1 UVOD

1.1 OPREDELITEV PROBLEMA, NAMEN IN CILJ DELA

Poslovanje vsake banke je izpostavljeno različnim vrstam tveganj, za katera je značilna visoka stopnja medsebojne soodvisnosti in prepletenosti. Osnovni element za zaščito pred tveganji je kapital banke, ki mora biti dovolj visok za pokritje nepredvidenih tveganj oz. izgub, ki nastajajo pri poslovanju. Stopnja tveganosti posameznih vrst poslov banke se ugotavlja s posebnimi, predpisanimi izračuni tehtanja in količnikov stopnje tveganosti posameznih bančnih poslov. Banka se zaradi narave svojega poslovanja ne more v celoti izogniti poslovnim tveganjem, zato mora vzpostaviti mehanizme notranjih kontrol tako, da tveganja minimizira in da se pred njimi zaščiti. Tveganja, ki jim je banka izpostavljena, so naslednja (Zakon o bančništvu, 2004):

1. likvidnostna tveganja,
2. kreditna tveganja,
3. obrestna, valutna in druga tržna tveganja,
4. tveganja zaradi izpostavljenosti do posamezne osebe,
5. tveganja, povezana z naložbami v kapitalske deleže in nepremičnine,
6. tveganja neizpolnitve nasprotne stranke, povezana z državo izvora nasprotne stranke.

Pravica razpolaganja in upravljanja s sredstvi, ki so last upnikov, daje banki odgovornost, da je vedno (dnevno ali ob dogovorjenem roku) sposobna zbrana sredstva upnikom tudi vrniti, kar pomeni, da mora biti likvidna in dnevno izpolnjevati vse prevzete obveznosti. Zato je tveganje stalnica bančnih poslov. S tem, ko banka zbrana sredstva plasira v posojila, vrednostne papirje in druge naložbe, tvega, da bo npr. vrednostne papirje ponovno unovčila in da bodo posojila ob roku zapadlosti vrnjena, drugače bo imela težave pri izpolnjevanju obveznosti do upnikov. Poraba likvidnih sredstev se lahko nadomesti s koriščenjem rezerv banke ali razpoložljivih virov medbančnega trga.

Glavni razlog propada bank ni negativni izkaz poslovnega izida, ampak njihova nelikvidnost, ki se lahko izkaže kot nesolventnost, do katere lahko pride zaradi npr. nevrnjenih posojil (slabih naložb), ročne neusklajenosti naložb z viri sredstev (financiranje dolgoročnih naložb s kratkoročnimi viri), obenem pa nezmožnostjo pridobiti dovolj novih depozitov za izplačila obstoječih. Pomembno je, da banka vzdržuje optimalno razmerje med najbolj likvidnimi naložbami in vpoglednimi depoziti, čeprav na račun slabšega finančnega izida. Ker je praksa dokazala, da je vsaka naložba tvegana in da trg s svojimi mehanizmi teh tveganj ni sposoben uravnavati samostojno, so se postopoma širili in zaostrovali predpisi, ki jih dobra banka brez težav izpolnjuje.

Zastavljata se vprašanji, kako banka ugotovi, ali uspešno upravlja tveganja in kdaj jih uspešno upravlja. Dosežena donosnost banke je odvisna od velikosti tveganja, ki mu je

izpostavljena. Primerna finančna analiza daje odgovor bančnemu analitiku, da oceni, ali banka uspešno upravlja tveganja in kateri so glavni dejavniki, ki omogočajo uspešno upravljanje tveganj.

Bančni analitik se ne more zanesti samo na bilanco stanja in izkaz poslovnega izida, da bi ugotovil uspešnost poslovanja banke, ampak mora poznati računovodske standarde in standarde poslovanja banke ter še veliko drugih dejavnikov, ki vplivajo na poslovanje banke (npr. okolje delovanja, bančni sistem, pomoč lastnikov in ostalo). Z analizo poslovanja banke lahko ocenimo, ali je banka dosegla zastavljene cilje, in primerjamo njeno poslovanje s primerljivimi bankami. Ocena poslovanja banke vsebuje analizo finančnih izkazov banke in prikaz ključnih kazalnikov, ki prikazujejo posamezne dele poslovanja.

Najosnovnejšo razvrstitev storitev banke zagotavlja bilanca stanja, ki zajema podatke iz knjigovodskih stanj računov, predpisanih s kontnim okvirom za banke in hranilnice, in z metodologijo za sestavo bilance stanja. Gre za uravnoteženi prikaz sredstev in virov sredstev. V skladu z bančno zakonodajo mora banka voditi poslovne knjige, sestavljati knjigovodske listine, vrednotiti knjigovodske postavke in sestavljati računovodska poročila. V l. 2006 je Banka Slovenije izdala vrsto novih predpisov, med njimi na področju kreditnega tveganja in priprave finančnih izkazov banke.

Bilanca stanja in izkaz poslovnega izida izhajata iz skupne podatkovne baze, tj. centralne evidence finančnih podatkov banke, katere običajni naziv je glavna knjiga, ki omogoča poleg izdelave predpisanih računovodskih izkazov tudi sestavo informacij za notranje uporabnike. Oblika (razčlenjenost) bilance stanja in izkaza poslovnega izida je odvisna od tega, komu so računovodski izkazi namenjeni in kdo je njihov uporabnik. Med najpomembnejše zunanje uporabnike računovodskih izkazov banke sodi Banka Slovenije, ki si je s predpisano obliko izkazov zagotovila enotnost podatkovne baze in s tem spremljanje denarnih agregatov, ekonomskih pokazateljev, predvsem pa izvedbo nadzora nad poslovanjem banke.

Vse večje banke poslujejo na tujih mednarodnih trgih, da bi povečale poslovanje in izboljšale končni poslovni rezultat banke. Storitve mednarodnega poslovanja so npr. izvozno financiranje, mednarodno kreditiranje, devizno trgovanje in pridobivanje virov. Pomembno je, da ima banka čimveč informacij o banki, s katero posluje na tujem trgu. Veliko informacij o banki daje bančnemu analitiku mednarodna boniteta banke s strani mednarodnih bonitetnih agencij. Pri bankah z visokimi bonitetnimi ocenami je možnost neplačila zelo majhna, pri bankah s slabšimi bonitetnimi ocenami pa se verjetnost neplačila povečuje. Ker so bančni analitiki iz banke, kjer ocenjujejo, pogosto precej oddaljeni od ocenjevane banke, jim je poročilo o mednarodni boniteti precej v pomoč. Poročilo vsebuje podatke o poslovanju in kvaliteti banke, s katerimi si pomagajo pri svoji analizi. Mednarodna boniteta banke je pomembna tudi za banko, kjer se ocenjuje, saj nastopa na tujih trgih kot banka z visokim zaupanjem.

Namen magistrskega dela je prikazati določanje bonitete banke s strani bančnega analitika v bonitetni službi poslovne banke. V delu bodo prikazane metode in tehnike, s katerimi si bančni analitik pri tem pomaga. Predstavljene bodo metodologije določanja bonitete banke vseh večjih mednarodnih bonitetnih agencij. Določanje bonitete banke vključuje analizo poslovanja banke, finančno analizo banke, ustrezne kazalnike ter vse ostale dejavnike, ki vplivajo na določitev bonitete banke. Namen dela je tudi prikazati, da je za učinkovito obvladovanje tveganj v banki potrebno poznati ne le finančne izkaze banke in letno poročilo banke, ampak tudi nefinančne oz. subjektivne dejavnike, kot so npr. razvitost države, razvitost in koncentracija bančnega sistema, velikost in pomen banke v državi, kvaliteta vodstva banke, stopnja pomoči s strani lastnikov banke in dejavnost banke. Analiza poslovanja banke pomeni veliko več kot pregled števil in kazalnikov.

Cilj dela je pokazati, da lahko na podlagi učinkovite analize poslovanja banke, kazalnikov poslovanja banke in ostalih dejavnikov ter preko ustrezne določitve bonitete banke (s katero poslovna banka sodeluje) učinkovito upravljamo kreditno tveganje poslovne banke, kar posledično vpliva na dobiček poslovne banke. Pri analizi poslovanja banke je potrebno istočasno primerjati donosnost in tveganje banke.

Cilj analize poslovanja banke je ugotoviti prednosti in slabosti banke, ki se pojavljajo pri njenem poslovanju. Skupno vsem tehnikam analiziranja finančnih institucij so predvsem analiziranje finančnih izkazov banke iz različnih obdobj, kazalniki, ki kažejo povezavo med različnimi postavkami in finančnimi izkazi, ter primerjava s konkurenti. Finančna analiza banke mora razkriti in pojasniti vzroke, ki so pogojevali dosežene finančne podatke in kazalnike poslovanja, ter podati informacijo, kako ravnati v prihodnje. Skupno vsem tehnikam in analizam poslovanja banke je ovrednotenje tveganj.

Cilj dela je analizirati vzroke, ki poslovne banke vodijo k ocenjevanju bonitete bank, s katerimi sodelujejo, določiti in analizirati dejavnike ocene kvalitete bank ter podati prikaz orodja za pomoč pri presoji bonitete bank. Analiza praktičnega primera je omejena na slovensko banko, v kateri sem zaposlena. Celovita analiza poslovanja banke bo prikazana na podlagi internih metodologij banke, kjer sem zaposlena, metodologij mednarodnih bonitetnih agencij in na podlagi lastne presoje vključevanja različnih podatkov, ki sem jih zasledila v tuji in domači strokovni literaturi, z namenom čimbolj podrobno prikazati analizo poslovanja banke in določitev njene bonitete.

1.2 METODE PROUČEVANJA IN ZASNOVA DELA

Zaposlena sem v Novi Ljubljanski banki, d. d., Ljubljana, kjer sem v sektorju upravljanja tveganj do pred kratkim opravljala analize finančnega položaja bank ter pripravljala predloge za bonitetne razvrstitve bank. Finančne analize sem opravljala za domače in tuje banke. Osnove za presojo finančnega položaja banke sem zasledila predvsem v tuji strokovni literaturi, v domači pa predvsem preko seminarjev. Eden izmed elementov upravljanja

kreditnega tveganja je ocenjevanje tveganosti potencialnega dolžnika, ki je izraženo z boniteto dolžnika (boniteto banke).

Metode dela, ki bodo pri delu uporabljene, temeljijo na proučevanju teoretične podlage, ki daje osnovo za celovito oceno poslovanja, ter ugotavljanju tveganj, ki jim je banka izpostavljena. Pri izbiri metodološkega dela bo uporabljena strokovna literatura tujih in domačih avtorjev, viri ter prispevki in članki s teoretičnimi spoznanji obravnavanega področja. Spoznanja, ki so se pokazala v tujini kot uporabna v praksi, bom poskušala prenesti v svoje delo, pri tem pa vključila tudi lastno znanje, pridobljeno tekom študija, in iz prakse, kjer sem se kot kreditni analitik dnevno srečevala z analizami poslovanja bank in določanjem njihovih bonitet. V delu bodo vključene tudi informacije, pridobljene iz raznih poročil bank, internih gradiv ter ostale informacije, pridobljene iz spletnih strani.

Magistrsko delo je razdeljeno na 9 poglavij. Struktura poglavij je zasnovana tako, da se od razširjenega koncepta upravljanja tveganj področje analize zožuje do praktičnega primera določitve bonitete konkretne banke. Na podlagi praktičnega primera bom skušala ugotoviti vpliv upoštevanja različnih dejavnikov na analizo banke za določitev njene bonitete.

Uvodu, v katerem bodo predstavljeni problem dela, namen in cilj dela ter metode proučevanja in zasnove dela, bo sledilo poglavje o opisu tveganj v bančnem poslovanju.

V drugem poglavju se bom nekoliko bolj osredotočila na kreditno tveganje, ki je predmet dela, in podala njegove različne definicije s strani večih avtorjev ter nekoliko manj na ostala tveganja, ki jih bom naštel in na kratko opisala.

V tretjem poglavju bo sledila predstavitev zakonskih zahtev, ki jih morajo upoštevati poslovne banke pri upravljanju kreditnih tveganj. V ta namen bom izpostavila kapitalsko ustreznost bank, oblikovanje rezervacij in veliko izpostavljenost. Sledil bo prikaz zakonske podlage za izdelavo finančnih izkazov banke, kjer bo poudarek tako na stari zakonodaji, ki je veljala do konca l. 2005, kot tudi na novi, prenovljeni, ki velja od začetka l. 2006.

V četrtem poglavju bodo predstavljeni razlogi, zakaj morajo imeti banke določeno boniteto in zgornjo mejo zadolževanja z vidika ocenjevanja banke in z vidika banke, kjer se ocenjuje. Prikazala bom funkcijo mednarodnega bančništva banke ter njegove storitve in naloge v banki. Pri oceni bonitete banke je potrebno poznati vrsto objektivnih in subjektivnih faktorjev, ki bodo prav tako predstavljeni. Kratek opis določitve zgornje meje zadolževanja bo le zaradi celotnega pregleda, saj se bankam skupaj z oceno bonitete določa tudi zgornja meja zadolževanja.

V petem poglavju bo predstavljen eden izmed pomembnejših segmentov pri določanju bonitete banke, tj. analiza finančnega položaja banke. Najprej bo sledila predstavitev bilance stanja in njen pomen (bilanca stanja bo opisana po najpomembnejših postavkah), sledili bodo

prikaz in pomen izkaza poslovnega izida, analiza izkaza finančnega izida in analiza gibanja kapitala kot finančni izkazi banke, ki jih morajo banke javno predstaviti.

Za analizo finančnega položaja banke so pomembni tudi kazalniki, ki bodo predstavljeni v šestem poglavju. Skoraj v celoti so kazalniki prikazani iz tuje literature, saj večine slovenska zakonska regulativa ne predpisuje. Predstavljeni bodo po ključnih vsebinah, ki se uporabljajo tudi pri analizi poslovanja banke: kazalniki kvalitete aktive, kapitalske moči, donosnosti ter virov financiranja in likvidnosti.

Pri analizi banke mora analitik banke vedno upoštevati tudi morebitne mednarodne bonitete banke, ki jih pripravljajo 4 večje svetovne bonitetne agencije. Zato bodo v sedmem poglavju predstavljene vse večje bonitetne agencije, njihove metodologije določanja bonitete banke, njihov proces določanja bonitete banke in njihova poročila o boniteti.

V osmem poglavju bo sledila predstavitev praktičnega primera ocenjevanja bonitete banke, kjer bo prikazana finančna analiza banke, tj. Nove Ljubljanske banke, d. d., Ljubljana ter njene skupine. Uporabljena bo vsebina prejšnjih poglavij, kjer je bilo predstavljeno določanje bonitete banke iz različnih vidikov. Najprej bo predstavljeno gospodarsko okolje in bančni sistem, v katerem banka posluje. Sledil bo prikaz splošnih podatkov o banki in njeni skupini. Nato bodo predstavljeni lastniki in njihova pomoč v primeru težav banke. Sledila bo analiza finančnega položaja banke, pri kateri bodo upoštevani glavni segmenti tega prikaza, tj. kvaliteta aktive, donosnost, viri financiranja in likvidnost ter kapitalska ustreznost.

V devetem poglavju bodo predstavljene zaključne ugotovitve.

2 TVEGANJA PRI BANČNEM POSLOVANJU

Vsako tveganje potencialno zmanjšuje dobiček oziroma lahko prinese izgubo. Upravljanje tveganj postaja ključna bančna funkcija, tako da ima banka, ki aktivno upravlja tveganja, odločilno konkurenčno prednost in s tem večjo možnost ustvarjanja zahtevanih donosov na dolgi rok. V nadaljevanju bo najprej nekoliko obširneje predstavljeno kreditno tveganje, sledil bo prikaz še vseh ostalih tveganj, ki jim je banka pri svojem delovanju izpostavljena.

2.1 KREDITNO TVEGANJE

Koncept izpostavljenosti banke, ki ga povzroča dolžnikova nezmožnost ali nepripravljenost izpolniti obveznost iz naslova bilančnega ali zunajbilančnega kreditnega posla, je v praksi že povsem razdelan¹ (Karpe, 1997b, str. 36).

¹ Problematika izpostavljenosti kreditnemu tveganju je bila osnovno vodilo pri oblikovanju baselskih kapitalskih standardov (Karpe, 1997b, str. 36).

Kreditno tveganje je tveganje nastanka izgube zaradi neizpolnitve obveznosti dolžnika do banke (Zakon o bančništvu, 2004). Povezano je z nepravočasno izpolnitvijo obveznosti ali pa z neizpolnitvijo obveznosti do banke, z nepripravljenostjo dolžnika ali nesposobnostjo dolžnika (začasna nesposobnost zaradi nelikvidnosti ali trajna nesposobnost zaradi nesolventnosti), da v dogovorjenem roku izpolni obveznosti.

Banka mora upoštevati, da lahko pride do izpada pri vračilu kredita in plačilu obresti. Če je izpad plačila občasen, prizadene likvidnost banke, pri trajnem izpadu pa je prizadeto premoženje, s katerim banka razpolaga. Zato mora banka skrbno nadzirati sprejeto kreditno tveganje, pri čemer izvaja aktivnosti, povezane s presojanjem kreditne sposobnosti potencialnih dolžnikov, določanjem kreditne linije, izvajanjem nadzora nad odobrenimi naložbami ter določanjem in spremljanjem ustreznosti zavarovanj naložb.

Banka mora oceniti verjetnost, da bo posojilo vrnjeno, in izračunati določeno vrednost, za katero lahko banka računa, da ne bo nikoli vrnjena. Ta vrednost se kaže v bančnih rezervacijah², osnovni (negativni) sestavini dobička (Karpe, 1997b, str. 36). Slovenske banke so se prvič seznanile s pojmom klasičnega kreditnega tveganja l. 1989, ko so se reorganizirale v delniške družbe. Vse do takrat so morale banke sproti odpisovati vse neplačane terjatve z zapadlostjo nad 60 dni, kar ni pomenilo obvladovanja kreditnega tveganja, ampak le pokrivanje nastalih izgub. Znesek odpisov je bil bistveno nižji od višine oblikovanih rezervacij (Karpe, 1997b, str. 37).

Merjenje kreditnega tveganja je podrejeno trem glavnim komponentam (Karpe, 1997b, str. 36):

- 1) izračunu verjetnosti, da dolžnik ne bo pravočasno ali v celoti poravnal svojih obveznosti (default risk),
- 2) izračunu izpostavljenosti banke iz naslova kreditnega tveganja v določenem časovnem obdobju,
- 3) izračunu dejanske izgube (v %), ki jo banka realizira potem, ko je že uveljavila zavarovanja oz. začela postopek izterjave neizplačanega dolga.

Da bi se lahko opravili ti izračuni³, potrebujejo banke oz. njeni analitiki veliko informacij o komitentu. Te informacije se lahko pridobijo s strani zunanjih institucij (predvsem bonitetnih agencij) ali pa s strani ustreznih služb same banke. Upravljanje tveganj je vgrajeno v poslovanje vsake banke. Višina izpostavljenosti določenemu tveganju je odvisna od vrste in obsega posla, ki ga banka opravlja. Banke se ne ukvarjajo z obvladovanjem tveganj le zaradi zaščite lastnega poslovanja, ampak tudi za celotno gospodarstvo. Osnovni namen obvladovanja in upravljanja tveganj banke je, ne glede na strukturo posameznih tveganj in izpostavljenosti banke, zagotavljanje solventnosti, predvsem njene likvidnosti (Karpe, 1997, str. 36).

² Problematika obračunavanja ustreznih bančnih rezervacij za pokrivanje potencialnih izgub iz naslova slabih terjatev zahteva izredno dobro poznavanje narave kreditnih tveganj in sestavlja kompleksni sklop sodobnega bančnega računovodstva, plana in analize (Karpe, 1997b, str. 36).

³ Sami izračuni temeljijo na različnih modelih, ki niso predmet tega dela.

2.2 OSTALA TVEGANJA

Različni bančni teoretiki navajajo različne vrste bančnih tveganj. Greuning in Bratanovic navajata (2003, str. 4), da je banka izpostavljena naslednjim vrstam bančnih tveganj:

- *Finančnim tveganjem*: struktura bilance stanja, struktura izkaza poslovnega izida, kapitalna ustreznost, kreditno tveganje, likvidnostno tveganje, tržno tveganje, valutno tveganje in obrestno tveganje.
- *Operativnim tveganjem*: interna prevara, zunanja prevara, zaposlovalna politika, varnost delovnih mest, stranke, produkti in poslovne odločitve, poškodovanje fizičnih sredstev, izpadi in napake v sistemu (tehnološko tveganje), izvajanje, izročanje in procesno upravljanje.
- *Poslovnim tveganjem*: makroekonomska politika, finančna struktura, pravno okolje, pravna odgovornost, regulatorni predpisi, ugled in zaupanje ter deželno tveganje.
- *Tveganjem dogodkov*: politični dogodki, okužbe, bančne krize in drugi zunanji vplivi.

Baselski odbor⁴ za nadzor bank je v dokumentu Temeljna načela za učinkovit bančni nadzor (Baselska temeljna načela) v četrtem poglavju opredelil naslednja tveganja v bančništvu (Baselska načela preudarnega bančnega poslovanja, 1998, str. 18–21):

- *Kreditno tveganje*

Kreditno tveganje predstavlja tveganje, da posojilojemalec ne bo izpolnjeval svojih pogodbenih obveznosti. V povezavi s kreditnim tveganjem se izpostavljajo velike izpostavljenosti, koncentracija in kreditiranje povezanih oseb.

- *Deželno tveganje in tveganje prenosa*

Deželno tveganje izvira iz gospodarskega, družbenega in političnega okolja države, iz katere je posojilojemalec, vsebuje pa tudi tveganje prenosa, ki se pojavi, kadar obveznost posojiljemalca ni določena v njegovi domači valuti.

- *Tržno tveganje*

Zaradi spremenjenih tržnih cen se banke soočajo s tveganjem izgube bilančnih in zunajbilančnih pozicij. Tržno tveganje se najbolj odraža v trgovskih poslih banke, če gre za dolžniške ali lastniške kapitalske instrumente oziroma valutne ali blagovne pozicije. Posebna prvina tržnega tveganja je valutno tveganje.

- *Tveganje obrestne mere*

Tveganje spremembe obrestne mere se nanaša na izpostavljenost finančnega stanja banke neugodnim premikom obrestnih mer. Glavne oblike obrestnega tveganja, ki se jim banke

⁴ Baselski odbor za nadzor bank so l. 1975 ustanovili guvernerji skupine desetih gospodarsko najrazvitejših držav in je odbor bančnih nadzornih oblasti. Odbor sestavljajo danes člani naslednjih držav: Belgije, Kanade, Francije, Nemčije, Italije, Japonske, Nizozemske, Švedske, Švice, Velike Britanije in Amerike.

najpogosteje izpostavljajo, so tveganje ponovne cenitve, tveganje donosnosti in opcijska pravica.

- Likvidnostno tveganje

Likvidnostno tveganje se pojavlja, kadar banka ne more nadomestiti upadanja obveznosti ali financirati porasta terjatev. V skrajnem primeru lahko nezadostna likvidnost povzroči nesolventnost banke.

- Operativno tveganje

Najpomembnejši vrsti operativnega tveganja sta zatajitev notranje kontrole in upravljanja banke ter večja zatajitev informacijskega sistema. Med operativno tveganje se prištevajo tudi dogodki, kot so npr. velik požar ali druge naravne katastrofe.

- Pravno tveganje

Pravno tveganje je povezano s spremembo zakonodaje, ki vpliva na banke ali druge gospodarske družbe, ter s tveganjem ugotovitve, da bo vrednost terjatev nična ali bodo obveznosti večje od predvidenih, ker je bil pravni nasvet ali dokumentacija neprimerna ali napačna. Banke so za pravno tveganje zlasti občutljive pri novih vrstah poslov in kadar še niso določene zakonske pravice stranke, s katero se sklepa posel.

- Tveganje poslovnega ugleda

To tveganje izvira iz delovnih napak, nespoštovanja veljavnega prava in predpisov ali iz drugih virov in lahko bankam škoduje. Banke morajo zaradi narave svojega poslovanja ohranjati zaupanje svojih deponentov, posojilodajalcev in tržišča nasploh.

Tveganje nesolventnosti je posledica ali rezultat prevelikega obrestnega tveganja, tržnega tveganja, kreditnega tveganja, zunajbilančnega tveganja, tveganja deviznega tečaja, tehnološkega tveganja, deželnega in likvidnostnega tveganja. Vodstvo in zakonodajalec se osredotočata na upravljanje kapitala in kapitalske ustreznosti kot ključni meritvi sposobnosti banke, da ostane solventna in da raste. Solventno tveganje je tveganje, da banka ne bo imela dovolj kapitala za pokrivanje vseh izgub, kar jo bo privedlo v stečaj (Saunders, 2000, str. 103–114).

Za vzpostavitev odgovornega procesa uravnavanja tveganj moramo upoštevati naslednje (Culp, 2001, str. 5):

- tveganje lahko predstavlja tako ogroženost kot priložnost,
- pri uravnavanju tveganj je ena izmed bistvenih odločitev, koliko in za kakšno ceno se nam jih še splača zmanjševati,
- tveganju nenaklonjen človek ima raje gotovost kot negotovost, kadar je negotovost povezana s slabšim potencialnim izidom kot gotovost.

3 ZAHTEVE REGULATORJA

Pri upravljanju kreditnega tveganja so poslovne banke podrejene vrsti predpisov, zato bosta v nadaljevanju podani zakonski podlagi upravljanja kreditnega tveganja ter izdelave finančnih izkazov banke.

3.1 ZAKONSKA PODLAGA UPRAVLJANJA KREDITNEGA TVEGANJA

Bančna zakonodaja mora ustvariti okolje, ki banke vodi in spodbuja k varnemu poslovanju. Temeljni zakon, ki določa pogoje za ustanovitev, poslovanje, nadzor in prenehanje bank in hranilnic je Zakon o bančništvu, ki je stopil v veljavo l. 1999 (zadnji je iz l. 2004). Zakon o bančništvu (Zakon o bančništvu, 2004) določa, da mora banka za ugotavljanje, merjenje in upravljanje tveganj določiti načrt ukrepov obvladovanja tveganj. Tveganja, ki jim je banka izpostavljena pri svojem poslovanju, so zlasti likvidnostna tveganja, kreditna tveganja, obrestna, valutna in druga tržna tveganja, tveganja zaradi izpostavljenosti do posamezne osebe, tveganja, povezana z naložbami v kapitalske deleže in nepremičnine, tveganja neizpolnitve nasprotne stranke, povezana z državo izvora nasprotne stranke.

Na podlagi Zakona o bančništvu je Banka Slovenije izdala vrsto podzakonskih aktov, ki podrobneje urejajo posamezne vrste tveganj, hkrati pa pomenijo tudi uvajanje evropskih bančnih direktiv. Ti podzakonski akti, ki so v prenovljeni obliki začeli veljati z dnem 1. 1. 2006, so:

- Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic,
- Navodilo za izvajanje Sklepa o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic,
- Sklep o kapitalski ustreznosti bank in hranilnic,
- Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic.

Takrat pa prenehajo veljati:

- Sklep o oblikovanju posebnih rezervacij bank in hranilnic (iz l. 2002),
- Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic (iz l. 2002),
- Navodilo za izvajanje sklepa o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk ter sklepa o oblikovanju posebnih rezervacij bank in hranilnic (iz l. 2003).

3.1.1 Kapitalska ustreznost bank

Kapitalska ustreznost bank se nanaša na minimalno zahtevano višino kapitala banke, ki je potrebna glede na tveganost poslovanja banke. Zakon o bančništvu določa kapitalsko ustreznost banke. Kapital banke mora biti vedno najmanj enak vsoti kapitalskih zahtev, izračunanih z uporabo količnika minimalne kapitalske ustreznosti in kapitalskih zahtev za prekoračenje stanja udeležbe v kapitalu nefinančnih organizacij (Zakon o bančništvu, 2004).

Banka mora zagotoviti, da vedno razpolaga z ustreznim kapitalom glede na obseg in vrste storitev, ki jih opravlja, ter glede na tveganja, ki jim je izpostavljena pri opravljanju teh storitev. Bistveni sestavini kapitala banke sta osnovni kapital in rezerve banke, ki tvorita kapital prvega reda ali temeljni kapital. V izračun kapitala se lahko šteje tudi druge sestavine, tj. kapital drugega reda ali dodatni kapital. Banka, ki je zavezana k izpolnjevanju kapitalskih zahtev za tržna tveganja, pa upošteva še kapital tretjega reda ali dodatni kapital II.

Stara regulativa je osredotočena zgolj na kvantitativno merjenje kapitalске ustreznosti in zanemarljiv kvalitativni vidik, ki je v praksi mnogokrat še bolj pomemben. Kapitalška regulativa mora slediti spremembam na trgu. Predlagana nova shema po baselskih standardih naj bi tako odpravila večino pomanjkljivosti preko spremembe kvantitativnega načina merjenja minimalno zahtevanega koeficienta kapitalске ustreznosti ter dodatka 2 kvalitativnih stebrov, tj. uvedbe regulativnega nadzora in večjega poudarka na tržni disciplini. Pri tem naj bi nova shema obnovila poslanstvo starega kapitalskega sporazuma, tj. promoviranje varnosti in stabilnosti finančnega sistema. Še naprej naj bi bila usmerjena v izenačevanje konkurenčnih pogojev za poslovanje bank po svetu; obravnavanje bančnih tveganj naj bi bilo po njeni zaslugi bolj celovito. Čeprav se nova shema podobno kot vsi dosednji baselski dokumenti osredotoča na mednarodno aktivne banke, naj bi bila njena glavna načela uporabna za vse banke, ne glede na raven njihove kompleksnosti (Stevčevska, 2002, str. 6).

3.1.2 Oblikovanje rezervacij⁵

Rezervacije so namenjene pokrivanju potencialnih izgub iz terjatev. Za izračun posebnih rezervacij, ki jih je banka dolžna oblikovati, je Banka Slovenije v Sklepu o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic določila podrobnejša merila za razvrščanje postavk po stopnji tveganj ter odstotke za izračun potencialnih izgub za posamezne terjatve. V tem sklepu je določeno, da »mora banka oceniti dolžnikovo sposobnost izpolnjevati obveznosti do banke in kvaliteto zavarovanja terjatev banke po vrsti in obsegu pred odobritvijo vsakega kredita oziroma pred sklenitvijo druge pogodbe, ki je temelj nastanka izpostavljenosti banke« (Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic, 2006).

Finančna sredstva oziroma prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah se razvrstijo v skupine od A do P na podlagi ocene in vrednotenja dolžnikove sposobnosti izpolnjevati obveznosti do banke ob dospelosti, ki se presoja na podlagi:

- ocene finančnega položaja posameznega dolžnika,
- njegove zmožnosti zagotovitve zadostnega denarnega pritoka za redno izpolnjevanje obveznosti do banke v prihodnosti,
- vrste in obsega zavarovanja finančnega sredstva oziroma prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah do posameznega dolžnika,
- izpolnjevanja dolžnikovih obveznosti do banke v preteklih obdobjih.

⁵ Uporaba MSRP je povzročila nekatere spremembe na področju rezervacij, ki so predstavljene na strani 17.

V tabeli 1 so prikazane bonitetne skupine terjatev in kriteriji za razvrstitev v določeno bonitetno skupino.

Prvovrstna zavarovanja finančnih sredstev oziroma prevzetih obveznosti po zunajbilančnih postavkah po Sklepu o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic (2006, str. 6–7) so:

- bančna vloga, za katero je pogodbeno določena obveznost, da se uporabi za poplačilo,
- vrednostni papirji Republike Slovenije, Banke Slovenije ter vlad in centralnih bank držav cone A, kot je opredeljena v veljavnem sklepu o kapitalski ustreznosti bank in hranilnic,
- nepreklicne garancije na prvi poziv bank, ki so pridobile dovoljenje Banke Slovenije za opravljanje bančnih storitev, prvovrstnih bank držav članic in prvovrstnih tujih bank,
- prvovrstni dolžniški vrednostni papirji bank, s katerimi se trguje na finančnih trgih; pri tem se ne upoštevajo podrejeni in zamenljivi dolžniški vrednostni papirji in
- nepreklicna jamstva Republike Slovenije (vključno z nepreklicnimi garancijami na prvi poziv SID, ki so bile izdane do uveljavitve Zakona o zavarovanju in financiranju mednarodnih gospodarskih poslov).

Razvrščanje terjatev v bonitetne skupine je le prvi korak upravljanja kreditnega tveganja. Nihče ne more zagotoviti, da komitent poslovne banke, do katerega ima banka terjatev in je razvrščen v A bonitetno skupino, ne bo čez noč postal nesolventen. Zato se pri razvrščanju terjatev v bonitetne skupine, poleg bonitete komitentov, upoštevajo tudi vsa zavarovanja terjatev in kakovost prejetih zavarovanj.

3.1.3 Velika izpostavljenost

Omejitve, ki jih zakonodaja predpisuje poslovnim bankam z namenom zavarovanja pred prevelikim tveganjem, so povezane tudi z določitvijo nekaterih največjih dopustnih izpostavljenosti banke. Zakon o bančništvu, skupaj s Sklepom o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic, ki ga je izdala Banka Slovenije, določa največjo dopustno izpostavljenost bank do posamezne osebe, omejitev izpostavljenosti banke do osebe v posebnem razmerju z banko ter omejitev vsote velikih izpostavljenosti (Zakon o bančništvu, 2004):

Izpostavljenost banke do posameznega komitenta ne sme presegati 25 % kapitala banke ter izpostavljenost banke do posamezne osebe, ki jo banka posredno ali neposredno obvladuje, ne sme presegati 20 % kapitala banke. Velika izpostavljenost banke je izpostavljenost banke do posamezne osebe, ki dosega ali presega višino 10 % kapitala banke.

Tabela 1: Bonitetne skupine terjatev in kriteriji za razvrstitev v določeno bonitetno skupino

Bonitetna skupina	Kriteriji za razvrstitev v bonitetno skupino
A	V skupino A se razvrstijo finančna sredstva oziroma prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah: - do Banke Slovenije, Republike Slovenije, Evropskih skupnosti, vlad in centralnih bank držav cone A, kot je opredeljena v veljavnem sklepu o kapitalski ustreznosti bank in hranilnic, - do dolžnikov, za katere se ne pričakujejo težave s plačevanjem obveznosti in ki plačujejo svoje obveznosti ob dospelosti oziroma izjemoma z zamudo do 15 dni, - ki so zavarovane s prvovrstnim zavarovanjem.
B	V skupino B se razvrstijo finančna sredstva oziroma prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah do dolžnikov: - za katere se ocenjuje, da bodo poravnali dospele obveznosti, vendar je njihovo finančno stanje trenutno šibko, ne kaže pa, da bi se v bodoče bistveno poslabšalo, - ki plačujejo obveznosti z zamudo do 30 dni, občasno tudi z zamudo od 31 do 90 dni.
C	V skupino C se razvrstijo finančna sredstva oziroma prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah do dolžnikov: - za katere se ocenjuje, da denarni tokovi ne bodo zadostovali za redno poravnavanje dospelih obveznosti, - ki plačujejo obveznosti z zamudo do 90 dni, občasno tudi z zamudo od 91 do 180 dni, - ki so izrazito podkapitalizirani, - ki nimajo zadostnih dolgoročnih virov sredstev za financiranje dolgoročnih naložb, - od katerih banka ne prejema tekoče zadovoljivih informacij ali ustrezne dokumentacije v zvezi s poravnavanjem obveznosti.
D	V skupino D se razvrstijo finančna sredstva oziroma prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah do dolžnikov: - za katere obstaja velika verjetnost izgube dela finančnega sredstva oziroma plačila po prevzeti obveznosti, - ki plačujejo obveznosti z zamudo nad 90 dni do 180 dni, občasno tudi z zamudo od 181 do 360 dni, - ki so nesolventni, - za katere je bil pri pristojnem sodišču vložen predlog za začetek postopka prisilne poravnave ali stečaja, - ki so v sanaciji oziroma postopku prisilne poravnave, - ki so v stečaju.
E	V skupino E se razvrstijo finančna sredstva oziroma prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah do dolžnikov: - za katere se ocenjuje, da sploh ne bodo poplačane, - s sporno pravno podlago, - ki plačujejo obveznosti z zamudo nad 360 dni.
P	V skupino P se razvrstijo finančna sredstva oziroma prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah, za katere banka pri posamični oceni ugotovi, da je potrebna oslabitev ali oblikovanje rezervacije.

Vir: Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic, 2006, str. 5–6

Izpostavljenost banke do posamezne osebe je vsota vseh terjatev in pogojnih terjatev do 1 osebe, vrednost naložb v vrednostne papirje te osebe in vrednosti kapitalskih deležev banke v tej osebi. Pri izračunu izpostavljenosti se za posamezno osebo štejejo tudi 2 ali več oseb, ki so med seboj povezane tako, da za banko predstavljajo eno samo tveganje (Zakon o bančništvu, 2004). Izpostavljenost banke do posamezne osebe pomeni prikaz največje možne izgube banke v primeru, da ta oseba ne poravnava vseh svojih obveznosti do banke. V izpostavljenost se tako štejejo vse aktivne bilančne in klasične zunajbilančne postavke, ki se nanašajo na posamezno osebo. V izpostavljenost se štejejo tudi posebne postavke izvedenih finančnih instrumentov, ki se vključujejo v izračun izpostavljenosti v višini kreditnih nadomestitvenih vrednosti (Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic, 2002).

3.1.4 Novi kapitalski sporazum–Basel II

Vse slovenske banke se ukvarjajo s sprejetjem novega kapitalskega standarda, znanega kot Basel II, ki bo začel veljati v začetku l. 2007.⁶ Poudarek novega kapitalskega sporazuma je na učinkovitejši obravnavi kreditnega tveganja; kapitalskim zahtevam za kreditno tveganje so dodane tudi zahteve za operativno tveganje. V večji meri naj bi bile priznane tehnike za upravljanje kreditnega tveganja in druge finančne inovacije (npr. kreditni izvedeni finančni instrumenti). Novi kapitalski sporazum (Basel II) sestavljajo 3 stebri: prvi steber – minimalne kapitalske zahteve, drugi steber – regulatorni nadzor in tretji steber – tržna disciplina. Vsi 3 stebri so medsebojno tesno povezani. Regulativni nadzor (drugi steber) tako poskuša zagotoviti, da je proces alokacije kapitala v okviru določanja minimalnih kapitalskih zahtev (prvi steber) učinkovit, zanesljiv, pošten in pravilen, medtem ko tržna disciplina (tretji steber) predstavlja vzpodbudo za banke in njihova vodstva k transparentnemu poslovanju in skrbnemu obvladovanju tveganj (Kateri so trije stebri nove kapitalske ureditve?, 2006).

Tveganost banke je odvisna od tveganja, ki ga banka prevzema, in kvalitete procesov upravljanja tveganj. Ustrezen obseg kapitala je glavni cilj Basla II, vendar je potrebno upoštevati, da noben obseg kapitala ni zadosten, kadar ima banka slab sistem upravljanja tveganj (Kovač, 2003, str. 1).

V procesih upravljanja tveganj in ocene kapitala ima pomembno vlogo uprava banke. Ta je odgovorna za postavitev tolerančnih mej za posamezne vrste tveganj, pri čemer mora poznati naravo in obseg tveganja, ki se mu banka izpostavlja, ter razumeti njegov vpliv na kapital. Prav tako mora uprava banke zagotoviti vzpostavitev in izvajanje stroge interne kontrole, pisne poslovne politike in postopke ter redne kontrole in preglede procesov upravljanja tveganj (Kovač, 2003, str. 2).

⁶ S pojavom novih bančnih produktov so nastala tudi številna nova tveganja. Obstoječi kapitalski predpisi ne ustrezajo več bančnemu poslovanju (Černilec, 2005, str. 15). Novi standardi za ugotavljanje kapitalske ustreznosti bank naj bi bolje povezali regulativne kapitalske zahteve z dejanskim ekonomskim kapitalom, ki ga banke potrebujejo glede na obseg in tveganost svojih poslov.

Prvovrstne mednarodne banke že danes poslujejo s kapitalno ustreznostjo od 10 % do 12 %. Višina kapitalne rezerve med bankami se razlikuje in je v veliki meri odvisna tudi od trga financiranja. Za banko, ki se financira na kapitalnem trgu, je višina kapitalnega količnika pomembna in bistveno vpliva na ceno virov. Pri banki, ki se večinoma financira pri malih vlagateljih, npr. z zbiranjem depozitov od javnosti, pa kapitalni količnik minimalno ali sploh ne vpliva na ceno virov oz. depozitov. Banka, ki ima kapitalno rezervo, ima običajno boljšo oceno s strani mednarodnih bonitetnih agencij, kar ji omogoča dostop do cenejših virov na kapitalnem trgu (Kovač, 2003, str. 4).

Baselski komite poudarja, da zahtevajo nekatera tveganja posebno obravnavo, in sicer (Kovač, 2003, str. 4–5):

- Obrestno tveganje v bančnih postavkah

Ne glede na to, da kapitalni sporazum ne predvideva posebnih kapitalnih zahtev za obrestno tveganje iz bančnih postavk, mora banka razpolagati s kapitalom tudi za kritje te vrste tveganj. Banka bo lahko sama izbrala metodo merjenja obrestnega tveganja, pri čemer bo morala zagotoviti ustrezno dokumentiranost, kakovost in pravilnost vhodnih podatkov, verodostojnost meritev, razumljivost rezultatov in redno testiranje.

- Operativno tveganje

Pri izračunu kapitalnih zahtev se za operativna tveganja uporablja kot indikator operativnih tveganj bruto dohodek. Pri bankah, ki imajo nizke marže oz. slabšo dobičkonosnost, se lahko zgodi, da izračun na podlagi bruto dohodka podceni potreben obseg kapitala.

- Kreditno tveganje

Minimalne kapitalne zahteve za kreditno tveganje se obravnavajo in izračunavajo v okviru prvega stebra, vendar pa v slednjem niso upoštevani vsi vidiki kreditnega tveganja, med katere spada tveganje koncentracije. Tveganje koncentracije se kaže v različnih oblikah, najpogostejše pa kot:

- izpostavljenost do posameznega dolžnika ali skupine povezanih dolžnikov (ta je pogosto že regulirana z limiti velike izpostavljenosti);
- izpostavljenost do dolžnikov iz istega sektorja ali geografske regije;
- izpostavljenost do dolžnikov, katerih dejavnost je vezana na isto blago;
- posredna kreditna izpostavljenost, ki izvira iz prejetega zavarovanja.

3.2 ZAKONSKA PODLAGA ZA IZDELAVO FINANČNIH IZKAZOV BANKE

Banka mora voditi poslovne knjige, sestavljati knjigovodske listine, vrednotiti knjigovodske postavke in sestavljati računovodska poročila v skladu z zakonom o gospodarskih družbah in drugimi predpisi (Zakon o bančništvu, 2004). Do konca l. 2005 so morale banke izdelovati poslovna poročila po Slovenskih računovodskih standardih (SRS), ki povzemajo vsebino

Direktiv Evropske skupnosti.⁷ Za banke je bil najpomembnejši Standard 31 – rešitve v bankah.⁸ Prvič so banke izdelale računovodske izkaze po teh standardih za konec l. 2002. Pri izdelavi letnih poročil za banke je pomemben Zakon o gospodarskih družbah, ki določa enotni shemi bilance stanja in izkaz poslovnega izida, splošna pravila računovodenja, osnovna pravila za vrednotenje računovodskih postavk in vsebino priloge k računovodskim izkazom.

Na podlagi Uredbe Evropske unije⁹ uporabljajo s 1. januarjem 2005 mednarodne standarde računovodskega poročanja (MSRP) vse tiste banke, ki sestavljajo konsolidirane računovodske izkaze in kotirajo na borzi. V Sloveniji je osnovni dokument, ki ureja uporabo MSRP, Zakon o gospodarskih družbah, ki predpisuje obvezno uporabo MSRP¹⁰ (Anadolli, 2005, str. 65).

Svet Banke Slovenije je v l. 2005 sprejel sklep, s katerim bodo morale banke in hranilnice prvič sestaviti računovodska poročila v skladu z MSRP za poslovno leto, ki se začne 1. 1. 2006. Prehod na njihovo uporabo prinaša spremembe na področju računovodenja in bo imel ob prvi uporabi tudi enkraten vpliv na poslovne rezultate bank. Spremenjeni naj bi bili tudi Slovenski računovodski standardi, ki bodo usklajeni z mednarodnimi standardi in uveljavljeni prav tako z začetkom l. 2006 (Anadolli, 2005, str. 65).

Zato morajo vse slovenske banke po novem upoštevati še vrsto določil Banke Slovenije:

- Sklep o poslovnih knjigah in letnih poročilih bank in hranilnic (velja od 1. 1. 2006),
- Navodilo za izvajanje Sklepa o poslovnih knjigah in letnih poročilih bank in hranilnic (Metodologija za sestavitev bilance stanja in izkaza poslovnega izida) (velja od 1. 1. 2006),
- Navodilo za izvajanje sklepa o poslovnih knjigah in poslovnih poročilih bank in hranilnic (Metodologija za izračun kazalcev) (velja do vključno 31. 12. 2005),
- Kontni okvir za banke in hranilnice (velja od 1. 1. 2006),
- Sklep o najmanjšem obsegu likvidnosti, ki jo mora banka zagotavljati (velja od 23. 7. 2005, uporablja pa se od 1. 1. 2006).

Bistvena razlika pri novem Sklepu o poslovnih knjigah in letnih poročilih bank in hranilnic, ki velja od 1. 1. 2006, je, da vodijo banke poslovne knjige v skladu z mednarodnimi standardi

⁷ 78/60/EEC in 83/349/EEC

⁸ direktiva EU 86/635/EEC

⁹ št. 1606/2002, ki jo je Evropski parlament sprejel 19. julija 2002

¹⁰ Sprememba Zakona o gospodarskih družbah (novela ZGD-H), ki je bila sprejeta decembra l. 2004 (Uradni list RS 139/2004, z dne 28. 12. 2004), povzema, da morajo družbe, katerih vrednostni papirji so uvrščeni na katerega od organiziranih trgov vrednostnih papirjev v državah članicah EU in so zavezane h konsolidaciji na podlagi ZGD, sestaviti konsolidirana računovodska poročila v skladu z MSRP. Poleg teh družb pa morajo sestavljati računovodska poročila v skladu z MSRP tudi banke (Projektna skupina za uvedbo MSRP v Sloveniji, 2004, str. 1–3).

računovodskega poročanja.¹¹ Tabela 2 prikazuje postavke in kazalce poslovanja, ki jih mora banka po novem izkazovati med pomembnejšimi podatki o poslovanju.

Tabela 2: Postavke in kazalci poslovanja, ki jih mora banka izkazovati med pomembnejšimi podatki o poslovanju v letnem poročilu

	Postavka in kazalec
1) Iz bilance stanja	– bilančna vsota, – skupni znesek vlog nebančnega sektorja: – pravnih in drugih oseb, – prebivalstva, – skupni znesek kreditov nebančnemu sektorju: – pravnim in drugim osebam, – prebivalstvu, – celotni kapital, – oslabitve in rezervacije, – obseg zunajbilančnega poslovanja.
2) Iz izkaza poslovnega izida	– čiste obresti, – čisti neobrestni prihodki, – stroški dela, materiala in storitev, – amortizacija, – oslabitve in rezervacije, – poslovni izid pred obdavčitvijo, – davek iz dohodka pravnih oseb.
3) Število zaposlenih	– stanje na koncu leta
4) Delnice	– število delničarjev, – število delnic, – nominalna vrednost delnice, – knjigovodska vrednost delnice.
5) Izbor kazalcev	a) kapital: – kapitalska ustreznost, b) kvaliteta aktive bilance stanja in prevzetih obveznosti: – oslabitve finančnih sredstev, merjenih po odplačni vrednosti, in rezervacije za prevzete obveznosti/razvrščene aktivne bilančne in zunajbilančne postavke, c) profitabilnost: – obrestna marža, – donos na aktivo, – donos na kapital pred obdavčitvijo, – donos na kapital po obdavčitvi, d) stroški poslovanja: – operativni stroški/aktiva, e) likvidnost: – likvidna sredstva/vpogledne vloge, – sekundarna likvidnost/vpogledne vloge.

Vir: Sklep o poslovnih knjigah in letnih poročilih bank in hranilnic, 2006, str. 6–7

¹¹ Med najpomembnejšimi standardi za banke je vse do sprejetja MRS 32 (Finančni instrumenti – razkrivanje in predstavljanje) in MRS 39 (Finančni instrumenti – pripoznavanje in merjenje), veljal MRS 30 (Razkritja v računovodskih izkazih bank in drugih finančnih institucijah). Glavne razlike med MSRP in SRS izhajajo prav iz njiju (Anadolli, 2004, str. 31–33).

Ob prehodu na MSRP se lahko v slovenskih bankah pričakuje nekatere večje spremembe v njihovih bilancah (Anadolli, 2005, str. 66–68):

1. Ukinjanje rezervacij:

- upoštevanje ustreznega zavarovanja, ki znižuje obseg rezervacij, česar sedanji predpisi ne dovolijo,
- ukinjanje rezervacij za splošna bančna tveganja in delno deželna tveganja,
- spremenjeni način izračuna rezervacij za terjatve, ki bodo vrednotene posamično,
- delno ukinjanje rezervacij za terjatve, ki so uvrščene v netvegano skupino A.

V skladu z MSRP ne bo več možno oblikovati rezervacije za prihodnje izgube. Oslabitve bodo možne le ob dokazanem poslabšanju stanja, ki se kaže v dogodkih, ki še potekajo in so se do dneva ocenitve portfelja že zgodili. Rezultati v izkazu poslovnega izida bodo bistveno bolj prikazovali sprotne gospodarske razmere in zmanjšali trdnost bančnega sistema, vendar pa bodo omogočali delničarjem pravičnejšo tržno vrednost delnic, saj v bilancah ne bo skritih dobičkov in izgub.

2. Usmerjanje učinkov vrednotenja v izkaz poslovnega izida namesto neposredno v kapital:

- okrepitev vrednostnih papirjev za trgovanje in izpeljanih finančnih instrumentov, namenjenih trgovanju, je v skladu z MSRP obvezna v izkazu poslovnega izida. Razlike iz prevrednotenja zaradi okrepitve vrednostnih papirjev za trgovanje in izpeljanih finančnih instrumentov bodo povečale zadržane dobičke bank in omogočile realnejše izkazovanje tveganj pri poslovanju.

3. Dodatne obveznosti iz naslova stroškov dela:

MSRP zahtevajo priznavanje obveznosti do zaposlenih, ki so vnaprej znane, npr. odpravnine, jubilejne nagrade.

4. Spremenjeno vrednotenje kapitalskih naložb v odvisne in pridružene družbe:

- še vedno se lahko uporablja kapitalna metoda, vendar je potrebno v samostojnih računovodskih izkazih matične banke po prenovljenih MRS 27 in MRS 28 izkazati naložbe v kapital odvisnih in pridruženih bank po nakupni vrednosti ali v skladu s pravili vrednotenja iz MRS 39.

5. Odprava pripoznavanja finančnih sredstev in druge prerazporeditve postavk:

- v skladu z MRS 39 banka odpravi pripoznanje (dela) finančnega sredstva, kadar in zgolj kadar ne obvladuje več pogodbenih pravic, ki obsegajo finančna sredstva;
- po MSRP in SRS se najbolj razlikujeta izkaza poslovnega izida. V izkazu po MSRP je potrebno prihodke in odhodke iz finančnih poslov ločiti na:
 - izgube oz. dobičke, nastale pri tržnih vrednostnih papirjih,
 - izgube oz. dobičke, nastale pri investicijskih vrednostnih papirjih,
 - izgube oz. dobičke, nastale pri trgovanju s tujo valuto,

- razlika je tudi v izkazovanju kapitala, zmanjšanega za odkupljene lastne delnice ali deleže.

6. Vpliv na kapital in kapitalsko ustreznost:

- največji pozitivni učinek na kapital bo imelo sproščanje rezervacij in vrednotenje tržnih vrednostnih papirjev ter izpeljanih finančnih instrumentov, negativni učinek pa dodatno povečanje stroškov zaposlenih, kar pa je bistveno manj od pozitivnega učinka.

4 FINANCIRANJE TUJIH BANK IN PODJETIJ S STRANI TUJIH BANK

Banka se pri izbiri tuje banke vedno ozira na trgovinske povezave svojih komitentov in išče banke na tistem področju oz. v tisti državi ali regiji, s katero imajo njeni komitenti največ poslovanja. Namen povezovanja banke z drugimi bankami je torej v zagotavljanju kvalitetnih in cenovno ugodnejših storitev svojim komitentom. Manjše, regionalne banke imajo večjo potrebo po iskanju tujih bank v finančnih centrih kot pa velike svetovne banke, ki lahko s svojo globalno prisotnostjo same zagotavljajo prvovrstne storitve svojim komitentom. V tem poglavju bo prikazano financiranje tujih bank in podjetij s strani tujih bank z vidika posojilojemalca (tuje banke oz. analizirane banke ali podjetja) in z vidika posojilodajalca (domače banke oz. banke, kjer se analizira).

4.1 FINANCIRANJE Z VIDIKA POSOJILOJEMALCA

Mednarodno bančništvo združuje več področij bančnih znanj in aktivnosti, npr. analiziranje finančnih poročil banke, prepoznavanje tveganja pri mednarodnem poslovanju, ohranjanje dobrih odnosov z bankami in prodajne aktivnosti.

4.1.1 Definicija mednarodnega bančništva

V najširšem pomenu besede pomeni mednarodno bančništvo sodelovanje neke banke z drugimi, domačimi in tujimi bankami. To sodelovanje zajema vse storitve, ki jih banke medsebojno zagotavljajo pri mednarodnem poslovanju. Ko govorimo o odnosu s tujo banko, imamo v mislih nanašanje na finančne in nefinančne storitve, ki jih ta tuja banka nudi domači banki pri mednarodnem poslovanju. Tuja banka deluje kot agent domače banke v globalnem okolju in zanjo opravlja vse tiste storitve, ki so potrebne, da se mednarodni trgovinski in finančni tokovi nemoteno odvijajo. Tuja banka zagotavlja domači banki opravljanje mednarodnih poslov (mednarodni plačilni promet, akreditivno in garancijsko poslovanje, kreditno poslovanje, depozitno poslovanje ...).

V velikih bankah je služba mednarodnega bančništva ponavadi razdeljena na posamezne enote ali t. i. regionalne vodje, ki so zadolženi za točno določeno skupino držav in bank v teh državah. Naloga regionalnih vodij je, da spremljajo poslovanje bank iz posamezne regije,

analizirajo poslovanje teh bank, spremljajo spremembe na makroekonomskem področju v teh državah, vzdržujejo osebne kontakte z bankami in predlagajo bančne limite ter odobravajo prevzemanje tveganja za posamezno banko.

4.1.2 Storitve mednarodnega bančništva

Banka je zainteresirana za opravljanje storitev mednarodnega bančništva zaradi provizij, ki so povezane s finančnimi transakcijami. Te storitve so plačilni promet, storitve financiranja blagovne menjave, kot npr. akreditivno poslovanje, kreditne linije, devizno trgovanje, depozitno poslovanje in drugi finančni transferji. Omenjene storitve, ki jih banke zagotavljajo svojim korespondenčnim in kontokorentnim¹² bankam, lahko smatramo za finančno kreditne storitve.

Mednarodno bančništvo zajema naslednje aktivnosti (Lewis, Davis, 1987, str. 218–219):

- pridobivanje depozitov in dajanje kreditov v domači valuti tujim strankam,
- pridobivanje depozitov in dajanje kreditov v tuji valuti domačim in tujim strankam,
- delovanje kot agent v sindiciranih posojilih,
- plačilni promet v tuji valuti,
- izdajanje akreditivov, kreditnih linij v več valutah,
- trgovanje z valutnimi in finančnimi terminskimi posli, opcijami in zamenjave valut,
- izdaja evroobveznic, sodelovanje pri mednarodnih združitvah, prevzemih in prodajah s finančnim svetovanjem in investicijskimi storitvami.

Med nefinančne storitve sodijo storitve svetovanja in izobraževanja. Med storitve svetovanja lahko štejemo tudi razna finančna poročila in analize o določenih segmentih bančnega trga (npr. trg vrednostnih papirjev, borzna poročila) ali določene makroekonomske analize, strokovna mnenja ali zaupne informacije o bankah in komitentih ter različna izobraževanja. Storitve, ki jih banke ponujajo svojim korespondentom, so odvisne od intenzivnosti sodelovanja med bankami ter od pomembnosti določene korespondenčne povezave z banko.

V mednarodnem bančništvu je pomembno, da sta poslovanje in trženje v ravnotežju nasproti tveganju, ki je vključeno v določeno transakcijo. Mednarodno poslovanje je razdeljeno na 3 področja: financiranje izvoznega poslovanja, mednarodno kreditiranje in devizno trgovanje (Graddy et al., 1985, str. 595–597).

Glavna značilnost mednarodnega bančništva je deželno tveganje, ki vključuje več kategorij tveganja (Bessis, 2002, str. 14):

¹² Kontokorentna je tista banka, s katero sodelujemo na osnovi kontokorentnega odnosa, kar pomeni, da imamo pri takšni banki odprt devizni račun (ali ima druga banka devizni račun odprt pri naši banki), preko katerega se opravljajo finančne transakcije s tujino. Kontokorentni odnos ima banka navadno vzpostavljen z bankami v finančnih središčih. Korespondenčna banka je tista banka, s katero poslovno sodelujemo, vendar ne na osnovi kontokorentnega odnosa. To pomeni, da se finančne transakcije med korespondenčnimi bankami odvijajo preko kontokorentnih bank.

- suvereno tveganje: država kot dolžnica, izdajateljica ali garantka preneha poravnati svoj dolg do bank;
- poslabšanje ekonomskih razmer države, ki lahko vodi do poslabšanja kreditne sposobnosti in povečanja verjetnosti propada bančnih dolžnikov, ki so rezidenti določene države;
- poslabšanje vrednosti tuje (lokalne) valute;
- transferno tveganje: zaradi lokalnih zakonskih omejitev ali nekonvertibilnosti določene valute je onemogočen prenos denarja iz države;
- možnost nastanka kriz na trgu, ki lahko izjemno vplivajo na izgubo vrednosti tujih naložb, ki jih ima banka v svoji premoženjski bilanci.

Med depozitno poslovanje štejemo poslovanje na medbančnem trgu, npr. pridobivanje tolarskih depozitov in deviznih depozitov ter plasiranje tolarskih in deviznih depozitov. Med devizno poslovanje štejemo npr. trgovanje z vrednostnimi papirji domačih in tujih izdajateljev, terminsko trgovanje na valutnem trgu ter poslovanje s tujo gotovino.

Slovenska podjetja se zaradi rasti in razvoja vedno bolj usmerjajo na tuje trge. Pri pridobitvi komercialnega dela posla je uspešnejše tisto izvozno podjetje, ki lahko svojemu poslovnemu partnerju–uvozniku ponudi dodatno storitev, npr. financiranje izvoznega posla. Zato banke svojim strankam nudijo pogoje financiranja in zavarovanja izvoznih poslov, ki so v tabeli 3 tudi predstavljeni.

4.1.3 Pridobivanje tujih virov financiranja

Banka se lahko zadolži pri tuji banki v svojem imenu in za račun določene stranke. Gre za ugodno obliko financiranja strank, saj je cena zadolževanja podjetja odvisna od trenutnih tržnih razmer ter položaja (bonitete) banke na mednarodnih trgih kapitala. Banka lahko sodeluje s številnimi finančnimi institucijami, ki so aktivne v določeni državi, npr. Evropsko investicijsko banko, ki je pristojna za financiranje investicijskih potreb podjetij iz javnega sektorja iz področja industrije, infrastrukture, telekomunikacij, turizma, racionalne rabe energije, okoljevarstva, izobraževanja ..., Evropsko banko za obnovo in razvoj ipd.

Sodelovanje neposredno z bankami z določeno boniteto (najmanj BBB po Standard & Poor's) v državah članicah Sveta Evrope omogoča tudi Razvojna banka Sveta Evrope, ki se ukvarja s financiranjem in sodelovanjem pri raznih projektih in programih. Ugodnosti sodelovanja s to finančno institucijo so v dolgoročnosti (do 20 let), z možnostjo odloga odplačila glavnice do 5 let ter možnostjo izbire obrestne mere. Vendar pa so prisotni daljši postopki za pridobitev teh sredstev, zaradi ocene višine financiranja (do 50 % vrednosti projektov) in strogo nadzorovane porabe sredstev.

Tabela 3: Storitve, ki jih domača banka opravlja za tuje banke

<i>Vrsta storitve</i>	<i>Opis storitve</i>
<i>Izvozno financiranje in financiranje trgovine</i>	Gre za odkup nedospelih terjatev, ki nastanejo pri izvozu slovenskega blaga in so zavarovani z akreditivom ¹³ , garancijo ¹⁴ ali avalom tuje banke. Vrste odkupa terjatev: po akreditivu, po garanciji, po kreditu, po dobaviteljskem kreditu in po menici. Obstaja možnost dodatnega zavarovanja pri Slovenski izvozni družbi (SID) v višini 75 % do 95 % vrednosti posla.
<i>Kredit kupcu (Izvozno financiranje in financiranje trgovine)</i>	Namenjen je za financiranje slovenskega izvoza (vsaj 70 % blaga slovenskega porekla). Zavarovanje: SID (75 %–95 % vrednosti posla) Kredit tujemu kupcu oziroma investitorju odobri banka izvoznika (domača banka) na podlagi garancije banke uvoznika oziroma investitorja za financiranje točno določenega projekta ali proizvodov končne potrošnje, ki so opredeljeni v komercialni pogodbi med izvoznikom in uvoznikom.
<i>Kredit banka – banki (Izvozno financiranje in financiranje trgovine)</i>	Namenjen je za financiranje slovenskega izvoza (vsaj 70 % blaga slovenskega porekla). Zavarovanje: SID (75 %–95 % vrednosti posla) Kredit odobri banka izvoznika neposredno banki uvoznika oziroma investitorju (za kreditiranje kupca) za financiranje točno določenega projekta ali proizvodov končne potrošnje, ki so opredeljeni v komercialni pogodbi med izvoznikom in uvoznikom.
<i>Finančni kredit</i>	Vrste finančnih kreditov so lahko: - finančni kredit tujemu podjetju z garancijo tuje banke, - finančni kredit tuji banki, - sindicirano posojilo (participacija ali organizacija).
<i>Prevzemanje tveganj (zavarovanja)</i>	Vrste prevzemanja tveganj so lahko: - konfirmacija loro akreditiva, - konfirmacija loro garancije in izdaja garancije na podlagi kontragarancije tuje banke.
<i>Izdaja garancije</i>	Gre za odobravanje in izdajo različnih vrst garancij v tolarjih in tuji valuti: - garancija za resnost ponudbe, - garancija za vračilo avansa, - garancija za dobro izvedbo posla, - garancija za odpravo napak v garancijski dobi, - garancija za vračilo varščine, - garancija za pravočasno plačilo, - garancija za globalno bančništvo, - tranzitna garancija (zavarovanje carinskega dolga v tranzitnem postopku).
<i>Odkup terjatev (dobaviteljski kredit)</i>	Odkup terjatev pomeni financiranje posla na način, da domača banka odkupi nezapadlo terjatev iz naslova dobaviteljskega kredita, ki ga slovensko podjetje odobri svojemu kupcu in katerega odplačilo glavnice in pripadajočih obresti je zavarovano z bančno garancijo, sprejemljivo za domačo banko.
<i>Odkup terjatev (diskontiranje odloženega plačila)</i>	Odkup terjatev pomeni prodajo nedospelih terjatev, ki se nanašajo na izvoz blaga, s strani slovenskega izvoznika domači banki. Prodajalec terjatve s tem prenese tveganje neizpolnjevanja pogodbenih obveznosti, ki se nanašajo na neplačilo s strani kupca na domačo banko.

Vir: Interno gradivo NLB, d. d., 2006

¹³ Dokumentarni akreditiv je eden najpogostejših in najbolj varnih plačilnih instrumentov v mednarodnem plačilnem prometu. Je pisna obveza banke v imenu uvoznika, da bo plačala izvozniku vrednost dokumentov v okviru določenega roka pod pogojem, da izvoznik predloži banki dokumente, ki so v skladu s pogoji in roki, predpisanimi v akreditivu. Akreditiv nudi visoko stopnjo varnosti tako za kupca–uvoznika kot za prodajalca–izvoznika. Tveganje, ki ga prevzame slovenski izvoznik, je torej tveganje tuje banke. V primerih, ko slovenski izvoznik ne zaupa tujim bankam, pri katerih njihov partner odpre akreditiv, lahko zahteva konfirmacijo akreditiva s strani slovenske banke (Interno gradivo NLB, d. d., 2006).

¹⁴ Bančna garancija je instrument zavarovanja plačila pogodbenih obveznosti, ki jo lahko izvoznik zahteva od kupca in jo izda tuja banka v korist slovenskega izvoznika.

4.1.4 Svetovanje komitentom pri zadolževanju v tujini

Banka opravlja tudi finančno svetovanje komitentom pri samostojnem zadolževanju v tujini. Storitve so naslednje (Interno gradivo NLB, d. d., 2006):

- priprava finančnih pogojev razpisa za financiranje,
- priprava pisne predstavitve naročnika in projekta,
- pridobivanje ponudb pri poslovnih bankah,
- analiza in ocena ponudb ter svetovanje pri izbiri najugodnejše ponudbe financiranja,
- analiza in ocena posameznih ponudb,
- svetovanje pri pogajanjih s ponudniki glede posameznih elementov ponudb,
- oblikovanje zahtevkov za dopolnitev ponudb,
- izdelava ocen in primerjava posameznih ponudb po metodi skupnega stroška financiranja,
- svetovanje pri izbiri najugodnejše finančne ponudbe s predlogom izbora najugodnejšega ponudnika na zahtevo naročnika,
- po potrebi priprava pisnih gradiv za potrebe odločanja in predstavitve na organih upravljanja,
- priprava pogodbene dokumentacije,
- svetovanje pri izbiri konkretnih sodelujočih poslovnih bank v postopku sindiciranja,
- spremljava poteka sindiciranja,
- sodelovanje pri usklajevanju komercialnega dela pogodbene dokumentacije in
- sodelovanje pri podpisu pogodbe o tujem posojilu.

4.2 FINANCIRANJE Z VIDIKA POSOJILODAJALCA

Pred financiranjem banke je potrebno analizirati tveganja, povezana z neizpolnitvijo obveznosti iz naslova zaprosene naložbe ter prilagoditi tveganju tako boniteto banke kot tudi višino naložbe ter potrebna zavarovanja. Osnovni elementi politike upravljanja kreditnega tveganja v bankah so ocena bonitete banke, določitev zgornje meje zadolževanja banki, določitev ustreznega zavarovanja naložbe, spremljanje vračila naložb banki, spremljanje izpostavljenosti banke ter spremljanje finančnega stanja banke.

4.2.1 Boniteta banke kot komitenta poslovne banke

Ocenjevanje bonitete banke kot komitenta poslovne banke je ključna komponenta upravljanja kreditnega tveganja. Merila, po katerih poslovna banka razvršča banke v bonitetne skupine, lahko delimo na objektivna, kjer so kriteriji znani, in subjektivna merila, ki so odvisna od posameznega analitika banke. V nadaljevanju so najprej predstavljena objektivna merila za razvrščanje banke v bonitetne skupine.

Za oceno bonitete banke je izrednega pomena pridobitev čimveč informacij o banki. Pri tem banka v prvi vrsti razpolaga s podatki, ki jih o banki že ima, ter osnovnimi podatki o banki, upošteva pa tudi podatke, ki jih pridobi pri sodelovanju z banko. Te informacije so naslednje:

a) Splošni podatki o banki

Analitik pridobi o banki osnovne podatke, kot so: ime banke, naslov, naziv države, kjer se banka nahaja, status banke (samostojna banka, podružnica, subsidiarna enota – skupaj z imenom skupine in matične banke), ali ima banka polno bančno licenco, datum ustanovitve, zgodovina banke in njen pomen v državi, višina osnovnega kapitala, lastniška struktura z imeni delničarjev in njihovimi deleži, vodstvo banke, velikost in tržni delež banke, število zaposlenih, podatki o morebitnih povezavah z drugimi bankami, organizacijska shema skupine, če le-ta obstaja, kvaliteta informacij, zadnje dogajanje v državi, v kateri ima banka sedež (predvsem, če obstajajo gospodarske ali politične težave) ter zadnje revidirano letno (tudi polletno) poročilo s podatki o banki, o njeni skupini ter o skupini, katere del je, vključno s pojasnili k računovodskim izkazom. Ti podatki razkrijejo, ali ima banka osnovne zakonske pogoje za poslovanje (ali je registrirana pri ustreznih organih, ali ima vsa dovoljenja za poslovanje, ali ima osnovni kapital usklajen z zakonskimi določili itd.). Nadaljnja analiza je smiselna le, če pregled splošnih podatkov o banki ne pokaže nepravilnosti.

b) Povezanost z banko

Poslovne banke v svojih bazah hranijo informacije o preteklem poslovnem sodelovanju s komitentom (v našem primeru je to banka). Zato ima banka, kjer se analizira, interes, da je z analizirano banko v čim večji meri povezana, ker lahko tako spremlja več podatkov in pridobi informacije, ki pripomorejo k boljši oceni kreditnega tveganja. Pomemben je podatek o trenutni zadolženosti analizirane banke pri poslovni banki. Analizirana banka lahko pri poslovni banki, delno ali v celoti opravlja plačilni promet ter s poslovno banko sodeluje preko drugih poslov. Banka zbira podatke o preteklem poravnavanju obveznosti analizirane banke do banke, o morebitnih unovčenih garancijah ali črpanih akreditivih. Nadalje analitik preveri, kakšno je sodelovanje banke z analizirano banko, tj., ali je banka že razvrščena in ima določeno zgornjo mejo zadolževanja (vključno z ročnostjo), ali je država analizirane banke že razvrščena pri banki, ali že obstaja razvrstitev skupine, katere del je analizirana banka, kakšna je izpostavljenost banke do analizirane banke in do vseh članov skupine (vrsta naložbe, znesek, ročnost, valuta, kakovost zavarovanja) ter do države (vključno z zavarovanji), kakšne izkušnje ima banka pri poslovanju z analizirano banko (predvsem z vidika rednosti oz. zamud pri poplačilih zapadlih in tekočih poslov). Potrebno je preveriti tudi plan poslovanja z banko in njeno skupino (seznam poslov, za katere se odobrava zgornja meja zadolževanja, njihovo predvideno ročnost in obseg, imena podjetij, če gre za izvozno financiranje, zavarovanja). Analitik banke mora voditi mapo o podatkih o banki.

Večjo težo pri presoji bonitete banke dajejo analitiki subjektivnim merilom, pri čemer je ocena odvisna od posameznega analitika. Sem spadajo ocena bodočega splošnega gospodarskega položaja ter položaja bančnega sistema, katerega del je analizirana banka, pomoč s strani lastnikov, ocena finančnega položaja banke, ocena vodstva in organizacijska

struktura banke. V nadaljevanju so predstavljena subjektivna merila razvrščanja bank v bonitetne skupine:

a) Analiza splošnega gospodarskega položaja

Za oceno splošnega gospodarskega položaja je potrebno spremljati gibanja gospodarskih parametrov v preteklosti in z največjo verjetnostjo oceniti njihovo gibanje v prihodnje. Z analizo splošnega gospodarskega položaja se oceni makrookolje, v katerem bo v času zadolženosti poslovala banka in bo vplivalo tako na položaj bančnega sistema kot na sam tržni položaj banke v bančnem sistemu. Analizo banke začnemo z analizo okolja delovanja, v katerem banka posluje, kjer se upošteva ekonomsko okolje (ekonomska rast, stabilnost tečaja, trendi inflacije, socialna in politična stabilnost, zadolženost države) ter sam bančni sistem: okvir nadzora (zakonodaja, računovodstvo in razkritja) in struktura bančnega sistema. Možne slabosti ekonomskega okolja lahko privedejo do velikega propada podjetij, kar ima negativno posledico na kvaliteto aktive banke, donosnost in kapitalsko pozicijo banke. Ko npr. analiziramo banko iz države, kjer je visoka inflacija, je pogosto nemogoče delati primerjave med leti.

b) Analiza bančnega sistema, v katerem banka posluje

Možnost razvoja banke je odvisna od njenih konkurenčnih prednosti, od intenzivnosti konkurence v panogi bančništva in nasploh od položaja bančništva. Dejavniki, ki določajo konkurenčnost panoge bančništva, so predvsem konkurenti v sektorju (stopnja konkurence med že obstoječimi bankami), moč ostalih udeležencev, med drugim države, možne grožnje internetnih bank (dobaviteljev), bančnih strank, substitutov in podobno. Večje poslovne banke lahko iz analize lastnih komitentov bank spremljajo uspešnost posameznega bančnega sistema in ugotovijo, ali je rast v sistemu podpovprečna, povprečna ali nadpovprečna, kakšna je struktura virov financiranja v sistemu glede na povprečje v gospodarstvu in podobne podatke. Vse večje bonitetne agencije (Fitch Ratings, Moody's in Standard & Poor's) imajo v svojih poročilih podatke o večini bančnih sistemov na svetu, s katerimi si analitik lahko pri svoji analizi pomaga, če ima dostop do teh poročil. Ta poročila so redno ažurirana.

Ko analitik ocenjuje bančni sistem, mora preveriti, kakšen je njegov zakonodajni sistem. Preveriti mora, ali ima bančni regulator popoln vpogled v prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti, ki vplivajo na določeno banko. To je povezano z:

- intenzivnostjo in pogostostjo poročanja banke svoji centralni banki,
- pregledom s strani centralne banke konsolidiranih ali nekonsolidiranih izkazov, pri katerih obstaja možnost, da ne prikazujejo realne slike poslovanja banke,
- neodvisnostjo centralne banke,
- željo in sposobnostjo regulatorja za uveljavitev predpisov (kako reagira centralna banka v primeru kršenja predpisov),
- obstojem zakonov o veliki izpostavljenosti in izpostavljenosti povezanih oseb,
- zahtevami o višini rezervacij,
- opredelitvijo 'slabih' terjatev (npr. v Nemčiji je to prepuščeno bankam),
- kapitalskimi zahtevami,

- obstojem posebnih zahtev po likvidnosti,
- obstojem zahtev po lastništvu,
- omejenostjo bank za opravljanje drugih finančnih storitev (zavarovalništvo, borzno posredništvo, investicijski skladi).

Pomembno je, da analitik pozna značilnosti bančnega sistema banke, ki jo analizira. Pri tem mora biti pozoren predvsem na to:

- kakšna je struktura sistema in konkurence,
- ali imajo banke polno bančno licenco ali obstajajo omejitve,
- ali obstajajo omejitve za geografsko in produktno razširitev,
- ali obstaja povezanost med finančnim in industrijskim sektorjem,
- kakšna je trdnost bančnega sistema (npr. ali je predpisana stopnja za rast kreditov),
- ali banke aktivno iščejo diverzifikacijo svojih aktivnosti,
- kako država reagira na težave banke v preteklosti.

c) Analiza pomoči s strani lastnikov banke ali države

Banke, ki so v težavah ali jim celo grozi stečaj, lahko dobijo finančno pomoč od svojih lastnikov (zasebnih ali javnih) in države. Možnost podpore banki v primeru težav ima velik vpliv na končno oceno bonitete. Npr. banka ima s slabim finančnim položajem še vedno lahko relativno dobro dolgoročno boniteto, če se pričakuje pomoč s strani lastnikov. Pri oceni pomoči sta pomembna 2 dejavnika, tj. želja zagotoviti pomoč in finančna zmožnost zagotoviti pomoč. Če kateri od teh dejavnikov manjka, se te pomoči ne pričakuje.

Pomoč banki v primeru težav je potrebna za ohranjanje likvidnosti (s strani centralne banke) in solventnosti (s strani posebnih agencij ali države). Banke v državnem lastništvu lahko verjetneje pričakujejo pomoč od države kot banke v zasebni lasti, kjer zasebni lastniki zahtevajo višje donose, večjo osredotočenost na izboljšanje donosnosti in učinkovitost poslovanja. Za pomoč države je značilna sposobnost in želja, da bo država pomagala banki v primeru težav, kjer se sposobnost kaže npr. v omejitvah proračuna in ocenah mednarodnih bonitetnih agencij. Ali bo država banki pomagala, je odvisno, kako je država ravnala v preteklosti, ali je država (ne)posredni lastnik banke, kakšna je velikost banke in njena dejavnost in ali država lahko pomaga urediti pomoč–dogovor z velikimi bankami.

Pri zasebnem lastništvu obstaja več omejitev (npr. če je banka v lasti družine ali posameznika), ker je pomembno nasledstvo, obstajajo različni interesi, vprašljiva je strokovnost vodstva, obstaja manj transparentnosti. Pomoč delničarjev je težko oceniti, ker je odvisna od finančne sposobnosti in želje lastnikov. Pri analizi sposobnosti delničarja mora analitik preveriti, kakšna je finančna moč delničarja, ali je lastnik banka ali podjetje, kakšne so dolgoročne mednarodne ocene lastnika (obstaja večja verjetnost pomoči, če je boniteta AA kot B), kakšna je velikost subsidiarne enote v primerjavi z matično banko, koliko je delničarjev (če je več posameznikov, je težje oceniti finančno moč oz. premoženje). Težko je tudi oceniti, ali ima lastnik željo, da pomaga banki v primeru težav. Ponavadi obstaja večja verjetnost pomoči za rast kot v primeru težav. Potrebno je preveriti, če obstajajo izdane

garancije, kjer ne obstaja dvom o pomoči (npr. pri nemških bankah). Analitik mora oceniti, kako pomembna je subsidiarna enota za matično banko, kakšen je sloves matične banke, ali so povezave med upravami obeh ter kakšni so denarni tokovi med obema. Več manjših lastnikov ponavadi pomeni manjšo verjetnost za pomoč banki v primeru težav.

č) Analiza finančnega položaja banke

Ko analitik oceni operativno okolje, bančni sistem in zunanjo pomoč, prične z oceno finančnega položaja banke. Finančni položaj je stanje banke v danem trenutku, gledano z vidika doseganja finančnih ciljev. Potrebno je upoštevati različne aktivnosti banke (npr. banka, ki opravlja bolj tvegane posle, bo imela drugačen položaj od tiste, ki se ukvarja z manj tveganimi posli). Pri oceni finančnega položaja banke, se mora analitik najprej vprašati, ali:

- je kvaliteta aktive banke dobra,
- je stopnja donosnosti banke dobra,
- ima banka primerno kapitalsko moč,
- so viri financiranja banke zadostno stabilni,
- ima banka primerno likvidnostno pozicijo.

Vsi ti dejavniki so povezani in se zato ne morejo ocenjevati ločeno.

Nadalje lahko analitik opravi analizo ocene konkurentov (peer group) (podobne banke po velikosti in po vrsti poslovanja). Pri tem lahko analitik porabi veliko časa, da izbere primerne banke za analizo primerjave konkurentov. Za oceno bonitete so pomembni tudi drugi dejavniki, kot so npr. kvaliteta vodstva, sloves banke, sposobnost banke za razvoj. Analitik je pri oceni finančnega položaja banke velikokrat omejen le na finančne izkaze (če banka nima mednarodne bonitete), ki jih predloži banka, in so sestavljeni konec poslovnega leta. Bilanca stanja skupaj z izkazom poslovnega izida predstavlja temeljne računovodske izkaze banke pri analizi banke (pri tem se izkaz finančnega izida in izkaz gibanja kapitala ne kažeta neposredno v analizi, ampak sta kot pomoč analitiku pri analizi finančnega položaja banke).¹⁵ Zato bomo pri analizi finančnega položaja banke izhajali iz postavk prvih dveh temeljnih računovodskih izkazov banke ter s pomočjo kazalnikov ocenili posamezna področja finančnega položaja banke. Če ima banka mednarodno boniteto (in ima analitik možnost dostopa do teh bonitet), je delo analitika precej olajšano, saj je v teh poročilih zajeta celotna analiza poslovanja banke, ki je analitiku v veliko pomoč in jo lahko primerja s svojimi ugotovitvami.

Viri, kjer analitik dobi podatke za analizo banke, so predvsem zadnje letno poročilo, medletni računovodski izkazi, poročila mednarodnih bonitetnih agencij, spletne strani posamezne banke ali centralne banke, tiski in elektronske baze Bankscope in Bankersalmanac, kjer se nahajajo podatki o vseh svetovnih bankah. Pogosto pa ima analitik na voljo samo letno poročilo banke. Pri tem mora biti pozoren predvsem na naslednje:

- ali so računovodski standardi sprejemljivi,
- ali je razkritje podatkov učinkovito,

¹⁵V tuji literaturi lahko zasledimo, da sta izkaz finančnega izida in izkaz gibanja kapitala nekoliko zapostavljena pri kreditni analizi banke, ker je večino analize banke osredotočene na bilanco stanja in izkaz poslovnega izida.

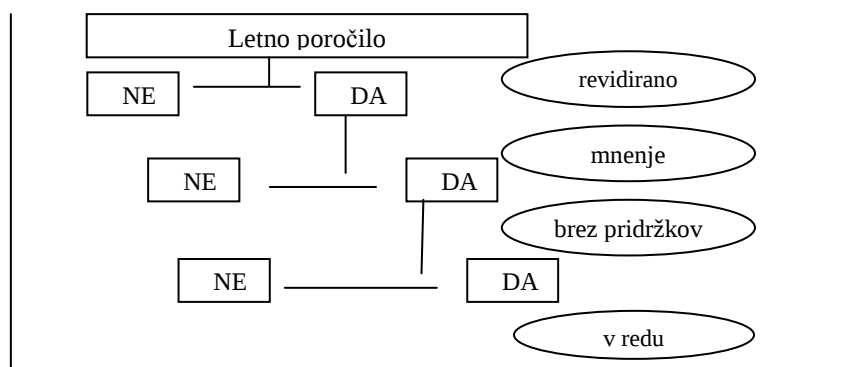
- ali je letno poročilo v skladu z mednarodnimi standardi ali samo v skladu z domačimi standardi, ki veljajo samo v določeni državi,
- katere so glavne razlike med mednarodnimi in lokalnimi standardi,
- ali so na voljo letna poročila iz preteklih let,
- ali je zahtevano poročilo revizorja,
- kakšno je revizorjevo mnenje (kjer je potrebno upoštevati, da revizor ne daje mnenja o oceni kreditnega stanja banke). V nadaljevanju so v tabeli 4 predstavljena možna revizorjeva mnenja. Na sliki 1 je predstavljeno, na kaj mora biti analitik najprej pozoren ob prejetju letnega poročila banke.

Tabela 4: Revizorjeva mnenja o letnem poročilu banke¹⁶

Vrsta mnenja	Opis mnenja in razlogi zanj
Pritrdilno mnenje	Revizor oceni, da računovodski izkazi resnično in pošteno prikazujejo finančno stanje in poslovni izid.
Mnenje s pridržkom	Revizor izrazi zadržek glede resničnosti in poštenosti prikazovanja posameznih kategorij v računovodskih izkazih.
Odklonilno mnenje	Revizor oceni, da računovodski izkazi niso resnični in pošteni.

Vir: Duhovnik, 2006, str. 3

Slika 1: Koraki analitika ob prejetju letnega poročila banke

Vir: Interno gradivo NLB, d. d., 2006

Več o analizi finančnega položaja banke je podano v samostojnem poglavju v nadaljevanju.

d) Ocena vodstva banke

Eden najpomembnejših in subjektivnih področij bančne analize je ocena vodstva banke, ki naj bi bila v povezavi z operativnim okoljem banke. Vodenje banke se pogosto smatra kot ključno področje v razumevanju kreditne sposobnosti banke (T'Anson et al., 2002, str. 17). Ocena vodstva je zelo subjektivna; ne obstaja kazalnikov ali mer, ki bi jih lahko uporabili za

¹⁶ V tuji zakonodaji se pojavljajo še druga mnenja: *nerevidirano (unaudited)*: računovodski podatki niso bili pregledani s strani zunanega revizorja; *mnenje ni na voljo (unavailable)*: mnenje ni na voljo, vendar je možno, da so bili podatki revidirani, z upoštevanjem njihove veljavnosti; *pregledano (audited)*: revizor ni dal mnenja na razkrite podatke (npr. na polletne).

neko mnenje. Analitik ne more vedno razumeti celotne povezave ozadja banke in operativnega pogleda še posebno, če je analitik v drugi državi, kot je ocenjevana banka. Analitik mora oceniti predvsem naslednje: kdo je vodstvo, kje je vodstvo zdaj in kakšno strategijo ima v prihodnje, ali ima vodstvo plan strategije in ali ga je sposobno izvršiti (T'Anson et al., 2002, str. 18).

Vodstvo ima s svojimi sposobnostmi in pozitivnim delovanjem v banki in poslovnem okolju velik vpliv na uspešnost poslovanja. Skupina vodilnih lahko s pozitivnim vodenjem banko vodi v uspeh ali pa na drugi strani s togostjo in nesposobnostjo prilagajanja novim izzivom vodi v propad. V nekaterih bankah (npr. ruskih, turških) prihaja do situacije, ko je vodilni v banki hkrati tudi njen večinski lastnik. V takih primerih se ugled posameznika lahko enači z ugledom banke. Za banko je pomembno, da ima vodstvo izdelano jasno vizijo razvoja banke in možnosti uresničitve te vizije. Kakšno je vodstvo banke, lahko analitik oceni na podlagi razpoložljivih poročil, poslovnih razgovorov v času obiska banke. Pri tem ocenjuje izkušnje vodstva v bančništvu, kvalifikacijo, vizijo razvoja in planiranje poslovanja, ugled v poslovnem okolju, pripravljenost sodelovanja z banko ter tudi verodostojnost, realnost in poštenost vodstva.

e) Ocena organizacijske ustreznosti banke

Pomembnost organizacije banke je bila predstavljena že predhodno. Učinkovita organizacija banke tako z vidika organiziranosti poslovanja kot tudi z vidika nadzora znatno vpliva na uspešnost poslovanja banke in tako posredno na njeno boniteto. Takšne banke so glede na konkurenco bolj fleksibilne, hitreje se odzivajo, kar daje konkurentom malo možnosti za prevzem njihovega tržnega deleža. Pomembno je tudi upoštevati, kakšen status ima banka (matična ali podrejena banka).

Banka lahko na osnovi kombinacije objektivnih in subjektivnih meril razvršča banke, s katerimi ima vzpostavljen poslovni odnos, ali pa lahko razvršča tudi nove banke (vendar ima pri teh na razpolago le subjektivne kriterije).

Pri presojanju bonitete banke se lahko bančni analitik srečuje z različnimi težavami. V praksi pogosto prihaja do situacije, ko analitik razpolaga z nezadostnimi in nepopolnimi informacijami. Pri bankah, ki so v zelo oddaljenih državah, je potrebno pogosto dolgo čakati na finančne podatke. Problem predstavlja analiziranje konsolidiranih računovodskih izkazov, saj se pogosto ne ve, kolikšen delež predstavlja matična banka in kolikšen subsidiarne enote, saj je težko oceniti uspešnost poslovanja skupine kot celote ter premoženje in strukturo virov skupine. Pogost problem je kvaliteta predstavljenih finančnih podatkov pri različnih bankah, ker imajo regulatorji različne zahteve, kaj se mora prikazati v finančnih izkazih banke. To lahko vodi do prikrojevanja podatkov (oblikovanih rezervacij in čistega dobička, višine bilančne vsote, likvidnosti, idr.).

4.2.2 Določitev zgornje meje zadolževanja¹⁷

Poleg bonitete poslovne banke za vsako analizirano banko določijo tudi zgornjo mejo zadolževanja, ki predstavlja tisti obseg naložb, za katerega se ocenjuje, da ga je banka še sposobna vrniti. Zgornje meje zadolževanja so uveljavljena oblika omejevanja tveganja v mednarodnem poslovanju. Osnovni princip bančnega limita je, da ena banka določi za drugo banko znesek (višino limita) in časovno obdobje, v okviru katerega je pripravljena prevzeti za drugo banko tveganje oz. se je pripravljena izpostaviti do druge banke. Pri določitvi limita za drugo banko je potrebno upoštevati vrsto finančnih in nefinančnih kriterijev, ki se nanašajo tako na banko kot tudi na državo, iz katere banka izhaja.

Banka določi najvišjo zgornjo mejo zadolževanja analizirani banki ločeno, na kratkoročnem in dolgoročnem področju. Razlikovanje zgornje meje zadolževanja banki glede na ročnost je posledica različnih namenov porabe ter različnih virov poplačila. Za stabilno poslovanje banke je dobro upoštevati skladnost ročnosti virov in sredstev.

Višina zgornje meje zadolževanja za posamezno analizirano banko je odvisna od njene bonitete in od intenzivnosti sodelovanja z banko, ki jo analizira. Banka, kjer se analizira, je v okviru zgornje meje zadolževanja pripravljena prevzemati tveganje za drugo banko. To tveganje se nanaša na zavezo banke, da bo izpolnila določeno finančno obveznost. V okviru odobrenega limita je banka pripravljena potrjevati (konfirmirati) akreditive ali garancije, ki jih je izdala banka, ki smo ji odobrili limit, odobravati kreditne linije, nuditi finančne kredite, sklepati posle deviznega trgovanja in prevzemati druge oblike finančne zaveze, vendar vedno le v okviru odobrenega limita.¹⁸

Višina in časovno obdobje zgornje meje zadolževanja sta odvisna od številnih dejavnikov, med katerimi so najpomembnejši:

- boniteta države, iz katere izhaja banka (makroekonomska merila, politični sistem, odprtost države, zunanja zadolženost),
- boniteta banke, za katero določamo zgornjo mejo zadolževanja,
- lastni interes za sodelovanje z banko.

Banke imajo za določanje višine zgornjih mej zadolževanja izdelane lastne kriterije, ki se javno ne objavljajo.

5 ANALIZA FINANČNEGA POLOŽAJA BANKE

Čeprav je vsaka banka različno organizirana, so določene transakcije osnovne vsem bankam. Pred finančnim analiziranjem banke je potrebno poznati ozadje podrobnosti poslov in

¹⁷ Ni predmet tega dela, ampak je prikazano le zaradi prikaza celotnega namena analiziranja banke (banko ne analiziramo samo za določitev bonitete, ampak tudi za določitev zgornje meje zadolževanja). Uporablja se tudi izraz limiti banke. Banka mora v internih aktih določiti limite izpostavljenosti in način njihovega izračuna. Običajno se limiti vežejo na kapital ali bilančno vsoto.

¹⁸ Upoštevajo se vsi posli, ki so navedeni v poglavju o mednarodnem poslovanju banke.

razumevanje finančnih izkazov banke. Med bankami lahko obstajajo različne računovodske politike. Za pripravo osnovnih informacij bilance stanja in izkaza poslovnega izida je pomemben sistem glavne knjige, ki pa zagotavlja omejene informacije za podrobna razkritja, ki se zahtevajo za revidirana finančna poročila (Johnson, Johnson, 1985, str. 56–57).

Analitik se ne more preprosto zanašati samo na bilanco stanja in izkaz poslovnega izida. Razumeti mora tudi računovodske metode in operativne postopke poslovanja. Poznati mora sestavo kreditnega portfelja in njegovo vrednost. Finančni izkazi odražajo rezultat politike in operativnih odločitev. Ker so finančni izkazi osrednji vir informacij, je njihovo razumevanje nujno za potrebe finančne analize banke (Johnson, Johnson, 1985, str. 70–71).

V tem poglavju bo podrobneje podana vsebinska podlaga za analizo finančnega položaja banke z osredotočenostjo na analizo bilance stanja, izkaza poslovnega izida, izkaza finančnih tokov in izkaza gibanja kapitala. Oblike finančnih izkazov so prikazane na način, ki je zakonsko določen, opis posameznih postavk pa temelji predvsem iz pregleda tuje literature in lastne prakse analiziranja poslovnih bank.

5.1 ANALIZA BILANCE STANJA

Bilanca stanja je temeljni računovodski izkaz, ki prikazuje stanje sredstev in obveznosti ob koncu obračunskega obdobja, torej na določen dan. Je kumulativen računovodski izkaz, ki je statičen. Iz bilance stanja je mogoče ugotoviti premoženjsko in finančno zgradbo banke na določen dan (ob koncu obračunskega obdobja), saj kaže obseg in kakovost sredstev ter obseg in kakovost njihovega financiranja. Razčlenitev bilance stanja je odvisna od velikosti banke.

V tabeli 5 je prikazan primer bilance stanja, ki je pri nas zakonsko določena.

5.1.1 Sredstva in obveznosti

Struktura bilance stanja je eden ključnih faktorjev, ki določajo stopnjo tveganja banke. Nahaja se v središču procesa odbora za upravljanje s sredstvi in obveznostmi banke (odbor ALCO). Cilj te dejavnosti je zagotavljanje takšne strukture bilance stanja, da bo donosnost banke (tako na ravni obrestne marže¹⁹ kot celotnega finančnega posredništva) pozitivna in naraščajoča ne glede na razvoj dogodkov na področju obrestnih mer ali na področju celotnega gospodarstva (Karpe, 1998, str. 54–55).

Po Bitnerju in Goddardu (Bitner, Goddard, 1992, str. 179) obstaja 5 osnovnih področij, ki naj bi bila raziskana pri analizi katerekoli finančne institucije: prihodki, likvidnost, kapitalaska ustreznost, kvaliteta aktive in izpostavljenost obrestnemu tveganju. Vodstvo za upravljanje

¹⁹ Več o tem v nadaljevanju.

Tabela 5: Razčlenitev postavk bilance stanja banke – kratka shema

Denar v blagajni in stanje na računih pri centralni banki Finančna sredstva, namenjena trgovanju Finančna sredstva, pripoznana po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida Finančna sredstva, razpoložljiva za prodajo Kredit Finančna sredstva v posesti do zapadlosti Izvedeni finančni instrumenti, namenjeni varovanju Spremembe poštene vrednosti skupine varovanih postavk pred obrestnim tveganjem Obresti od finančnih sredstev Opredmetena osnovna sredstva Naložbene nepremičnine Neopredmetena dolgoročna sredstva Dolgoročne naložbe v kapital odvisnih, pridruženih in skupaj obvladovanih družb Vpisani nevplačani kapital Terjatve za davek od dohodkov pravnih oseb Druga sredstva Nekratkoročna sredstva v posesti za prodajo in ustavljeno poslov.	Finančne obveznosti do centralne banke Finančne obveznosti, namenjene trgovanju Finančne obveznosti, pripoznane po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida Finančne obveznosti, merjene po odplačni vrednosti Finančne obveznosti, vezane na finančna sredstva, ki ne izpolnjujejo pogojev za odpravo pripoznanja Izvedeni finančni instrumenti, namenjeni varovanju Spremembe poštene vrednosti skupine varovanih postavk pred obrestnim tveganjem Obresti za finančne obveznosti Rezervacije Obveznosti za davek od dohodkov pravnih oseb Druge obveznosti Obveznosti, vezane na nekratkoročna sredstva v posesti za prodajo in ustavljeno poslovanje Vpisani kapital Kapitalske rezerve Druge sestavine kapitala Prevrednotovalni popravek kapitala Rezerve iz dobička (vključno z zadržanim dobičkom) Lastni deleži Čisti dobiček/izguba poslovnega leta Med letom izplačane dividende
SKUPAJ SREDSTVA	SKUPAJ OBVEZNOSTI IN KAPITAL ZUNAJBILANČNE OBVEZNOSTI

Vir: Priloga Sklepa o poslovnih knjigah in letnih poročilih bank in hranilnic, 2006

sredstev in obveznosti banke je neposredno odgovorno za upravljanje izpostavljenosti obrestnemu tveganju, za zagotavljanje primerne likvidnosti²⁰ in ustvarjanje zadovoljive ravni neto obrestnih prihodkov. Vsa ta našeta področja so analizirana iz treh različnih vidikov: statičnega, dinamičnega in primerjave s konkurenti. Statična analiza vsebuje informacije, ki so vsebovane v najnovejših finančnih izkazih, za analizo finančne pozicije banke. Za dinamično analizo so uporabljeni kazalniki (Bitner, Goddard, 1992, str. 179–180).

Glavni problem statične analize je v tem, da ne odraža trendov, ki se zgodijo znotraj banke. S kombinacijo več serij statične analize iz različnih obdobj je oblikovana dinamična analiza, v kateri se ti trendi lahko ugotovijo. Odbor se mora zavedati notranjih trendov banke, preiskati mora njihove vzroke in izvajati akcije, predno postanejo ti trendi problematični. Dinamična analiza lahko zagotavlja veliko informacij o finančnem stanju banke in trendih znotraj posamezne banke. Vendar ne pokaže, v kakšnem obsegu je okolje, v katerem mora banka poslovati, odgovorno za ustvarjanje pogojev in trendov. Samo s primerjavo statične in dinamične analize banke s tistima od konkurentov, ki poslujejo v istem tržnem področju,

²⁰ Temeljna razloga za likvidnostno tveganje izhajata iz obeh strani bilance banke. Poslovna banka ima v svoji pasivi med glavnimi viri sredstev največ kratkoročnih depozitov oz. depozitov s krajšo ročnostjo, s katerimi financira večinoma dolgoročne aktivne naložbe v obliki posojil ali drugih investicij. To je z vidika obrestne marže in razlike med donosnostjo aktive ter stroški pasive razumljivo, problemi nastanejo, če pride do večjega in nepredvidenega odliva virov sredstev (kratkoročnih depozitov in vlog na vpogled) (Karpe, 1997, str. 37).

lahko odbor določi, ali je določeni trend edinstven samo za njihovo banko (Bitner, Goddard, 1992, str. 180).

Hale meni (Hale, 1983, str. 177), da je pri analizi banke in uporabi kazalnikov idealno, če se uporablja dvojje: banke naj bodo analizirane v povezavi s konkurenti (peer group), ne posamezno, in analitik naj bi se srečal z vodstvom analizirane banke. Če se obeh pravil ne more doseči, naj se uporabi vsaj eno. Po avtorjevem mnenju je drugo omenjeno pravilo bolj pomembno, ker so lahko kazalniki zavajajoči, še posebno, če je banka v težavah in v državah, kjer je finančno razkritje na nizki stopnji. Vodstvo ostaja najpomembnejši dejavnik, ki se mora presoјati. Avtor priporoča naslednja področja vsebine analize: povzetek analize, ocena vodstva, struktura sredstev in obveznosti, kapital, donosnost, vprašanja in tabele.

Rast bilance stanja in spremembe v strukturi aktive in pasive učinkujejo na proces upravljanja tveganj. Spremembe v relativni strukturi aktive in pasive naj bi bile zavedne odločitve s strani vodstva. Spremljanje ključnih komponent bilance stanja lahko opozori analitika na negativne trende v povezavi z rastjo bilančne vsote in kapitala. Pomembno je tudi spremljanje rasti nedobičkonosnih in zunajbilančnih postavk (Greuning, Bratanovic, 2003, str. 59).

Do 70-ih let prejšnjega stoletja je pomenilo bančništvo predvsem dajanje kreditov. Banke so delovale kot posredniki, ki so zbirali depozite po relativno nizkih stroških. Vodstvo se je odločalo med relativno preprostimi odločitvami, ki so zadevale obseg kreditiranja, cene in investicije. Ključno za vodstvo v preteklosti je bila kontrola kvalitete aktive in slabih kreditov ter upravljanje stroškov poslovanja. Z recesijo, nestanovitnimi obrestnimi merami in inflacijo v poznih 70-ih in zgodnjih 80-ih letih prejšnjega stoletja, je bilo potrebno upravljanje tako aktive kot pasive, da bi se ustvarile zadovoljive marže. Kompleksnost upravljanja bilance stanja je naraščala zaradi deregulacije v 80-ih, z naraščajočo konkurenco na strani virov, ki so postali najpomembnejša skrb za vodstvo. Deregulacija in naraščajoča konkurenca se je nadaljevala tudi v 90-ih letih, z vključitvijo tudi drugih finančnih institucij, ne samo bank (Greuning, Bratanovic, 2003, str. 60–70).

Cilj finančnega upravljanja je maksimizirati vrednost banke, kot jo določata donosnost in stopnja tveganja. Vodstvo mora upravljati različne vrste tveganja, tako da je tveganje še vedno na sprejemljivi ravni, ki vzdržuje donosnost. To zahteva nenehno spremljanje izpostavljenosti tveganju, ki zahteva dobre politike, primerno organizacijo, učinkovite procese, dobre analitike in učinkovit informacijski sistem. Analitiki in vodstvo, ki upravlja tveganja, lahko iz strukture bilance stanja kot tudi posameznih bilančnih postavk analizirajo posamezne vidike tveganja, npr. likvidnostno tveganje iz depozitov v pasivi ali tržno tveganje v primeru trgovalnih vrednostnih papirjev (Greuning, Bratanovic, 2003, str. 60–70).

V tabeli 6 so prikazane postavke v bilanci stanja in njihovi deleži, kot jih navajajo nekateri tuji avtorji (Greuning, Bratanovic, 2003, str. 70).

Tabela 6: Postavke v bilanci stanja in njihovi deleži v %

AKTIVA	Delež v %	PASIVA	Delež v %
Kreditni strankam	64	Depoziti s strani strank	45
Investicijski vrednostni papirji	13	Depoziti s strani bank	25
Depoziti pri bankah	9	Delniški kapital	14
Osnovna sredstva	7	Ostale obveznosti	8
Trgovalni vrednostni papirji	4	Depoziti s strani medn. kreditnih agencij	3
Gotovina in stanja pri CB	3	Podrejeni dolg	3
		Vrednostni papirji	2
SKUPAJ	100	SKUPAJ	100

Vir: Greuning, Bratanovic, 2003, str. 70

Za razumevanje strukture bilance stanja je potrebno poznati poleg banke tudi vrsto njenih poslov, konkurenčno okolje, zakonodajo, ekonomsko in politično okolje ter vrste strank. Struktura tipične bilance stanja so depoziti s strani strank na pasivni strani in krediti strankam na aktivni strani. Ta vzorec kaže banko kot posrednika. Analitik mora znati ugotoviti tveganje, preprosto z analiziranjem relativnih deležev postavk v bilanci stanja in sprememb skozi več obdobj. Npr. če se krediti povečajo z 58 % bilančne vsote na 64 % bilančne vsote, se je potrebno vprašati, če so sistemi banke za upravljanje kreditnega tveganja primerni, da zagotovijo upravljanje s povečanim obsegom kreditov in kreditnega portfelja. Ko analitik povezuje znesek neto prihodkov s postavkami iz bilance stanja, je takšna analiza zelo pomembna. Likvidna sredstva so pomembna, da prilagodijo pričakovane in nepričakovane spremembe v bilanci stanja. V okoljih, kjer trgi niso razviti in je likvidnost različnih terjatev odvisna bolj od ročnosti kot pa sposobnosti, da se jih proda, banke težijo k temu, da imajo relativno visoko stopnjo likvidnih sredstev, ki prinašajo malo ali nič obresti. V teh okoljih je povprečni delež teh sredstev v bilanci stanja od 10 % do 20 %. V bančnih okoljih z razvitimi finančnimi trgi znašajo likvidna sredstva v povprečju 5 % bilančne vsote. Gotovina in stanja pri centralni banki predstavljajo visoko likvidna sredstva (Greuning, Bratanovic, 2003, str. 61–65).

Sredstva banke vključujejo 4 glavne vrste sredstev (Rose, 1993, str. 104–105): gotovina in depoziti pri drugih bankah, državni in zasebni vrednostni papirji, kupljeni na odprtem trgu, krediti in ostala sredstva. Obveznosti vključujejo 2 glavni kategoriji: depoziti s strani strank in nedepozitni viri na denarnih in kapitalskih trgih. Delniški kapital predstavlja dolgoročne vire, ki jih prispevajo lastniki. Enačba bilance stanja banke je tako naslednja:

Sredstva (aktiva, naložbe) = Obveznosti + Lastniški kapital (ali oboje skupaj pasiva, viri)

Pasiva bilance stanja predstavlja vire sredstev, ki zagotavljajo potrebno porabno moč za banko, da pridobi svoja sredstva. Aktiva bilance stanja na drugi strani predstavlja porabo sredstev za ustvarjanje prihodka za delničarje, plačilo obresti svojim depozitarjem in za zaposlene. Enostavna bančna enačba je lahko prikazana tudi na naslednji način: poraba sredstev (aktiva) in viri sredstev (obveznosti in lastniški kapital) (Rose, 1993, str. 106).

5.1.2 Krediti

Kreditni strankam ponavadi predstavljajo največji delež bilance stanja. To so krediti za financiranje obratnih sredstev podjetij, investicijska posojila, hipotekarni krediti in ostali komercialni krediti. Krediti so v domači in tuji valuti in so za financiranje tako zasebnega kot javnega sektorja. Analiza mora vsebovati preglede kreditiranja po različnih sektorjih. Krediti v večini bank (razen pri tistih, kjer prevladujejo vrednostni papirji, npr. pri turških bankah) predstavljajo največje tveganje kvalitete aktive.

Analitik mora pri analizi kreditov najprej preveriti velikost postavke (% od celotne aktive) in razvoj postavke (% spremembe glede na pretekla leta), ker lahko hitra rast povzroči povečanje problematične aktive. Nadalje analitik preveri sestavo oz. tip kreditov, ker nimajo vsi krediti enakega tveganja. Obstajajo predvsem naslednje vrste kreditov (ki so navedene po padajočem tveganju):

- 1) komercialni krediti za nepremičnine (ki predstavljajo visoko tveganje in so dragi),
- 2) komercialni in industrijski krediti (ki so običajno bolj tvegani kot potrošniški krediti),
- 3) drugi potrošniški krediti (ki so običajno manj tvegani kot komercialni krediti, vendar imajo večje tveganje kot hipotekarni krediti rezidentov),
- 4) zavarovani krediti (ki imajo nižje tveganje, pomembna je kvaliteta zavarovanja),
- 5) domači hipotekarni krediti (ki predstavljajo najmanjše tveganje),
- 6) krediti državi (kreditni državi in državnim podjetjem, ni avtomatično nizko tveganje, potrebno je pazljivo kreditiranje).

Analitik mora preveriti velikost zavarovanih in nezavarovanih kreditov ter višino kreditov v tuji valuti, ker so bolj tvegani kot krediti v domači valuti. Nadalje preveri ročnost (kratkoročni krediti so običajno manj tvegani), stopnjo koncentracije (geografska, sektorska, po skupinah: podjetja, prebivalstvo, država), višino problematičnih in slabih kreditov (kot delež bruto kreditov), razvoj slabih kreditov (v povezavi z rastjo kreditov ali posebnega tipa kreditov v preteklosti), višino odpisanih slabih kreditov, višino kreditnih rezervacij, delež nepokritih slabih kreditov, ki spravljajo v nevarnost solventnost banke, višino kreditiranja povezanih oseb ter ali država predpisuje višino kreditov določenim sektorjem.

Če banka posluje z veliko višino slabih kreditov, je potrebno zagotoviti, da je to primerno zavarovano pred izgubami, ki lahko nastanejo zaradi teh slabih kreditov. V osnovi so 3 stopnje zavarovanja:

- 1) Banka lahko oblikuje rezervacije za pokritje teh slabih kreditov. Analitik naj vedno upošteva višino zneska za izgube in naj poskuša oceniti, ali so rezervacije primerne ali ne.
- 2) Če banka nima dovolj velike višine oblikovanih rezervacij, naj analitik preveri donosnost banke in določi, ali je banka sposobna oblikovati zadostno višino rezervacij za slabe kredite.
- 3) Popolna zaščita je kapital. Vprašanje je, koliko izgub lahko kapital absorbira, predno postane banka nesolventna (ugotovimo predvsem s kazalnikom nepokriti slabi krediti/delniški kapital).

Pri analizi kreditov se analitik pogosto srečuje z naslednjimi omejitvami:

- bistvenih informacij, kot so slabi krediti, pogosto ni v letnem poročilu,
- pogosto se ne ve, kakšna je klasifikacija slabih kreditov – ni mednarodnega pravila,
- nedosegljivost ugodnih informacij, ki jih prejemajo bonitetne agencije, ko ocenjujejo banko; zato ni možna jasna slika o kreditni politiki.

Pri nekaterih bankah prevladuje med naložbami portfelj vrednostnih papirjev. To postavko je težje oceniti zaradi pomanjkanja podrobnih informacij pri analizi za določitev tveganja. Portfelj vrednostnih papirjev vsebuje različne vrednostne papirje, od državnih obveznic in obveznic podjetij, do zakladnih menic in kapitalskih naložb. Nekateri vrednostni papirji so držani za kratek do srednji rok (vrednostni papirji za trgovanje), z namenom realizacije kapitalskih dobičkov, ostali so dolgoročni (investicijski vrednostni papirji), ki so držani za strateške namene. Bistveno je, da ima banka iz teh poslov tržno tveganje, ki je odvisno od njihove metode ocene vrednosti (tržne vrednosti ali stroškov). Tržno tveganje se lahko, ali pa tudi ne, odraža v bilanci stanja. Vendar je banka izpostavljena kreditnemu tveganju, npr. za obveznice, držane do dospetja. Državni vrednostni papirji so smatrani za nižje tvegana sredstva, ko je visoka boniteta države in likvidni sekundarni trg (lahko prodani). Nekateri banke imajo zakonsko predpisano, da morajo imeti določeno količino državnih vrednostnih papirjev v svoji bilanci stanja. Državni vrednostni papirji so predmet tržnega tveganja zaradi spreminjanja obrestne mere.

5.1.3 Depoziti

Glavni viri financiranja vsake banke so depoziti, ki so lahko s strani podjetij, gospodinjstev in države²¹ (Rose, 2003, str. 111). Depozitno poslovanje je bila ena od zgodnejših oblik bančne aktivnosti, ki so jo začeli razvijati angleški bankirji v 17. stoletju (Wilson, 1986, str. 7).

Depoziti s strani bank predstavljajo poleg depozitov še kredite, ki se pridobivajo med bankami in se normalno smatrajo kot nestanovitni viri financiranja. Analiza teh virov se mora osredotočiti na strukturne posebnosti v bančnem sistemu. Mednarodno financiranje je lahko v enaki obliki kot domače, le da je banka dodatno izpostavljena valutnemu tveganju. Obstoj tujih virov financiranja je ponavadi dober pokazatelj mednarodnega poslovanja v državi in ekonomiji. Vendar lahko visoka odvisnost od medbančnega financiranja povzroči visoko stopnjo tveganja s strani financiranja. Depoziti strank ponavadi predstavljajo največji delež v pasivi. Ti depoziti so s strani splošne javnosti, kot npr. vpogledni, varčevalni, vezani ali v tuji valuti (Greuning, Bratanovic, 2003, str. 68–70).

Analiza strukture stabilnosti depozitov je zelo pomembna. Analiza depozitov s strani zasebnega sektorja nam kaže ekonomske trende v povezavi s stopnjo porabe, prav tako njene

²¹ V primeru, če gre banka v likvidacijo, morajo biti najprej plačane te obveznosti.

učinke na inflacijo. Sprememba v višini depozitov v bančnem sistemu je zato ena od spremenljivk, ki vplivajo na monetarno politiko. Med vrstami depozitov so nekatere, ki so bolj tvegane. Npr. depoziti s strani velikih podjetij so manj stabilni kot depoziti gospodinjstev, ne samo zaradi njihove višje stopnje koncentracije, ampak tudi, ker so bolj aktivno upravljani. Velik del depozitov s strani podjetij je lahko nestabilnih in lahko kažejo, da banke lahko plačujejo višje obresti od konkurentov. Konkurenca za vire je nekaj normalnega na vsakem bančnem trgu in cilj depozitarjev (podjetij in gospodinjstev) je pogosto minimizirati nesmiselne vire. Banka naj bi zato imela politike za pridobivanje in ohranjanje depozitov in postopke za analiziranje na zakonodajni osnovi. Analiza strukture depozitov naj bi vsebovala višino deleža v pasivi, stabilnost, sezonskost in nestanovitnost depozitov (Greuning, Bratanovic, 2003, str. 68–70).

Vpogledni in varčevalni depoziti so ponavadi stabilni, vendar je potrebno upoštevati, da imajo lahko nizke obrestne mere, visoki donosi na kapitalskih trgih pa škodljiv učinek na stabilnost teh virov. Stranke lahko investirajo svoj denar v druge naložbe. Vpogledni depoziti so poceni vir financiranja banke. Vezani depoziti so ponavadi smatrani za manj stabilne in dražje. Depoziti v tuji valuti so bolj nestanovini kot domači depoziti. Vedno obstaja nevarnost, da bodo viri s strani tujih depozitarjev lahko postali zamrznjeni zaradi menjalnih težav ali političnih sprememb (Wilson, 1986, str. 227–228).

5.1.4 Kapital

Temeljni namen kapitala je kritje banke pred nepričakovanimi izgubami, ki nastanejo zaradi tveganj v bančnem poslovanju. Če ima banka premalo kapitala, ni sposobna unovčiti svojih terjatev za poplačilo vseh obveznosti do svojih strank. V povezavi s kapitalom govorimo zato o tveganju nesolventnosti. Teoretično je banka lahko solventna tudi brez kapitala, če ima banka dovolj dobička, rezerv ali rezervacij. Vendar bi bila banka v tem primeru lahko ogrožena s propadom in tudi depozitarji ne bi želeli vlagati v takšno banko. Tveganje nesolventnosti pa ni glavni vzrok za propad bank. Količniki kapitalske ustreznosti malo povedo o tem, ali v banki dobro upravljajo tveganja ali ne. Pogosto namreč določeno tveganje (likvidnostno, kreditno, obrestno ...) povzroči, da ima banka zaradi izgub nizko kapitalsko moč, posledično pa postane tudi nesolventna (Prašnikar, 2000, str. 60).

V banki morajo biti vsa tveganja ustrezno obvladovana (s pravilnimi meritvami, kontrolami in zgornjimi mejami zadolževanja). Če temu ni tako, nam dodatni kapital v bilanci stanja ne bo pomagal, saj je tekoča dobičkonosnost že slaba in s tem omajana dolgoročna uspešnost banke. Vir za nevtraliziranje nepričakovanih izgub je stabilna dobičkonosnost in šele kasneje rezervacije ali lastniški kapital. Vse večje svetovne banke veliko vlagajo v razvoj boljših metod za merjenje tveganj, saj boljša meritev natančneje pove, kakšne izgube so možne oz. koliko kapitala banka potrebuje (Prašnikar, 2000, str. 60).

Zakon o bančništvu opredeljuje temeljni kapital in dodatni kapital, ki sledita. Pri izračunu temeljnega kapitala banke se upoštevajo naslednje postavke:

- 1) vplačani osnovni kapital in vplačani presežek kapitala, razen vplačanega osnovnega kapitala in presežka kapitala na podlagi prednostnih kumulativnih delnic;
- 2) rezerve banke;
- 3) preneseni dobiček preteklih let;
- 4) dobiček tekočega poslovnega leta, vendar največ do višine 50 % tega dobička po odbitku davkov in drugih dajatev, ki bremenijo dobiček, če je višino dobička potrdil pooblaščen revizor;
- 5) rezervacije za splošna bančna tveganja in
- 6) druge postavke.

Pri izračunu temeljnega kapitala se kot odbitne upoštevajo naslednje postavke:

- 1) lastne delnice,
- 2) neopredmetena dolgoročna sredstva,
- 3) prenesena izguba in izguba tekočega leta ter
- 4) druge postavke.

Pri izračunu dodatnega kapitala banke se upoštevajo naslednje postavke:

- 1) osnovni kapital in presežek kapitala, vplačan na podlagi prednostnih kumulativnih delnic,
- 2) podrejeni dolžniški instrumenti²² in
- 3) druge postavke, ki so po svojih lastnostih enake postavkam iz prejšnjih točk.

S količnikom kapitalske ustreznosti je opredeljen delež kapitala, ki ga mora imeti banka za vse svoje terjatve (tehtana aktiva), ki so z različnimi utežmi prilagojene kreditnemu tveganju. Toda to merilo ni edino pomembno. Merilo za trdnost bank je lahko tudi verjetnost, da postane banka nesolventna. Banka z boniteto Aaa je zelo varna, saj obstaja zelo majhna verjetnost, da ne bo imela zadostnega kapitala za pokritje velikih nepričakovanih izgub (Prašnikar, 2000, str. 60).

Kapital predstavlja tretjo stopnjo zaščite v primeru izgub, za dobičkom tekočega leta in rezervacijami. Pogosto se predpostavlja, da je povezava med boniteto banke in njeno kapitalizacijo neposredna. Vendar vse bonitetne agencije razpravljajo o tem. Kapital banke je pomemben predvsem iz naslednjih razlogov:

1) Kapital je bil vedno kot blažilec nasproti kreditnim izgubam

²² Kot postavka pri izračunu dodatnega kapitala banke se lahko upošteva tudi podrejeni dolžniški instrument, katerega izdajatelj je banka, če izpolnjuje naslednje pogoje: je v celoti vplačan oziroma se sme upoštevati le vplačani znesek; iz pogodbe med banko in imetnikom izrecno izhaja, da ima imetnik podrejenega dolžniškega instrumenta v primeru stečaja oziroma likvidacije banke pravico do poplačila šele po poplačilu drugih upnikov; pogodba med banko in imetnikom ne vsebuje nobene klavzule, ki bi imetniku omogočila izplačilo pred dogovorjenim rokom zapadlosti razen v primeru stečaja, oziroma likvidacije (Sklep o kapitalski ustreznosti bank in hranilnic, 2006).

Ko so banke povečevale obseg poslovanja, je bil kapital kot obrambna linija nasproti izgubam (kreditnim, tržnim, operativnim). Kapital naj bi predstavljal zaščito pred negotovostmi in tako zagotavljal primerno zaščito za depozitarje in druge nasprotnne stranke.

2) *Kapital je potreben za rast banke in diverzifikacijo njenih aktivnosti*

Slaba solventnost banke bi škodovala tem namenom in banka bi se znašla v slabšem položaju kot finančno močnejši konkurenti.

3) *Višina in struktura kapitala kažeta strategijo upravljanja tveganj.*

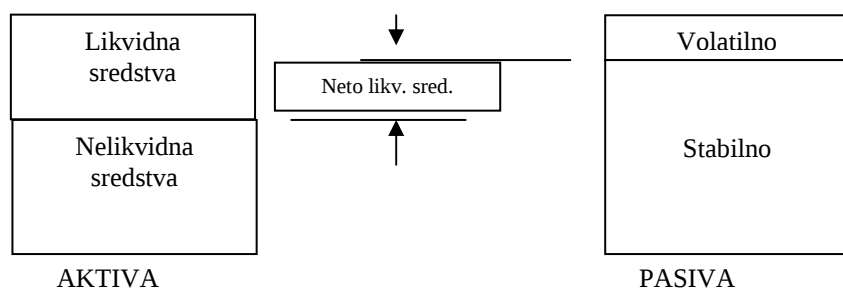
5.1.5 Zunajbilanca

V 80-ih letih prejšnjega stoletja so banke razvile nov pomen poslovanja, ki se ne pojavlja bilanci stanja kot sredstva ali obveznosti. Te postavke imajo lahko velik učinek na donos in tveganja banke (Hempel et al., 1994, str. 49). Obveznosti so lahko iz akreditivov, garancij, odobrenih in nečrpanih kreditnih linij, izdaj vrednostnih papirjev idr. (Graddy et al., 1985, str. 185). Zunajbilančne obveznosti predstavljajo potencialne terjatve nasproti banki. Te storitve niso prikazane v bilanci stanja, vendar za njih prejema banka provizije, kar predstavlja zanimiv vir prihodkov (I'Anson et al., 2002a, str. 13). Čeprav se ne pojavljajo v bilanci stanja, imajo lahko velik učinek na neto obrestne prihodke med obdobji, ko se obrestne mere hitro spreminjajo²³ (Bitner, Goddard, 1992, str. 133). V tabeli 7 so predstavljene skupine zunajbilančnih aktivnih postavk in njihove uteži.

5.1.6 Enostaven model likvidnostne bilance stanja

V nadaljevanju je predstavljen enostaven teoretični model likvidnostne bilance stanja. Ta način predstavitve je posebno učinkovit v komunikaciji višjega vodstva banke in članov uprave. Prav tako je uporaben za ustanovitev likvidnostnih politik. Vsa sredstva so locirana v eno od dveh kategorij: likvidna in nelikvidna sredstva. Vsi viri so razvrščeni kot stabilni ali nestanovitni (volatilni) (Uyemura, Deventer, 1993, str. 235). Takšna bilanca stanja je predstavljena na sliki 2.

Slika 2: Model likvidnostne bilance stanja

Vir: Uyemura, Deventer, 1993, str. 236

²³ Zunajbilančno tveganje (Off-balance – sheet risk) je povezano z zunajbilančnimi aktivnostmi. Banka izdaja garancije in akreditive v zameno za določeno provizijo. Ti instrumenti se v bilanci stanja banke ne vidijo. V primeru neizpolnitve obveznosti, ki je bila zavarovana z izdano garancijo, se unovčena garancija izkaže na pasivni strani bilance stanja banke (Saunders, 2000, str. 108–109).

Tabela 7: Skupine zunajbilančnih aktivnih postavk in njihove uteži

Utež	Postavke
0 % Skupina z zelo nizkim tveganjem	1) Brezpogojno preklicne neizkoriščene kreditne obveznosti (tj. neizkoriščene kreditne obveznosti, ki jih lahko banka prekliče kadarkoli in brez predhodne najave) in ostale neizkoriščene kreditne obveznosti s pogodbeno zapadlostjo do vključno enega leta. Pod neizkoriščene kreditne obveznosti se štejejo zlasti vsi neizkoriščeni odobreni limiti, neizkoriščeni odobreni krediti in neizkoriščene odobrene kreditne linije. 2) Drugi posli, za katere obstaja nizko tveganje: - preklicni akreditivi in druga preklicna jamstva, - izdane oziroma potrjene garancije ali drugi zunajbilančni instrumenti, ki so pokriti z denarnimi vlogami.
20 % Skupina z nizkim tveganjem	1) Odprti ali potrjeni nepreklicni dokumentarni akreditivi z zapadlostjo do vključno enega leta, za katere obstaja možnost samoporavnave oziroma blago, na katero se akreditiv nanaša, služi kot zastava.
50 % Skupina s srednjim tveganjem	1) Neizkoriščene kreditne obveznosti s pogodbeno zapadlostjo, daljšo od enega leta, ki niso brezpogojno preklicne; 2) izdana oziroma potrjena jamstva, ki nimajo lastnosti kreditnih substitutov (garancija za resnost ponudbe, garancija za dobro izvršitev posla, garancija za odpravo napak v garancijski dobi, garancija za vračilo zadržanih zneskov ...), garancije za plačilo carinskega dolga in potencialne obveznosti iz naslova upravljanja vzajemnega pokojninskega sklada ali premoženja pokojninske družbe; 3) odprti ali potrjeni nepreklicni dokumentarni akreditivi, ki jih ni mogoče uvrstiti pod zunajbilančne postavke z nizkim tveganjem; 4) odprti ali potrjeni nepreklicni standby akreditivi, ki nimajo lastnosti kreditnih substitutov.
100 % Skupina z visokim tveganjem	1) Izdana oziroma potrjena jamstva, ki imajo lastnosti kreditnih substitutov: - garancije za zavarovanje plačila, - avari, - indosamenti na menicah, - garancije za vračilo avansa, - akcepti ipd.; 2) obveznosti nakupa iz povratnega odkupa, pri katerem kreditno tveganje ostane na banki; 3) odprti ali potrjeni nepreklicni standby akreditivi, ki imajo lastnosti kreditnih substitutov; 4) prodaja sredstev z regresom; 5) druge postavke potencialnih in prevzetih finančnih obveznosti banke.

Vir: Sklep o kapitalski ustreznosti bank in hranilnic, 2006

Osnova te slike je koncept neto likvidnih sredstev kot razlike med likvidnimi sredstvi in nestanovitnimi viri. Tendencia je, da obstaja presežek likvidnih sredstev v primerjavi z nestanovitnimi viri. Če je kazalnik likvidna sredstva/volatilni viri v višini 95 %, je to dobro (Uyemura, Deventer, 1993, str. 235–236). Upravljanje z likvidnostjo banke naj bi bilo po Heffermemu (str. 193) v tem, da banka preprečuje, da bi bila neto likvidna aktiva negativna (Ribnikar, 2001, str. 51). Bankam so v pomoč 3 stvari, ki jim lajšajo zagotavljanje njihove

likvidnosti: obvezne rezerve, vloga centralne banke kot posojilodajalec in jamstvo za bančne vloge (Ribnikar, 2001, str. 51).

5.2 ANALIZA IZKAZA POSLOVNEGA IZIDA

Donosnost banke je pokazatelj, kako je banka sposobna upravljati tveganja in povečati svoj kapital. Donosnost v obliki zadržanih dobičkov je eden od ključnih virov povečevanja kapitala. V razvitem bančnem sistemu so banke donosne in primerno kapitalizirane. Donosnost je dober pokazatelj konkurenčne pozicije banke na bančnem trgu in kvalitete vodstva banke. Izkaz poslovnega izida kot ključni vir informacij donosnosti banke kaže vire prihodkov banke, kvaliteto kreditnega portfelja in stroške banke. Izkaz poslovnega izida kaže tudi, s katerimi dejavnostmi se banka ukvarja. Tradicionalno gledano, so bili glavni vir prihodkov banke obrestni prihodki (Greuning, Bratanovic, 2003, str. 81–82).

V izkazu poslovnega izida so v določenem vrstnem redu zabeleženi vsi prihodki in odhodki v obračunskem obdobju, razlika med njimi pa pomeni poslovni izid. Ta izkaz prikazuje uspešnost poslovanja banke v obračunskem obdobju, prikazuje dinamične kategorije za razliko od bilance stanja, ki je statičen računovodski izkaz. Izkaz poslovnega izida nam daje osnovo za izračun kazalnikov poslovne uspešnosti banke, s katerimi ugotovimo učinkovitost in uspešnost banke. Izkaz poslovnega izida je prikazan v tabeli 8.

Izkaz poslovnega izida nekateri tuji avtorji prikazujejo tudi tako, kot kaže tabela 9.

Tabela 9: Izkaz poslovnega izida banke

<i>Finančni prihodki</i>	<i>Finančni odhodki</i>
Prihodki od kreditov	Obrestni odhodki iz depozitov
Prihodki od vrednostnih papirjev	Nedepozitni odhodki (ostali viri)
Prihodki od gotovinskih sredstev	Stroški plač
Prihodki od ostalih sredstev	Davčni odhodki

Vsi finančni prihodki – Vsi finančni odhodki = Neto dobiček

Vir: Rose, 2003, str. 119

5.2.1 Prihodki in odhodki

Donosnost banke je lahko merjena na več nivojih, od katerih ima vsak svoje prednosti in slabosti. Na sliki 3 so predstavljeni štirje nivoji v povezavi z izkazom poslovnega izida.

Obrestni prihodki izhajajo iz kreditov in bančnih depozitov, ki jih ima banka pri ostalih finančnih institucijah, in so lahko razdeljeni po virih prihodkov. Npr. krediti so lahko razdeljeni na kredite vladi, kredite državnim ustanovam, kredite zasebnim podjetjem (krediti

Tabela 8: Izkaz poslovnega izida banke – kratka shema

1 Prihodki iz obresti
2 Odhodki za obresti
3 Čiste obresti (1–2)
4 Prihodki iz dividend
5 Prihodki iz opravnin (provizij)
6 Odhodki za opravnine (provizije)
7 Čiste opravnine (provizije) (5–6)
8 Realizirani dobički/izgube iz finančnih sredstev in obveznosti, ki niso merjeni po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida
9 Čisti dobički/izgube iz finančnih sredstev in obveznosti, namenjenih trgov.
10 Dobitki/izgube iz finančnih sredstev in (obveznosti), pripoznanih po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida
11 Spremembe poštene vrednosti pri obračunavanju varovanj pred tveganji
12 Čisti dobički/izgube iz tečajnih razlik
13 Čisti dobički/izgube iz odprave pripoznanja sredstev brez nekratkoročnih sredstev v posesti za prodajo
14 Drugi čisti poslovni dobički/izgube
15 Finančni in poslovni prihodki in odhodki (3 + 4 + 7 + 8 + 9 + 10 + 11 + 12 + 13 + 14)
16 Administrativni stroški
17 Amortizacija
18 Rezervacije
19 Oslabitve
20 Slabo ime
21 Pripadajoči dobički/izgube iz naložb v kapital pridruženih in skupaj obvladovanih družb, obračunanih po kapitalski metodi
22 Čisti dobički/izgube iz nekratkoročnih sredstev v posesti za prodajo in z njimi povezanimi obveznostmi
23 DOBIČEK/IZGUBA IZ REDNEGA POSLOVANJA (15 – 16 – 17 – 18 – 19 + 20 + 21 + 22)
24 Davek iz dohodka pravnih oseb iz rednega poslovanja
25 ČISTI DOBIČEK/IZGUBA IZ REDNEGA POSLOVANJA (23 – 24)
26 Čisti dobički/izgube po obdavčitvi iz ustavljenega poslovanja
27 ČISTI DOBIČEK/IZGUBA POSLOVNEGA LETA (25 + 26)

Vir: Priloga Sklepa o poslovnih knjigah in letnih poročilih bank in hranilnic, 2006

za obratni kapital in investicijski krediti) in kredite prebivalstvu. Takšna razdelitev se lahko zahteva za regulatorne ali statistične namene. Lahko je tudi posledica notranje organizacije banke. Obrestni odhodki obsegajo plačane obresti na depozite in kredite v povezavi s financiranjem sredstev. Obrestni odhodki nam pokažejo vire financiranja banke in stroške financiranja. Tipična razdelitev obrestnih odhodkov je po vrstah virov in ročnosti, npr. vpogledni depoziti, varčevalni računi, depoziti v tuji valuti (Greuning, Bratanovic, 2003, str. 83–86).

Slika 3: Struktura izkaza poslovnega izida kot različni nivoji donosnosti

Obrestni prihodki		
– Obrestni odhodki		
= Neto obrestni prihodki		Manjša
+ Neobrestni prihodki		možnost
= Bruto prihodki iz poslovanja → Prvi nivo		prikrojevanja
– stroški iz poslovanja		
= Bruto dobiček iz poslovanja → Drugi nivo		
– Neto rezervacije		
– Davki		
= Neto dobiček iz poslovanja → Tretji nivo		Večja
+/- Izredne postavke		možnost
= Čisti dobiček → Četrti nivo		prikrojevanja

Vir: Interno gradivo NLB, d. d., 2006

Banka z nizkimi obrestnimi odhodki in zato nizkimi stroški financiranja je boljše pozicionirana kot tista z večjimi obrestnimi odhodki, ker bo lahko dajala kredite po tržnih obrestnih merah z višjimi obrestnimi maržami. Nižji obrestni odhodki pogosto vsebujejo višje operativne stroške. Npr. depoziti prebivalstva vsebujejo nižje obrestne odhodke, vendar zahtevajo mrežo poslovalnic, ki potrebujejo veliko sredstev za pridobivanje in vzdrževanje depozitnih računov. To je tudi razlog, zakaj imajo nekatere banke rajši depozite s strani podjetij, tudi če zahtevajo višje obrestne odhodke. Neto obrestni prihodki so razlika med obrestnimi prihodki in obrestnimi odhodki. Neto obrestni prihodki so jedro tradicionalnega bančnega zaslužka in cilj banke naj bi bil, da jih ohranja stabilne in naraščajoče (Greuning, Bratanovic, 2003, str. 83–86).

Večina bank upošteva neto obrestne prihodke (vsi obrestni prihodki, zmanjšani za vse obrestne odhodke), ki se pogosto nanašajo na obrestno maržo. Ponavadi je ključni pokazatelj donosnosti banke (Rose, 2003, str. 121).

Neto obrestna marža²⁴ se meri s kazalnikom: neto obrestni prihodki/povprečna aktiva. Visoka ali nizka neto obrestna marža je odvisna od naslednjih dejavnikov:

- 1) vpliva inflacije v manj razvitih državah,
- 2) različnih neto obrestnih marž (NOM) (banke z veliko različnimi storitvami imajo različne NOM),
- 3) razlike v neto obrestni marži bank, ki delujejo na istih trgih, predvsem zaradi dragih virov (viri s strani podjetij, vezani depoziti, visoko donosne obveznice) in nizkih stroškov,

²⁴ Več o tem v nadaljevanju.

- 4) različnih naložb bank (2 banki z isto strukturo virov imata lahko različni NOM, ker ena banka reinvestira v nizko donosne državne obveznice in depozite bank, druga ima razširjen kreditni portfelj),
- 5) večje NOM, ki pomeni višje tveganje.

Neobrestni prihodki so prihodki od provizij in nadomestil (običajno so stabilni vir prihodkov), ki izhajajo iz različnih storitev, ki jih banka opravlja za stranke, kot npr. upravljanje računov in sredstev, plačilne transakcije. Te vrste prihodkov so ponavadi zaželeni, ker ne vsebujejo izpostavljenosti h kateremukoli finančnemu tveganju in ne nosijo obremenitve kapitala. Prihodki iz trgovanja (najbolj nestanovitni vir prihodkov banke) so prihodki iz trgovalnih vrednostnih papirjev, tujih valut in kapitalskih naložb. Ti prihodki so pretežno zaradi razlike med nakupno in prodajno ceno teh instrumentov, vendar vsebujejo tudi obrestne zneske.

Ostali prihodki, ki predstavljajo nestanovitni vir prihodkov, so predvsem: dividende in prihodki iz investiranja (kapitalske naložbe), prihodki iz tečajnih razlik (transakcije v tuji valuti), dobiček iz prodaje sredstev (npr. investicijski VP), prihodki od leasinga, prihodki od najemnin, prihodki od zavarovanj.

5.2.2 Stroški

Operativni stroški so stroški zaposlenih, najemnin, revidiranja in svetovanja, ohranjanja informacijske opreme banke in drugi splošni administrativni stroški. Stopnja operativnih odhodkov je ponavadi v povezavi z učinkovitostjo banke. Učinkovito upravljanje stroškov zahteva uravnoteženo minimiziranje stroškov na kratek rok z investicijami v razvoj ljudi in tehnologije. Plače in stroški v povezavi z zaposlenimi, kot npr. socialna zavarovanja, pokojnine in druge ugodnosti, so ponavadi največja postavka stroškov, ker je bančništvo delovno intenzivno in poslovanje, ki temelji predvsem na znanju. Računalniki in stroški informacijske tehnologije (licence, razvoj aplikacij in vzdrževanje) postajajo glavne postavke stroškov, posebno v razvitih bankah in bankah z mednarodnim poslovanjem (Greuning, Bratanovic, 2003, str. 87). Stroški so odvisni od dejavnosti banke. Merjeni so na povprečno aktivo in na bruto prihodke iz poslovanja. Pravilo, kdaj so stroški previsoki, ne obstaja (npr. 50 % stroškov na bruto prihodke iz poslovanja je za 'retail'²⁵ banke visoko).

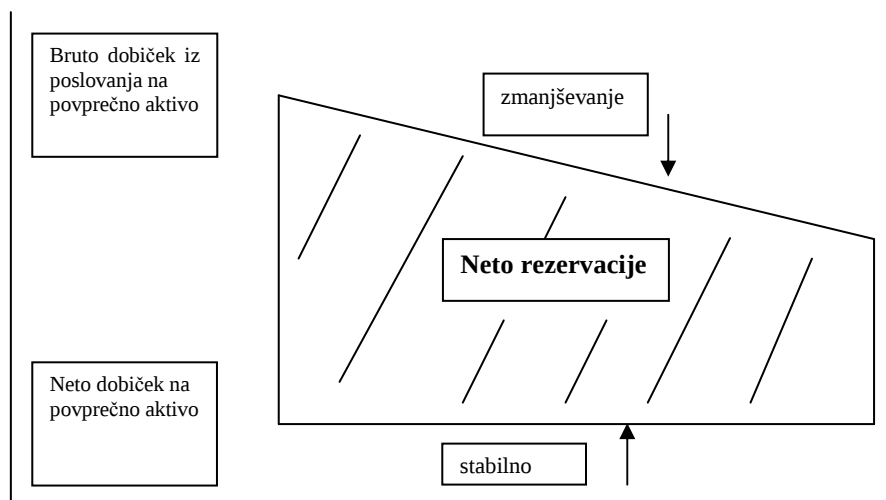
5.2.3 Neto rezervacije

Neto rezervacije so stroški v povezavi s kreditnim tveganjem. Oblikujejo se za nadomestitev oslabiljene vrednosti kreditov (glavnice in obresti). Ta kategorija lahko vsebuje odpise ali povračila (npr. zneske povračila kreditov, ki so bili prvotno odpisani). Ostale neto rezervacije so za vsa ostala sredstva, kjer je vrednost sredstva oslabiljena (impaired) (Greuning, Bratanovic, 2003, str. 87–88). Neto rezervacije lahko pomembno vplivajo na donosnost

²⁵ Banka, ki posluje pretežno s prebivalstvom (retail = poslovanje s prebivalstvom).

banke. Včasih so uporabljene za enakomernost (izravnavanje) poslovanja. Idealno stanje je takrat, ko je višina rezervacij povezana s pričakovanimi spremembami v kvaliteti aktive. Slika 4 prikazuje vpliv oblikovanih rezervacij na dobiček poslovanja.

Slika 4: Vpliv oblikovanih rezervacij na dobiček poslovanja

Vir: Interno gradivo NLB, d. d., 2006

Rezervacije za kredite so v zadnjih letih postale glavni dejavnik donosnosti in merjenja kapitala banke (Beattie et al., 1995, str. 7). Različne prakse oblikovanja rezervacij imajo lahko učinek na konkurenčnost banke. Npr. stopnja rezervacij ima vpliv na višino kapitala, ki je na razpolago za podpiranje bančnega kreditiranja; oblikovanje rezervacij ima neposredni učinek na razkrito donosnost in na zadržane dobičke; določene politike oblikovanja rezervacij lahko vplivajo na zaznana tveganja in zaradi tega na strošek kapitala banke (Beattie et al., 1995, str. 118).

Informacije, ki se jih pridobi iz izkaza poslovnega izida, kažejo, s katerimi posli se banka ukvarja, ter strukturo in stabilnost njenega dobička. Z namenom, da bi pospešili primerjavo med različnimi tipi bank, so različne postavke izkaza poslovnega izida (npr. obrestna marža, provizije, stroški) prikazane kot delež bilančne vsote. Pri analizi strukture izkaza poslovnega izida naj bi analitik upošteval (Greuning, Bratanovic, 2003, str. 88–89):

- trende, strukturo in natančnost prikazanih prihodkov,
- kvaliteto, strukturo in stopnjo sestavin prihodkov in odhodkov,
- plačilo dividend in zadržanost prihodkov,
- glavne vire prihodkov in najbolj donosna področja poslovanja,
- politike določanja prihodkov in odhodkov, ki ne prikazujejo pravilne višine dobičkov,
- učinek transakcij v skupini, še posebno tistih, ki so povezane s prenosom dobičkov in vrednosti sredstev in obveznosti.

5.3 ANALIZA IZKAZA FINANČNEGA IZIDA

Bilanca stanja in izkaz poslovnega izida podjetja sama po sebi ne zagotavljata zadosti podatkov o plačilni sposobnosti podjetja. V banki plačilno sposobnost zamenjuje pojem likvidnosti banke, ki jo banka lažje uravnava kot podjetje, vendar precej težje napoveduje. Izkaz finančnega izida je računovodski izkaz, v katerem so pošteno prikazane spremembe stanja denarnih sredstev v določenem obračunskem obdobju (Karpe, 1999, str. 31).

Banka je bolj izpostavljena zunanjim dejavnikom in odvisna od likvidnosti celotnega bančnega sistema, kakovosti svojih terjatev, depozitne dejavnosti, ukrepov centralne banke idr., čeprav je tudi plačilna sposobnost podjetja zelo odvisna od njegovih kupcev, tečajne politike in poslovne povezanosti z banko. V tabeli 10 je prikazana struktura izkaza finančnega izida.

Za banko je zelo pomembno, da je sposobna uravnnavati likvidnost, ki pomeni usklajeno načrtovanje pričakovanih znanih in morebitnih denarnih odtokov z denarnimi pritoki (Zakon o bančništvu, 2004).²⁶ Revizor mora preveriti, ali banka ustrezno načrtuje in usklajuje pritoke in odtoke sredstev v smislu preprečitve njihove neusklajenosti. Izkaz finančnega izida je izkaz, ki mora poročati o finančnih tokovih v obdobju, nastalih pri poslovanju, naložbenju in financiranju.

»Banka pri sestavi izkaza finančnega izida v delu, ki se nanaša na finančne tokove pri poslovanju, uporabi posredno metodo. Banka čisti poslovni izid pred obdavčitvijo prilagodi za učinke, ki se ne nanašajo na finančne tokove pri poslovanju in ga dopolni s spremembami poslovnih sredstev in poslovnih obveznosti v obdobju, za katerega se izkaz finančnega izida sestavi. Banka v delu, ki se nanaša na finančne tokove pri naložbenju in finančne tokove pri financiranju uporabi neposredno metodo, ki temelji na prejemkih in izdatkih. Banka v izkazu finančnega izida upošteva denarne ustreznike v skladu s svojo računovodsko usmeritvijo. Med denarne ustreznike banka praviloma vključi finančna sredstva, katerih rok zapadlosti od dneva nakupa je največ tri mesece« (Sklep o poslovnih knjigah in letnih poročilih bank in hranilnic, 2006).

5.4 ANALIZA IZKAZA GIBANJA KAPITALA

Izkaz gibanja kapitala je računovodski izkaz, v katerem so pošteno prikazane spremembe sestavin kapitala v določenem obračunskem obdobju. V tabeli 11 je prikazana struktura izkaza gibanja kapitala.

Spremembe kapitala med datumoma dveh bilanc stanja izražajo povečanje ali zmanjšanje čistih sredstev v obdobju. Z izjemo sprememb, ki so posledica poslov z lastniki kapitala (kot so vplačila kapitala, ponovne pridobitve lastnih delniških instrumentov) in s tem povezanih

²⁶ Merjenje likvidnosti zahteva visoko stopnjo predvidevanja prihodnjih denarnih tokov v banki (Karpe, 1997a, str. 44).

Tabela 10: Izkaz finančnega izida

A. FINANČNI TOKOVI PRI POSLOVANJU
a) Čisti poslovni izid pred obdavčitvijo
Amortizacija
Oslabitev/(odprava oslabitve) finančnih sredstev v posesti do zapadlosti
Oslabitev opredmetenih osnovnih sredstev, naložbenih nepremičnin, neopredmetenih dolgoročnih sredstev in drugih sredstev
Oslabitev naložb v kapital v odvisne, pridružene in skupaj obvladovane družbe (Slabo ime)
Pripadajoči (dobički)/izgube iz naložb v kapital pridruženih in skupaj obvladovanih družb, obračunanih po kapitalski metodi
Čisti (dobički)/izgube iz tečajnih razlik
Neto (dobički)/izgube iz finančnih sredstev v posesti do zapadlosti
Neto (dobički)/izgube pri prodaji opredmetenih osnovnih sredstev in naložbenih nepremičnin
Neto (dobički)/izgube pri prodaji neopredmetenih dolgoročnih sredstev
Drugi (dobički)/izgube iz naložbenja
Drugi (dobički)/izgube iz financiranja
Nerealizirani (dobički)/izgube iz finančnih sredstev, ki so merjena po pošteni vrednosti in so sestavni del denarnih ustreznikov
Čisti nerealizirani (dobički)/izgube iz nekratkoročnih sredstev v posesti za prodajo in ustavljeno poslovanje in z njimi povezanimi obveznostmi
Neto nerealizirani dobički v prevrednotovalnem popravku kapitala od finančnih sredstev, razpoložljivih za prodajo (brez učinka odloženega davka)
Neto nerealizirani dobički v prevrednotovalnem popravku kapitala od varovanja denarnih tokov pred tveganji (brez učinka odloženega davka)
Druge prilagoditve čistega poslovnega izida pred obdavčitvijo
Finančni tokovi pri poslovanju pred spremembami poslovnih sredstev in obveznosti
b) (Povečanja)/zmanjšanja poslovnih sredstev
Čisto (povečanje)/zmanjšanje finančnih sredstev, pripoznanih po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida
Čisto (povečanje)/zmanjšanje finančnih sredstev, razpoložljivih za prodajo
Čisto (povečanje)/zmanjšanje kreditov
Čisto (povečanje)/zmanjšanje izvedenih finančnih sredstev, namenjenih varovanju
Čisto (povečanje)/zmanjšanje obresti od finančnih sredstev
Čisto (povečanje)/zmanjšanje časovno odloženih stroškov
Čisto (povečanje)/zmanjšanje nekratkoročnih sredstev v posesti za prodajo
Čisto (povečanje)/zmanjšanje drugih sredstev
c) Povečanja/(zmanjšanja) poslovnih obveznosti:
Čisto povečanje/(zmanjšanje) finančnih obveznosti do centralne banke
Čisto povečanje/(zmanjšanje) finančnih obveznosti, namenjenih trgovanju
Čisto povečanje/(zmanjšanje) finančnih obveznosti, pripoznanih po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida
Čisto povečanje/(zmanjšanje) vlog, kreditov in dolžniških vrednostnih papirjev, merjenih po odplačni vrednosti
Čisto povečanje/(zmanjšanje) izvedenih finančnih obveznosti
Čisto povečanje/(zmanjšanje) obresti od finančnih obveznosti
Čisto povečanje/(zmanjšanje) časovno odloženih prihodkov
Čisto povečanje/(zmanjšanje) obveznosti, vezanih na nekratkoročna sredstva v posesti za prodajo
Čisto povečanje/(zmanjšanje) drugih obveznosti
č) Finančni tokovi pri poslovanju (a + b + c)
d) (Plačani)/vrnjeni davek na dohodek pravnih oseb
e) Neto finančni tokovi pri poslovanju (č + d)
B. FINANČNI TOKOVI PRI NALOŽBENJU
a) Prejemki pri naložbenju
Prejemki pri prodaji opredmetenih osnovnih sredstev in naložbenih nepremičnin
Prejemki pri prodaji neopredmetenih dolgoročnih sredstev
Prejemki pri prodaji naložb v kapital odvisnih, pridruženih in skupaj obvladovanih družb
Prejemki iz nekratkoročnih sredstev ali obveznosti v posesti za prodajo
Prejemki pri prodaji finančnih sredstev v posesti do zapadlosti
Drugi prejemki iz naložbenja

b) Izdatki pri naložbenju

(Izdatki pri nakupu opredmetenih osnovnih sredstev in naložbenih nepremičnin)

(Izdatki pri nakupu neopredmetenih dolgoročnih sredstev)

(Izdatki pri nakupu naložb v kapital odvisnih, pridruženih in skupaj obvladovanih družb)

(Izdatki za nekratkoročna sredstva ali obveznosti v posesti za prodajo)

(Izdatki za nakup finančnih sredstev v posesti do zapadlosti)

(Drugi izdatki pri naložbenju)

c) Neto finančni tokovi pri naložbenju (a – b)**C. FINANČNI TOKOVI PRI FINANCIRANJU****a) Prejemki pri financiranju**

Prejemki od izdanih podrejenih obveznosti

Prejemki od izdaje delnic in drugih kapitalskih instrumentov

Prejemki od prodaje lastnih delnic

Drugi prejemki, povezani s financiranjem

b) Izdatki pri financiranju

(Plačane dividende)

(Poplačila podrejenih obveznosti)

(Izplačila za nakup lastnih delnic)

(Druga izplačila, povezana s financiranjem)

c) Neto finančni tokovi pri financiranju (a – b)

D. Učinki spremembe deviznih tečajev na denarna sredstva in njihove ustreznike

E. Učinki spremembe poštene vrednosti na denarna sredstva in njihove ustreznike

F. Čisto povečanje denarnih sredstev in denarnih ustreznikov (Ae + Bc + Cc)

G. Denarna sredstva in njihovi ustrezniki na začetku obdobja

H. Denarna sredstva in njihovi ustrezniki na koncu obdobja (D + E + F + G)

Vir: Priloga Sklepa o poslovnih knjigah in letnih poročilih bank in hranilnic, 2006

stroškov, predstavlja celotna sprememba kapitala v obdobju celoto prihodkov in odhodkov, vključno z dobički in izgubami, ki so bili doseženi v obravnavanem obdobju (MRS 1, 2004, str. 20).

V izkazu gibanja kapitala so prikazana stanja posameznih sestavin kapitala predhodnega poslovnega leta, zneski sprememb posameznih sestavin kapitala v obračunskem obdobju, vključno z uporabo čistega dobička in pokrivanjem izgube v obračunskem obdobju, in stanja posameznih sestavin kapitala na koncu obračunskega obdobja. Prikazani so tudi zneski po posameznih sestavinah kapitala, iz katerih sestoji bilančni dobiček oz. bilančna izguba za obračunsko obdobje, za katerega se izkaz gibanja kapitala sestavi (Sklep o poslovnih knjigah in letnih poročilih bank in hranilnic, 2006).

6 ANALIZA KAZALNIKOV

Začetni korak pri analizi katerihkoli finančnih izkazov banke je odločitev, kateri cilj naj bi banka iskala. Ocena poslovanja banke naj se začne z oceno, ali je bila banka sposobna doseči cilje, ki so jih določili lastniki in vodstvo (Rose, 1993, str. 137). Iz bilance stanja dobimo informacije o premoženju, naložbah, financiranju in kapitalu. Izkaz poslovnega izida nam daje informacijo za določitev ekonomskega vidika poslovanja, pri čemer nas zanima poslovni izid. S primerjavo posameznih kategorij bilance stanja in izkaza poslovnega izida pogosto pridobimo dodatne informacije. Razmerja med izbranimi postavkami računovodskih izkazov se izraža s kazalniki, ki so lahko izraženi kot indeks, koeficient ali kot stopnja udeležbe.

Tabela 11: Izkaz gibanja kapitala

ZAČETNO STANJE V OBRAČUNSKEM OBDOBJU
B. Premiki v kapital
a) Vpis (ali vplačilo) novega kapitala
b) Prodaja lastnih delnic
c) Povečanje prevrednotenja kapitala v zvezi:
- s finančnimi sredstvi, razpoložljivimi za prodajo,
- z varovanjem denarnih tokov,
- z opredmetenimi osnovnimi sredstvi in neopredmetenimi dolgoročnimi sredstvi,
- z drugimi sredstvi.
č) Čisti poslovni izid (čisti dobiček ali čista izguba) poslovnega leta
d) Druga povečanja
C. Premiki v kapitalu
a) Razporeditev čistega dobička v rezerve iz dobička
b) Poravnava izgube prejšnjih let
c) Razporeditev sestavin kapitala v posebni sklad lastnih delnic
č) Oblikovanje/ukinitve sklada lastnih deležev
d) Izplačilo (obračun) dividend v obliki delnic
e) Drugi premiki v kapitalu
Č. Premiki iz kapitala
a) Izplačilo (obračun) dividend
b) Vračilo kapitala
c) Prodaja lastnih delnic
č) Zmanjšanje prevrednotenja kapitala v zvezi:
- s finančnimi sredstvi, razpoložljivimi za prodajo
- z varovanjem denarnih tokov
- z opredmetenimi osnovnimi sredstvi in neopredmetenimi dolgoročnimi sredstvi
- z drugimi sredstvi
d) Druga zmanjšanja kapitala
D. KONČNO STANJE V OBRAČUNSKEM OBDOBJU
E. BILANČNI DOBIČEK POSLOVNEGA LETA

Vir: Priloga Sklepa o poslovnih knjigah in letnih poročilih bank in hranilnic, 2006

Razlaga preteklih finančnih podatkov se ponavadi začne z analizo kazalnikov (Koch, MacDonald, 2000, str. 113), in sicer (Kobe, 1997, str. 11):

- s kazalniki merimo ključne kategorije,
- vrednost kazalnikov vsebinsko ocenimo z določenimi primerjavami,
- načrtujemo ciljne vrednosti kazalnikov,
- načrtujemo akcije, s katerimi bomo dosegli načrtovane vrednosti kazalnikov.

S pomočjo finančnih kazalnikov poskušamo oceniti, kakšnemu tveganju je banka izpostavljena in kakšna je njena donosnost. Brigham meni (Brigham, 2003, str. 230), da je analiza finančnih izkazov vodstvu banke v pomoč pri pričakovanju prihodnjih pogojev in kot začetna točka za planiranje dejavnosti, ki bodo izboljšale prihodnje poslovanje. S pomočjo finančnih kazalnikov lahko ocenimo finančne izkaze.

Prvotni cilj večine bank je maksimizirana vrednost delnice banke, ki naj bi imela prednost pred vsemi drugimi cilji. Vrednost delnice bo med drugim rasla, tudi če se bo stopnja tveganja znižala, in sicer zaradi povečanja kapitala ali znižanja izgub iz kreditov (Rose, 1993, str. 137–138). Medtem ko je cena delnice v teoriji najboljši pokazatelj poslovanja, ker kaže

tržno oceno poslovanja, ta pokazatelj pogosto ni zanesljiv v bančništvu, saj večino bančnih delnic ni aktivno trgovanih na mednarodnih ali domačih trgih. Zato mora bančni analitik oceniti med drugim tudi kazalnike donosnosti (Rose, 1993, str. 138).

Analitik lahko oceni uspešnost banke v preteklosti tako, da primerja doseženo donosnost in velikost tveganja ali pa primerja vrednosti kazalnikov tveganja in donosnosti s kazalniki podobnih bank ali s povprečnimi vrednostmi, ki veljajo za skupino podobnih bank (peer group). Banka bo relativno bolj tvegala na področjih, kjer ima najboljše vodstvo in prednosti na trgu. Kadar prinašajo bančne naložbe najvišjo možno donosnost pri določeni stopnji tveganja, so optimalne. Celotne naložbe banke pa so sicer le teoretično optimalne. Če banka zniža katerokoli tveganje, praviloma pride tudi do znižanja ROE (Kobe, 1997, str. 13).

Imenovalec finančnega kazalnika je v vlogi mere vrednosti, ki omogoča primerjavo istega kazalnika z drugo banko ali primerjavo kazalnika v času za ugotavljanje določenih trendov, gibanja. Ponavadi so v imenovalcu bilančna vsota, celotne vrednosti vlog, kapitala, kreditov, celotni prihodki, celotni odhodki, število zaposlenih. Zelo narobe je, če bi posamezni kazalnik opazovali samega zase. Vrednost kazalnika naj se primerja z izbrano standardno vrednostjo (Kobe, 1997, str. 14).

6.1 KAZALNIKI KVALITETE AKTIVE

Pri analizi kvalitete aktive so pomembni predvsem štirje kazalniki (Golin, 2001, str. 228–230):

- rast kreditov,
- delež slabih kreditov v celotnih kreditih,
- pokritost slabih kreditov z rezervacijami,
- delež rezervacij in kapitala glede na slabe kredite.

Pogostost rasti banke kaže analitiku, katerim problemom se pri tem banka izpostavlja. Preveč hitra rast kreditov kaže, da banka povišuje višino svojih kreditov pod svojo sposobnostjo kreditnega upravljanja in se ponavadi kaže analitiku kot negativni dejavnik. Ker banka večino kreditira na kratek rok, lahko hitra rast kreditov v enem letu povzroči visoko stopnjo slabih kreditov v naslednjem letu, posebno, če se ekonomija poslabša. Prekomerna rast kreditov je dober pokazatelj problemov kvalitete aktive. Okoliščine kažejo, da je 30 % rast že nenavadna, vendar mora biti analitik previden že pri 20 % rasti, predvsem v manj razvitih državah. Kazalnik rasti kreditov je naslednji (Golin, 2001, str. 230):

$$\text{Rast kreditov v \%} = \frac{\text{Kredit v drugem letu} - \text{Kredit v prvem letu}}{\text{Kredit v prvem letu}} \times 100$$

V praksi je eden najpomembnejših kazalnikov kvalitete aktive kazalnik, ki kaže delež slabih kreditov v celotnih kreditih. Ta kazalnik kaže stopnjo, po kateri banka posoja denar

kreditojemalcem, ki ga ne plačujejo. Slaba posojila so definirana kot tista, pri katerih se obresti in/ali glavnica odplačujejo neredno ali pa sploh ne; tista, ki so klasificirana kot dvomljiva, saj je velika verjetnost izgube pri posojilu; in tista, ki so odpisana zaradi izgub. Analitik mora biti pozoren, da se odpisani krediti ne pojavljajo več v finančnih izkazih kot slabi krediti. Zato mora biti ta kazalnik analiziran v primerjavi z odpisanimi krediti. Kazalnik se primerja s konkurenti in bančnim sistemom. Upoštevati je treba definicije, kdaj postane kredit slab. Analitiku je lahko v pomoč naslednja razdelitev slabih kreditov, predvsem v manj razvitih državah (Golin, 2001, str. 235):

- pod 2 % – odlično,
- 2 %–5% – dobro,
- 5 %–10 % – zadovoljivo,
- 10 %–20 % – vodi od zmernih do resnih problemov,
- preko 20 % – vodi so zelo resnih problemov.

Kazalnik slabih kreditov je naslednji (Golin, 2001, str. 232):

$$\text{Kazalnik slabih kreditov v \%} = \frac{\text{Vsi slabi krediti}}{\text{Vsi krediti}} \times 100$$

Dober pokazatelj kvalitete aktive je tudi rast slabih kreditov, ki ga primerjamo z rastjo celotnih kreditov. Ta kazalnik je naslednji (Golin, 2001, str. 236):

$$\text{Rast slabih kreditov v \%} = \frac{\text{Slabi krediti v drugem letu} - \text{Slabi krediti v prvem letu}}{\text{Slabi krediti v prvem letu}} \times 100$$

Kazalnik pokritosti slabih kreditov z rezervacijami se nanaša na celotne (kumulativne) rezervacije (ne letne rezervacije) glede na slabe kredite. Kazalnik kaže, v kakšnem obsegu bodo rezervacije pokrile neplačila, ki se domnevajo za slaba. Kazalnik je naslednji (Golin, 2001, str. 238):

$$\text{Pokritost slabih kreditov v \%} = \frac{\text{Celotne rezervacije}}{\text{Slabi krediti}} \times 100$$

Od donosnosti banke in bančnega sistema ter značilnosti bančnega poslovanja je odvisno, kakšna pokritost slabih kreditov z rezervacijami je učinkovita. Pokritost preko 100 % je lahko primerna, 50 % pokritost pa minimalno primerna za banko, ki je donosna ali ima visoko kapitalsko moč. Pri pokritosti z rezervacijami lahko analitik upošteva (Golin, 2001, str. 239):

- > 100 % – velika pokritost,
- 75 %–100 % – primerna pokritost,
- 50 %–75 % – minimalno zadovoljiva pokritost,
- 25 %–50 % – slaba pokritost,

- < 25 % – skromna, zelo slaba pokritost.

Lastniški kapital deluje kot obramba proti slabim sredstvom. Banka ima lahko kazalnik delež rezervacij in kapitala glede na slabe kredite, ki presega 100 %. V primeru, da je manj kot 100 % in so vsi slabi krediti celotna izguba (0 % povračilo), bi bile rezervacije in kapital izčrpani pred obveznostmi do depozitarjev. Banka bi bila tehnično nesolventna. Zato se naslednji kazalnik nanaša na kazalnik 'nesolventne' banke (Golin, 2001, str. 241):

$$\text{Kazalnik 'nesolventne' banke v \%} = \frac{\text{Rezervacije} + \text{Lastniški kapital}}{\text{Slabi krediti}} \times 100$$

Večina posojil ni likvidnih, zato je prav kazalnik delež posojil v bilančni vsoti zelo transparenten. Posojila se praviloma ne dajo prodati drugim bankam. To je možno le ob velikem diskontu ali pa pri posojilih velikim podjetjem. Druga banka bo pripravljena prevzeti posojilo, dano velikim podjetjem, ker je za ta podjetja dobro znana boniteta in dostop do relevantnih informacij je sorazmerno preprost. Analiza dospelosti, pri kateri se posojila razdelijo v različne skupine glede na rok zapadlosti, je pogosto uporabljeno orodje. Poleg tega mora banka pri sredstvih skrbeti za čimvečjo razpršenost med različnimi vrstami komitentov. Bolje je, da ima banka v svojem portfelju veliko število majhnih in srednje velikih vlog, saj lahko velike vloge hitreje in bolj nepričakovano zapustijo banko, s tem pa ogrozijo likvidnost (Kobe, 1997a, str. 20).

$$\text{Delež posojil v bilančni vsoti v \%} = \frac{\text{Posojila}}{\text{Bilančna vsota}} \times 100$$

Kazalniki, ki so lahko analitiku še v pomoč:

- slabi krediti, zmanjšani za rezervacije za izgube/delniški kapital (delež nepokritih slabih kreditov v kapitalu),
- rezervacije za izgube/slabi krediti (pokritost slabih kreditov z rezervacijami),
- rezervacije za kredite/bruto krediti,
- depoziti pri bankah/bilančna vsota,
- vrednostni papirji/bilančna vsota,
- državni vrednostni papirji/vsi vrednostni papirji ali bilančna vsota.

Slaba kvaliteta aktive lahko vpliva na donosnost z zmanjšanjem obrestnih prihodkov in z večjimi rezervacijami, ki vplivajo na neto dobiček. Donosnost banke je lahko dejavnik za oceno kvalitete aktive. Teoretično lahko visoko donosna banka prevzame visoko stopnjo izgub iz kreditov. Če banka, ki se osredotoča na visoko tveganje, pravilno oceni svoje stroške kreditov in s tem svoje kredite, ima lahko visoko donosnost iz kreditiranja in boljšo kvaliteto aktive kot banka z nižjim tveganjem in nizkimi stopnjami donosa sredstev. Če je vse drugo enako, ima lahko visoko donosna banka boljšo kvaliteto aktive kot tista, ki je manj donosna. V pomoč je tudi kazalnik dobiček pred rezervacijami in davki (EBPT) glede na neto kredite.

To je ključni pokazatelj zmogljivosti zaslužka banke. Čim višji je ta kazalnik, več slabih kreditov lahko banka odpiše v določenem letu (Golin, 2001, str. 246–247).

$$\text{EBPT glede na celotne kredite v \%} = \frac{\text{Neto prihodki iz poslovanja} + \text{Rezervacije}}{\text{Celotni krediti}} \times 100$$

Naslednji kazalnik povezuje kvaliteto aktive in donosnost banke (Golin, 2001, str. 248):

$$\frac{\text{Prihodki iz poslovanja npr. EBPT} + \text{Rezervacije}}{\text{Neto odpisi}}$$

Problem pri tem kazalniku je, da se politike in višina odpisov razlikujejo vsako leto.

6.2 KAZALNIKI KAPITALSKE MOČI

Najbolj osnovna kazalnika za merjenje kapitalске moči sta lastniški kapital²⁷ glede na bilančno vsoto in lastniški kapital glede na depozite. Uporaba teh dveh kazalnikov sega vsaj v zgodnje 19. stoletje (Golin, 2001, str. 265).

$$\text{Lastniški kapital glede na bilančno vsoto} = \frac{\text{Celotni lastniški kapital}}{\text{Bilančna vsota}}$$

Kazalnik lastniški kapital glede na bilančno vsoto je prvi pokazatelj solventnosti banke. Kazalnik mora biti v povezavi z aktivnostjo banke, kvaliteto aktive. Banke z višjim tveganjem ali več problematičnimi krediti potrebujejo več kapitala. Banke iz manj razvitih držav, kjer obstajajo večja tveganja v povezavi z ekonomskim okoljem, naj bi bile bolj kapitalizirane kot banke v razvitih državah. Solventna pozicija banke naj bo primerjana s konkurenti. Drugi kazalnik solventnosti je celotni kapital glede na sredstva. Banka ima z relativno slabo pozicijo solventnosti lahko tudi dodatni kapital (zato včasih blaži manjšo višino kapitala). Ta kazalnik ima resne omejitve, ker ne upošteva tveganja aktive in hkrati verjetnosti izgube.

²⁷ Capital = shareholder's equity = equity capital = lastniški kapital (Golin, 2001, str. 265):

- navadne delnice,
- prednostne delnice,
- presežek (dobički iz prodaje delnic za več kot je njihova normalna vrednost),
- zadržani dobički (kumulativni dobički, ki se ne plačujejo kot dividende),
- rezerve (ustanovljene od prihodkov, vsebujejo rezerve za plačilo dividend na prednostne delnice ali pokojninske prednostne delnice, ne vsebujejo rezervacij).

Obratno od kazalnika lastniški kapital glede na bilančno vsoto je finančni vzvod (Golin, 2001, str. 266):

$$\text{Finančni vzvod} = \frac{\text{Celotne obveznosti (pasiva)}}{\text{Lastniški kapital}}$$

Tradicionalno merjenje kapitala, ki upošteva stopnjo tveganosti sredstev, je podano z naslednjim kazalnikom (Golin, 2001, str. 267):

$$\text{Lastniški kapital glede na celotne kredite} = \frac{\text{Lastniški kapital}}{\text{Celotni krediti}}$$

S tem kazalnikom je najenostavnejše merjenje tveganosti glede na to, da so krediti ponavadi najbolj tvegana sredstva. Kazalnik posreduje informacijo, kateri del kreditnega portfelja je pokrit z lastniškim kapitalom. Npr. če znaša ta kazalnik 10 %, pomeni, da pokriva lastniški kapital 10 % kreditnega portfelja. Posledično, če postane 10 % kreditnega portfelja slabega, bi banka lahko postala nesolventna. Uporablja se lahko tudi naslednji kazalnik (Golin, 2001, str. 267):

$$\text{Lastniški kapital glede na tvegana sredstva} = \frac{\text{Lastniški kapital}}{\text{Aktiva} - (\text{Gotovina} + \text{Državni VP} + \text{Osnovna sredstva})}$$

Notranja stopnja rasti kapitala (IGRC)²⁸ je tesno povezana z donosnostjo in se nanaša na stopnjo, po kateri je banka sposobna zadržati svoje zaslužke, npr. neto dobiček ni plačan v dividendah kot delež lastniškega kapitala (Golin, 2001, str. 269):

$$\text{Notranja stopnja rasti kapitala} = \frac{\text{Dobiček po davkih} - \text{Plačilo dividend}}{(\text{Povprečni}) \text{ lastniški kapital}}$$

Ta kazalnik se neposredno nanaša na plačilo dividend, ki se včasih uporablja kot pokazatelj kapitala (Golin, 2001, str. 269):

$$\text{Kazalnik plačila dividend} = \frac{\text{Plačilo dividend}}{\text{Dobiček po davkih}}$$

Dodatna kazalnika, ki sta analitiku v pomoč, sta lahko še:

- Kazalnik nekriti slabi krediti/lastniški kapital prikazuje, kateri del kapitala je v nevarnosti, da se porabi zaradi slabih sredstev.

- Kazalnik lastniški kapital/(sredstva + zunajbilanca) kaže, da kapital ne pokriva samo kreditnega tveganja, ampak vse vrste tveganj, tudi tista, ki se pojavijo v zunajbilanci.

Analitik se lahko vpraša, kaj so viri novega kapitala. Ali je bila notranja rast kapitala, ali je novi kapital prišel iz javne ponudbe delnic, ali so obstoječi delničarji prispevali več kapitala. Analitik mora prav tako preveriti zmanjšanje kapitala, npr. odpise izgub iz kreditov.

Kapital zagotavlja varnost varčevalcem in drugim komitentom. Vendar to ni dovolj za zagotavljanje varnosti in trdnosti bank, ampak je odvisno tudi od stabilnosti monetarne in fiskalne politike, ki želi zagotoviti čim večjo stabilnost finančnega sistema in se zavzema za povečevanje deleža kapitala v bilančni vsoti (Kobe, 1997a, str. 21).

Enostavni kazalnik kapitala je eden najstarejših kazalnikov kapitalne ustreznosti. Izračunamo ga tako, da celotno vrednost kapitala delimo z bilančno vsoto. Ta kazalnik v celoti zanemara tveganost naložb banke. Npr. obstajata banki z enakima vrednostma tega kazalnika, vendar prva banka naloži vsa sredstva v državne vrednostne papirje, druga pa vsa sredstva posodi komitentom (razen obveznih rezerv). Vrednost tega kazalnika nam kaže enako kapitalno ustreznost, vendar je kapitalna ustreznost prve banke večja kot pri drugi (Kobe, 1997a, str. 21).

$$\text{Enostavni kazalnik kapitala v \%} = \frac{\text{Celotni kapital}}{\text{Bilančna vsota}} \times 100$$

Količnik kapitalne ustreznosti je razmerje med kapitalom banke in tveganju prilagojene aktive²⁹, povečane s tveganjem prilagojene postavke. Količnik kapitalne ustreznosti mora vedno znašati najmanj 8 %. Banka Slovenije lahko posamezni banki z odločbo določi količnik minimalne kapitalne ustreznosti, ki je višji od tega količnika, vendar ne višji od 12 %, če je to potrebno zaradi narave, vrste in obsega poslov, ki jih banka opravlja, ter tveganj, ki jim je v zvezi s tem izpostavljena (Zakon o bančništvu, 2004).

$$\text{Količnik kapitalne ustreznosti} = \frac{\text{Kapital}}{\text{Tveganju prilagojena aktiva}^{30}}$$

Kapital banke mora vedno biti najmanj enak vsoti:

- kapitalskih zahtev, izračunanih z uporabo količnika minimalne kapitalne ustreznosti,
- kapitalskih zahtev za prekoračenja stanja udeležbe v kapitalu nefinančnih organizacij

²⁸ tudi kot equity generation rate (Golin, 2001, str. 268)

²⁹ Tveganju prilagojena aktiva je seštevek knjigovodskih stanj vseh aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk, zmanjšanih za oblikovane posebne rezervacije za te postavke in tehtanih po stopnji kreditnih tveganj (Zakon o bančništvu, 2004). Vrednost tveganju prilagojene aktive je izračunana po posebnem postopku, v katerem vsaki postavki iz bilance stanja ustreza določen ponder.

³⁰ V literaturi zasledimo tudi izraz tehtana tvegana aktiva.

ter ne sme biti nikoli manjši od minimalnega zneska osnovnega kapitala (Zakon o bančništvu, 2004).

Količnik kapitalske ustreznosti banke po Baslu II se izračuna kot razmerje med kapitalom in vsoti tveganju prilagojene aktive (Stevčevska, 2002, str. 10):

$$\text{Kapitalski koeficient (min. 8 \%)} = \frac{\text{Kapital (nespremenjen)}}{\text{Kreditna tveganja} + \text{Operativna tveganja} + \text{Tržna tveganja}}$$

Z uvedbo novega baselskega sporazuma ostaja števec v zgornji formuli (definicija kapitala) nespremenjen. Minimalna kapitalska ustreznost je še vedno 8 %, od tega mora znašati kapital prvega reda najmanj 4 %. Tržna tveganja bodo po novem enako obravnavana, medtem ko bodo kreditna tveganja bistveno spremenjena. Operativna tveganja so popolnoma nova komponenta (Stevčevska, 2002, str. 10).

Kapital se deli na osnovni kapital (Tier 1) in dodatni kapital (Tier 2), sredstva pa so razdeljena v ločene komponente na osnovi tehtanega tveganja: 0 %, 10 %, 20 %, 50 % in 100 %. Tier 1 kapital je definiran kot lastniški kapital. Definicija Tier 2 kapitala je bolj kompleksna in problematična (skrite rezerve, splošne rezerve za kreditne izgube, hibridni dolžniški instrumenti, podrejeni dolg) (Golin, 2001, str. 283–284):

$$\text{Količnik kapitalske ustreznosti} = \frac{\text{Tier 1} + \text{Tier 2} \times 100}{\text{Tehtana tvegana aktiva}}$$

Baselski komite je l. 1996 predpisal še Tier 3 kapital za tržna tveganja. Predstavlja kratkoročni podrejeni dolg, ki je oblikovan za podporo izpostavljenosti tržnemu tveganju v poslih trgovanja in zakladniških poslih finančnih institucij.

6.3 KAZALNIKI DONOSNOSTI

Obstajata 2 osnovna kazalnika za merjenje donosnosti – donosnost lastniškega kapitala in donosnost sredstev. V nadaljevanju so predstavljeni najpomembnejši kazalniki donosnosti.

Donosnost lastniškega kapitala (return on equity – ROE) je eden najpomembnejših finančnih kazalnikov (Golin, 2001, str. 119):

$$\text{ROE} = \frac{\text{Čisti dobiček}}{\text{Lastniški kapital}}$$

ROE se izračuna kot količnik med čistim dobičkom in knjižno vrednostjo lastniškega kapitala. Ta kazalnik je mera donosnosti banke z vidika lastnikov banke, saj se dobiček primerja z lastniškim kapitalom. Vrednost ROE je ena izmed pomembnejših informacij za lastnike banke in je lahko tudi ciljna kategorija poslovnih bank. ROE je sintetični kazalnik, ki je sestavljen iz enostavnejših kazalnikov. Vrednost tega kazalnika je odvisna od večjega števila spremenljivk. Kaže nam uspešnost pridobivanja prihodka, gospodarnost poslovanja, planiranje davkov idr. (Kobe, 1997, str. 14).

Za primerjavo analitik primerja vrednost ROE iz preteklih let ter tako ugotovi, ali je prišlo do znižanja, povišanja donosnosti in ali je donosnost na enaki ravni. Kadar se pojavijo velika odstopanja vrednosti tega kazalnika, je potrebno poiskati vzroke. Pri tem si analitik pomaga z naslednjim modelom (Golin, 2001, str. 120):

$$\text{ROE} = \text{Donosnost sredstev (ROA)} \times \text{Finančni vzvod (FV)}$$

Vzvod ima multiplikativen vpliv na povečanje ali zmanjšanje donosnosti lastniškega kapitala. Vrednost ROE se zniža, če se zniža finančni vzvod in/ali vrednost ROA in obratno. Velikokrat je lahko vrednost kazalnika ROE visoka kot posledica neustrezne velikosti bančnega kapitala. Pri tem gre za problem podkapitaliziranosti banke in prevelike izpostavljenosti tveganju (Kobe, 1997, str. 15).

Donosnost sredstev (return on assets – ROA) je definirana kot (Golin, 2001, str. 120; Rose, 1993, str. 138):

$$\text{ROA} = \frac{\text{Čisti dobiček}}{\text{Bilančna vsota}}$$

Ta kazalnik kaže, kako učinkovito so izkoriščeni resursi banke, tako finančni (različne vloge komitentov) kot realni (zaposleni, oprema, nepremičnine, poslovna mreža) pri zagotavljanju prihodkov. Kazalnik donosnosti sredstev je kazalnik učinkovitosti banke (Kobe, 1997, str. 16).

Nekateri tuji avtorji (Kidwell et al., 2000, str. 455) menijo, da je ključni kazalnik ocene kvalitete vodstva donos na povprečno aktivo (return on average assets (ROAA) kot čisti dobiček/povprečna aktiva), ker nam pove, koliko dobička lahko vodstvo banke generira z dano količino aktive. Drugi kazalnik, ki meri donosnost, je donos na povprečni kapital (return on average equity – ROAE), ki pove lastnikom banke, kako je vodstvo poslovalo njim v korist ter višino dobička v povezavi z njihovim prispevkom kapitala (Kidwell et al., 2000, str. 456). Splošno gledano je idealna donosnost banke, kadar dosega banka konstantno nadpovprečno donosnost glede na konkurente, ne da bi pri tem nastalo neprimerno tveganje (Golin, 2001, str. 120).

Kazalnik donosnosti sredstev (ROA) ima 2 sestavini (Kobe, 1997, str. 15) :

- neto maržo (NM),
- izkoriščenost sredstev (IS).

$$ROA = NM \times IS; \quad NM = \frac{\text{Čisti dobiček}}{\text{Celotni prihodki}}; \quad IS = \frac{\text{Celotni prihodki}}{\text{Povprečna vrednost bilančne vsote}}$$

Neto marža kaže, kolikšen je čisti dobiček v vsakem dolarju celotnih prihodkov. Izkoriščenost sredstev izraža vrednost celotnega prihodka glede na dolar naložb. Znižanje kazalnika izkoriščenosti sredstev je opozorilo, da je potrebno preveriti in morda izpeljati določene spremembe na področju politike upravljanja naložb in sredstev. Če upoštevamo vse zgornje enačbe, dobimo naslednjo enačbo (Kobe, 1997, str. 15):

$$ROE = NM \times IS \times FV$$

$$\frac{\text{Čisti dobiček}}{\text{Kapital}} = \frac{\text{Čisti dobiček}}{\text{Celotni prihodki}} \times \frac{\text{Celotni prihodki}}{\text{Povprečna vrednost bilančne vsote}} \times \frac{\text{ROE}}{\text{ROA}}$$

Primarna funkcija banke je posredništvo pri prenašanju prihrankov od varčevalcev (suficitarne celice) k investitorjem (deficitarne celice). Bančna obrestna marža nam kaže razliko med obrestnimi prihodki (banka zaračuna deficitarnim celicam) glede na povprečno bilančno vsoto ali povprečno obrestno aktivo (Kobe, 1997, str. 16):

$$\text{Bančna obrestna marža} = \frac{\text{Obrestni prihodki} - \text{Obrestni odhodki}}{\text{Povprečna obrestna aktiva}}$$

Če je banka znižala bančno obrestno maržo, mora spremeniti svojo naložbeno politiko ali poiskati cenejša sredstva, če hoče maržo izboljšati. Bančna obrestna marža je praviloma nižja pri bankah, ki delujejo večinoma s podjetji, in se razlikujejo od bank, ki imajo veliko manjših komitentov. S stališča tveganja pa lahko nizka marža pomeni, da ima banka malo tvegane naložbe (Kobe, 1997, str. 16).

Bančno obrestno maržo lahko ločimo na obrestno maržo pri posojilih in vlogah ter obrestno maržo pri vseh bančnih donosnih naložbah in tistih bančnih sredstvih, ki se obrestujejo. Nato lahko dodajamo neto ali bruto, vendar nas zanima, koliko v povprečju dobi za sredstva posojilodajalec (tisti, ki ima pri banki vlogo) in koliko na drugi strani plača posojilojemalec (tisti, ki ima bančno posojilo). Bančna obrestna marža (neto prejete obresti v odstotku glede na bančna donosna aktiva) pove, koliko ostane banki (v odstotku glede na njena donosna aktiva) po plačilu obresti, ki jih plača za vloge ali sredstva (Ribnikar, 1996, str. 60).

Tuji avtorji definirajo bruto in neto maržo na naslednji način (Brock, Franken, 2002, str. 8):

$$\text{Bruto marža} = \frac{\text{Vsi obrestni prihodki} - \text{Vsi obrestni odhodki}}{\text{Vsa donosna aktiva}^{31}}$$

$$\text{Neto marža} = \text{bruto marža} - \left(\frac{\text{Provizije na kredite} - \text{Provizije na depozite}}{\text{Vsa donosna aktiva}} \right)$$

Rose (1993, str. 139) definira neto neobrestno maržo kot:

$$\text{Neto neobrestna marža} = \frac{\text{Neobrestni prihodki} - \text{Neobrestni odhodki}}{\text{Aktiva}^{32}}$$

Neto neobrestna marža kaže višino neobrestnih prihodkov od zaračunanja depozitnih storitev in provizij drugih storitev, ki jih je bila banka sposobna zbrati v povezavi z višino neobrestnih stroškov (plače, materialni stroški, izgube iz kreditov). Za večino bank je ta marža negativna, ker ponavadi stroški presegajo zbrane provizije (Rose, 1993, str. 140).

Spodnja enačba prikazuje neto bančno maržo iz operativnega poslovanja (Rose, 1993, str. 139):

$$\begin{array}{l} \text{Neto bančna marža} \\ \text{iz operativnega poslovanja} \end{array} = \frac{\begin{array}{l} \text{Vsi operativni prihodki} - \text{Vsi operativni odhodki} \\ \text{(prihodki iz poslovanja)} \quad \text{(odhodki iz poslovanja)} \end{array}}{\text{Aktiva}}$$

Tradicionalno gledano so bile trdne in stabilne neto obrestne marže osnovni cilj vodstev bank ter so še vedno osnovni pokazatelji učinkovitosti posredništva in donosnosti bank. Analiza bančne obrestne marže lahko pokaže učinek trenutne obrestne mere, medtem ko lahko analiza skozi daljše časovno obdobje pokaže učinek monetarne politike na donosnost bančnega sistema. Analiza lahko pokaže obseg izpostavljenosti spremembam obrestnih mer in tako sposobnost vodstva, da učinkovito upravlja tveganje obrestne mere (Greuning, Bratanovic, 2003, str. 98).

Razlike v stroškovni učinkovitosti lahko naredijo velike razlike v donosnosti banke nasproti konkurentom. Obstajata 2 osnovna kazalnika stroškovne učinkovitosti: delež stroškov glede na prihodke in delež stroškov glede na bilančno vsoto (Golin, 2001, str. 133):

³¹ Donosna aktiva se nanaša na vsa sredstva, ki imajo obrestni donos (Hempel et al., 1994, str. 46).

³² Veliko bančnih strokovnjakov ima raje 'vsa donosna aktiva' (Rose, 1993, str. 139).

$$\text{Kazalnik učinkovitosti} = \frac{\text{Stroški (dela, amortizacije in materiala) (brez neto rezervacij)}}{\text{Neto obrestni prihodki + Neto neobrestni prihodki}}$$

$$\text{Kazalnik učinkovitosti} = \frac{\text{Stroški}}{\text{Bilančna vsota}}$$

Oba kazalnika sta uporabna, vendar je pri drugem kazalniku učinkovitosti manj možno, da bi prišlo do prikrojevanja; zato boljše kaže osnovno učinkovitost banke (Golin, 2001, str. 134).

Obstaja tudi kazalnik učinkovitosti zaposlenih (Kobe, 1997a, str. 22):

$$\text{Bilančna vsota na zaposlenega} = \frac{\text{Bilančna vsota}}{\text{Število zaposlenih}}$$

Gre za enega izmed notranjih dejavnikov, na katerega lahko vodstvo vpliva. Stroški dela pomenijo velik del celotnih stroškov banke. Izračunamo ga kot količnik med bilančno vsoto in številom redno zaposlenih.

Nekateri tuji avtorji (Graddy et al., 1985, str. 171) menijo, da so postavke iz izkaza poslovnega izida ponavadi prikazane kot odstotek od prihodkov iz poslovanja. Ti odstotki se lahko primerjajo s konkurenti. Visoko donosna banka ima, ne glede na velikost, precej višji kazalnik ROA kot njeni konkurenti. Prav tako ima nižja obrestna plačila in nižje stroške zaposlenih (Graddy et al., 1985, str. 183–184).

Ostali kazalniki, ki so analitiku lahko v pomoč, so še:

- neto obrestni prihodki/povprečna aktiva,
- neto obrestni prihodki/aktiva,
- neobrestni prihodki/bruto prihodek iz poslovanja,
- bruto prihodki iz poslovanja/povprečna aktiva,
- bruto dobiček iz poslovanja/povprečna aktiva,
- dobiček iz poslovanja/povprečna aktiva,
- dobiček iz poslovanja/povprečni kapital,
- čisti dobiček/povprečna aktiva,
- čisti dobiček/povprečni kapital,
- stroški/povprečna aktiva,
- stroški/bruto prihodki iz poslovanja,
- rezervacije/bruto prihodek iz poslovanja.

6.4 KAZALNIKI VIROV FINANCIRANJA IN LIKVIDNOSTI

Viri financiranja in likvidnost so ponavadi analizirani skupaj, ker imajo viri financiranja banke glavni učinek na likvidnost banke. Ker večina virov prihaja od depozitov, je ocena depozitne baze ključni korak v ocenjevalnem procesu. Višji delež depozitov s strani strank, ki jih ima banka med celotnimi viri, normalno kažejo stabilnejše in zanesljivejše vire financiranja. Stabilnejši viri povečujejo stabilnost, kar pomeni, da je malo verjetnosti, da bi morala banka iskati likvidne vire za trenutno likvidnost (Golin, 2001, str. 318). Likvidnost je hitrost spreminjanja naložb banke v denar. Med likvidnostjo in donosnostjo je obratno sorazmerje, tako da so likvidnejše naložbe manj donosne in obratno.

Osnovni kazalnik merjenja likvidnosti banke je delež neto kreditov glede na celotne depozite (Golin, 2001, str. 328):

$$\text{Neto krediti glede na celotne depozite v \%} = \frac{\text{Neto krediti}}{\text{Vsi depoziti s strani strank} + \text{Medbančni depoziti}} \times 100$$

Kazalnik meri, v kakšnem obsegu so depoziti vezani v kreditiranju (kot nasprotje likvidnim sredstvom) (Golin, 2001, str. 328).

Natančnejše merjenje likvidnosti je s kazalnikom delež neto kreditov glede na depozite s strani strank (Golin, 2001, str. 328):

$$\text{Neto krediti glede na depozite s strani strank v \%} = \frac{\text{Neto krediti}}{\text{Depoziti s strani strank}} \times 100$$

Kazalnik, ki kaže občutljivejše in realnejše merjenje likvidnosti, je delež neto kreditov glede na stabilne vire. Kazalnik kaže, v kakšnem obsegu sta bančni lastni kapital in manj nestanovitni depoziti, vezani v kreditiranju (Golin, 2001, str. 328):

$$\text{Neto krediti glede na stabilne vire v \%} = \frac{\text{Neto krediti}}{\text{Stabilni viri}} \times 100$$

Stabilni viri so definirani kot (Golin, 2001, str. 328–329): celotni depoziti s strani strank + (depoziti ali krediti s strani vlade ali centralne banke) + srednje – in dolgoročne obveznosti + prosti kapital (celotni kapital, zmanjšan za naložbe v finančne in nefinančne subsidiarije in osnovna sredstva).

Kazalnik, ki meri moč depozitov s strani strank oz. obseg, ki se nanaša na bolj nestanovitne medbančne vire, je delež depozitov strank glede na vse depozite (Golin, 2001, str. 329):

$$\text{Depoziti s strani strank glede na celotne depozite v \%} = \frac{\text{Vsi depoziti strank}}{\text{Vsi depoziti}} \times 100$$

Depoziti s strani strank vključujejo kratkoročne, srednje– in dolgoročne depozite, depozite v tuji valuti in certifikate depozitov s strani pomembnih strank (Golin, 2001, str. 329).

Kazalnik, ki je osnova za merjenje likvidnosti sredstev, je kazalnik likvidnih sredstev. Prikaže delež sredstev v celotnih sredstvih, ki se lahko v času kriz hitro prodajo. Kriterij je likvidnost, zato so visoko kvalitetne postavke kratkoročne in se lahko konvertirajo v gotovino; npr. v gotovino, depozite pri centralni banki, zakladne menice, državne vrednostne papirje in medbančne depozite (Golin, 2001, str. 329–330).

$$\text{Kazalnik likvidnosti sredstev v \% (stopnja likvidnosti)} = \frac{(\text{Celotna likvidna sredstva} + \text{Depoziti pri bankah})}{\text{Sredstva}} \times 100$$

Likvidne naložbe so tiste, ki so lahko takoj na voljo kot denar ali se hitro spremenijo v denar. V skupino likvidnih naložb štejemo denar, državne obveznice, kratkoročne tržne obveznice in tržne vrednostne papirje. Likvidne naložbe predstavljajo v bilanci stanja naslednje postavke: blagajno, državne obveznice in druge vrednostne papirje za reeskont pri centralni banki, vloge na vpogled v tujini v tuji valuti, tekoče račune bank v državi v tuji valuti in tržne vrednostne papirje.

Uporablja se lahko kazalnik delež sredstev v tuji valuti glede na delež obveznosti v tuji valuti (Golin, 2001, str. 330):

$$\text{Sredstva v tuji valuti glede na obveznosti v tuji valuti v \%} = \frac{\text{Sredstva v tuji valuti}}{\text{Obveznosti v tuji valuti}} \times 100$$

Kazalnik meri, v kakšnem obsegu se sredstva in obveznosti v tuji valuti ujemajo. Če je veliko neravnotežje, in še posebno, če ima banka kratko pozicijo, je to lahko nevarno (Golin, 2001, str. 331).

Če krediti v tuji valuti niso dobro pokriti z depoziti v tuji valuti, se bo banka prisiljena financirati na mednarodnem denarnem trgu, z možnimi negativnimi posledicami. Kazalnik v tem primeru je naslednji (Golin, 2001, str. 331):

$$\text{Kredit v tuji valuti glede na depozite v tuji valuti v \%} = \frac{\text{Kredit v tuji valuti}}{\text{Kredit v tuji valuti} + \text{Depoziti v tuji valuti}} \times 100$$

Kazalnik medbančna sredstva glede na medbančne obveznosti kaže, kakšna je neto pozicija banke v povezavi z medbančnim trgom. Lahko je neto kreditodajalec (dobro) ali neto kreditojemalec (slabše). Neto medbančna sredstva (vsi depoziti bankam, zmanjšani za vse medbančne obveznosti) posredujejo informacijo o velikosti neto medbančne pozicije banke. Če je ta kazalnik preko 1, je banka neto kreditodajalec, če je manj kot 1, je banka neto kreditojemalec. Medbančni viri so dražji in bolj nestanovitni viri financiranja kot depoziti s strani strank. Ti trgi so predmet hitrih sprememb in banka, ki je zelo odvisna od teh virov, se lahko znajde v likvidnostnih težavah, če so tržni pogoji neugodni. Kazalnik je naslednji (Golin, 2001, str. 331–332):

$$\text{Medbančna sredstva glede na medbančne obveznosti v \%} = \frac{\text{Vsi depoziti pri bankah}}{\text{Celotne medbančne obveznosti}} \times 100$$

Uporablja se tudi kazalnik zastavljeni državni vrednostni papirji glede na celotne vrednostne papirje, ki kaže, kakšen del državnih vrednostnih papirjev je bil uporabljen kot ena oblika zavarovanja oz. koliko prikazanih državnih vrednostnih papirjev je dejansko na razpolago, če bi bilo potrebno (Golin, 2001, str. 332):

$$\text{Zastavljeni državni VP glede na celotne VP v \%} = \frac{\text{Zastavljeni državni VP}}{\text{Vsi državni VP}} \times 100$$

Ostali kazalniki, ki so analitiku lahko v pomoč, so še:

- kratkoročna likvidna sredstva/kratkoročne obveznosti,
- vpogledni depoziti + varčevalni depoziti/depoziti strank,
- vezani depoziti/depoziti strank,
- depoziti povezanim osebam/(depoziti strank + depoziti bank + krediti),
- ostali viri z ročnostjo nad enim letom/ostali viri,
- neto krediti/depoziti strank + ostali srednje in dolgoročni viri (ta kazalnik nam pove, če so krediti (nelikvidna sredstva) financirani s stabilnimi ali nestabilnimi viri.

Analiza s pomočjo kazalnikov je zapletena in ima mnogo omejitev (Palat, 1989, str. 80):

- Banke so specializirane na različnih področjih, tako da se težko oblikuje 'povprečne' kazalnike. Banke diverzificirajo svoje poslovanje v različne dejavnosti.
- Banke lahko namerno izkrivijo kazalnike, da bi olepšale dejansko stanje. Svoje posojilo lahko proda z diskontom, s tem pridobi denarna sredstva in poveča vrednost kazalnika stopnje likvidnosti. Navzven bo videti, da je banka likvidnejša, kot pa je v resnici. Ocena likvidnostnega tveganja, ki bo podana na osnovi kazalnika, bo neustrezna. Takšna izkrivljanja lahko delno preprečimo s tem, da pri analizi uporabljamo trimesečne izkaze.
- Kazalnik je treba ustrezno interpretirati; to je morda najzahtevnejša naloga. Napačno bi bilo, če bi razložili vrednost kazalnika, v smislu da je dober, drugi pa slab. Stvari so med seboj zelo povezane. Visoka stopnja likvidnosti na eni strani pomeni dobro

likvidnostno pozicijo banke (pozitivno), na drugi strani pa lahko pomeni veliko presežnih denarnih sredstev (negativno). Ugoden finančni položaj banke pomenijo uravnotežene vrednosti vseh kazalnikov.

- Banke uporabljajo različne računovodske rešitve.
- Mednarodne primerjave so otežene zaradi različnosti postavk med bilancami in različne metodologije izračunavanja posameznega kazalnika.
- Banke so različno velike in delujejo v različnih okoljih. Kakovost analize povečamo, če primerjamo med seboj kazalnike podobnih bank tako po velikosti bilančne vsote kot po okoljih oz. trgih, na katerih delujejo.
- Kadar opazujemo kazalnike v času, moramo vedeti, da se vrednost kazalnika spremeni zaradi spremembe vrednosti imenovalca in/ali števca. Analitik najprej ugotovi, kateri del kazalnika se je spremenil in šele potem, zakaj se je to zgodilo.

7 BANKE IN MEDNARODNE BONITETNE AGENCIJE

Banke, ki se pojavljajo v mednarodnem poslovanju, imajo lahko boniteto vsaj ene od večjih svetovnih bonitetnih agencij. Veliko je takih bank, ki imajo izdelano boniteto s strani vseh večjih agencij, ki so na trgu, nekatere pa so brez mednarodne bonitete. Dobra boniteta banki lahko pomaga krepiti njeno ime na mednarodnem finančnem trgu, ustvarja večje zaupanje v banko in ji omogoča cenejše pridobivanje virov na mednarodnih kapitalskih trgih. Zato bo v tem poglavju predstavljen razvoj najpomembnejših mednarodnih bonitetnih agencij in njihove metodologije za določanje bonitet bankam.

7.1 RAZVOJ BONITETNIH AGENCIJ

Začetek razvoja bonitetne industrije sega v sredino 19. stoletja, ko so nastala podjetja v Ameriki, da bi zagotovila trgovcem kreditne informacije svojih strank. Konec 19. stoletja se je ta industrija razširila na trg vrednostnih papirjev, ko so bonitetne agencije zagotavljale storitve za vlagatelje v obveznice in jim ponujale informacije o kreditni sposobnosti dolžniških izdajateljev. L. 1909 je John Moody objavil knjigo, ki je določala kreditno sposobnost železniških podjetij in obveznic, ki so jih izdajala, kjer je uporabil za vrednosti bonitete. Simbol bonitete je zagotavljal investitorjem oceno tveganja, ki jim je pomagal pri odločitvah, katere obveznice kupiti in prodati ter po kakšni ceni. Moody definira boniteto kot mnenje o prihodnji sposobnosti in zakonski obvezi izdajatelja, da izvrši pravočasno plačilo glavnice in obresti posameznega vrednostnega papirja s fiksnim donosom (Golin, 2001, str. 519–520).

Boniteta meri verjetnost, da izdajatelj ne bo zagotavljal varnosti. Boniteto tveganja nasprotnne stranke uporabljajo podjetja kot pomoč za določitev omejitve izpostavljenosti tveganju in za upravljanje tveganj. Moody's Investors Service (Moody's) je bil ustanovljen l. 1914, Poor's Publishing Company³³ pa l. 1916. Ti 2 agenciji sta kmalu našli trg analiziranja in ocenjevanja

³³ Poor's se je združil l. 1941 s Standardom in je bil prevzet od McGraw-Hilla v l. 1961 (Golin, 2001, str. 521).

investicij v vrednostne papirje s fiksnim donosom, čeprav je Poor's (kasneje Standard & Poor's) pokrival tudi delnice. Konkurenti na tem trgu so bili še Standard Statistics Company l. 1922 in Fitch Publishing Company l. 1924. Od sredine 70-ih let prejšnjega stoletja se je poslovni model industrije bonitet dolga, ki je do takrat prevladoval pri dveh glavnih agencijah, Moody's in S & P's, in njenih konkurentih, Duff & Phelps in Fitch, začel spreminjati, ker so morali izdajatelji plačati pravico za prejem bonitete. Na tem področju se je pojavilo več konkurentov, in sicer BankWatch v l. 1975 in IBCA, Ltd. v l. 1978³⁴ (Golin, 2001, str. 520–522).

Glavne agencije v tem obdobju (Moody's, S & P's, Duff & Phelps in Fitch) niso znatno pokrivalo bank. Pokritost je ostala majhna še v 90-ih letih prejšnjega stoletja, ko je bila večina bank bolj odvisna od svojih depozitarjev in medbančnega trga kot pa od kapitalskih trgov za pridobivanje virov financiranja. V času, ko so bile kreditne informacije mednarodnih bank omejene, so potrebne storitve svojim strankam zagotavljale specializirane agencije. Od ostalih agencij so se razlikovale v pokritosti in vrsti bonitete, ki so jo zagotavljale, in v samem namenu. Glavne agencije so bile osredotočene na kapitalske trge, medtem ko so bile specializirane agencije osredotočene na nasprotno stranke in transakcije korespondenčnega bančništva, npr. izvozno financiranje. Namen specializiranih bonitet s strani specializiranih agencij je bil, da bi bile uporabne kreditnim analitikom v bankah in podjetjih pri 1 izmed njihovih glavnih nalog, tj. oceniti kreditno tveganje in limite za izpostavljenost finančnih institucij. Ta funkcija bančnih analitikov je postala pomembnejša z razvojem derivativov za zaščito pred tečajnimi in obrestnimi tveganji ter za trgovalne namene (Golin, 2001, str. 523).

V poznih 80-ih in 90-ih letih prejšnjega stoletja je bila značilna globalna ekspanzija v industriji bonitetnih agencij, ko so kapitalske investicije in investicije s fiksnim donosom uspevale v manj razvitih državah. Razširile so se tudi bonitete za države, ki ocenjujejo kreditno sposobnost države. Vse glavne agencije so se širile po celem svetu. V tej industriji je prisotno tudi združevanje. Specializirane agencije so se širile predvsem na račun prevzemov in povezanih družb (Golin, 2001, str. 524). K ekspanziji bonitetnih agencij je pripomogla predvsem ameriška regulativa, ki že več desetletij predpisuje uporabo bonitet. Le-ta ne dovoljuje ameriškim pokojninskim in zavarovalniškim skladom lastništva nad nizko ocenjenimi vrednostnimi papirji zaradi previsoke tveganosti (Aleksič, 1998, str. 25).

7.2 PROCES DOLOČANJA BONITETE BANKE

Glavne in specializirane bonitetne agencije uporabljajo podobne metodologije za določanje bonitete bank. Čeprav se simboli in definicije razlikujejo, te agencije bolj ali manj

³⁴ International Bank Credit Analysis. BankWatch je bil prevzet v sredini 80-ih let prejšnjega stoletja od Thomson Corporation. IBCA se je l. 1997 združila s Fitchem pod lastništvom francoskega podjetja Familac. Novo podjetje Fitch-IBCA se je združilo z Duff & Phelps in postalo v začetku l. 2000 Fitch, ki je prevzel BankWatch od Thomsona v novembru 2000 (Golin, 2001, str. 522).

uporabljajo CAMEL model za ocenjevanje finančne sposobnosti banke. To vključuje (Golin, 2001, str. 541):

- C – kapitalsko ustreznost (Capital Adequacy),
- A – kvaliteto aktive in kontrolo tveganja (Asset Quality&Risk Control),
- M – vodstvo, strategijo in bančno okolje (Management&Strategy, Banking Environment),
- E – prihodke, donosnost (Earnings&Profitability),
- L – likvidnost (Liquidity).

Nekateri avtorji (Koch et al., 2000, str. 139) upoštevajo za L (likvidnost) tudi S (občutljivost na tržno tveganje – sensitivity to market risk). Ta kategorija se uporablja od l. 1997. Kaže stopnjo, po kateri spremembe v obrestnih merah, deviznih tečajih, cenah proizvodov in cenah kapitala lahko obratno vplivajo na prihodke ali ekonomski kapital.³⁵ Zakonodajalci vsako kategorijo ocenijo od najvišje (1) do najnižje (5) (Koch et al., 2000, str. 140).

Nekatere agencije dajejo težo npr. kapitalu, druge kvaliteti aktive. Nekatere agencije uporabljajo finančne modele za primerjavo s konkurenti in vrednostno oceno ter po lestvicah vrednotijo svoje bonitete. Moody's bonitete npr. niso na osnovi definiranega seta finančnih kazalnikov ali togih računalniških programov. So produkt obširne analize vsakega posameznega izdajatelja, s strani izkušenih in dobro informiranih kreditnih analitikov. Kvalitativni prispevek je na osnovi obiska banke in dobre predstavitve vodstva. Nobena bonitetna agencija nima 'črne škatle', iz katere bi vnešeni podatki prišli kot podatki v obliki ocene bonitete. Vpliv na boniteto banke ima tudi boniteta države (Golin, 2001, str. 542).

Razvoj interneta in bančne zakonodaje je vplival na bonitetne agencije. Prenos bonitet preko interneta je postal zelo pomemben zaradi povezave med agencijami in njihovimi uporabniki. Medtem ko bodo kvalitativni faktorji še naprej pomembni v procesu določanja bonitete, je možno, da bo tehnologija zagotovila uporabo zahtevnejših kvantitativnih in statističnih metod kot pomoč pri dodeljevanju bonitet.

Če predpostavimo, da je agencija že ocenjevala banko na trgu, ki je predmet obiska, je proces določanja bonitete naslednji (Golin, 2001, str. 546–549):

a) Zbiranje podatkov

Bonitetna agencija zbere zadnje finančne podatke in letno poročilo ter jih oblikuje v svojo standardno obliko.

b) Zahteva za dodatne podatke

Agencija pošlje v banko vprašalnik za dodatne podatke.

c) Obisk banke

³⁵ Ekonomski kapital je kapital, ki ga finančna institucija dejansko potrebuje za podporo svojih finančnih aktivnosti, s pozornim upoštevanjem odnosa med tveganjem in donosnostjo ter ne glede na omejitve in zahteve regulatorja (Jorion, 2000, str. 52).

Sestanek je organiziran z enim ali več analitikov iz agencije in enim ali več višje zaposlenimi iz banke. Obisk banke lahko traja od ene ure do celega dne ali več dni, odvisno, ali ima banka že boniteto s strani agencije in ali je to njena prva ocena. Obiski so krajši, če ima banka že oceno ali za njo ne zaprosi. Obisk banke temelji na osnovi pripravljene predstavitve vodstva banke in na vprašanjih, ki jih postavljajo analitiki iz agencij. Najpogostejši razgovori so predvsem o:

- zgodovini banke, njeni franšizi, filozofiji in strategiji vodstva,
- pregledu zadnjih rezultatov poslovanja,
- razlagi vzrokov velikih razlik v finančnih izkazih in kazalnikih,
- pogovoru o katerikoli posebni postavki in drugih specifičnih postavkah v finančnih izkazih,
- investicijah v informacijsko tehnologijo, razširitvi poslovne mreže ali drugi glavni stalni investiciji,
- procesih in politikah upravljanja tveganj,
- zakonodajnih okvirih (o konkurenci, novih produktih in storitvah, subsidiarnih enotah, možnih prevzemih ali odprodajah),
- aktivnostih v povezavi s povečanjem kapitala.

č) Analiza in priprava poročila

Analitik bonitetne agencije pripravi osnutek poročila, ponavadi po enem ali dveh tednih obiska, ki je lahko poslano ocenjevani banki za notranji pregled. Na tej stopnji, odvisno od politike agencije, lahko poročilo vsebuje (ali pa tudi ne) priporočilo bonitete.

d) Pregled odbora za bonitete

Analitik, ki je pripravil poročilo, se odloči za priporočilo bonitete, upošteva kvalitativne in kvantitativne faktorje. To priporočilo, skupaj z ostalo dokumentacijo in osnutkom poročila, je predloženo v presojo komiteju za bonitete. Komite je ponavadi sestavljen iz analitikov z ustreznimi izkušnjami in treh do sedmih (ali več) članov. Glavne in specializirane bonitetne agencije se vzdržijo mnenj zunanjih članov odbora zaradi učinkovitosti in doslednosti.

e) Dodatni pregled in prenos bonitete

Ko je dogovor sprejet, je boniteta prenesena in predstavljena ocenjevani banki. V primeru, da je bila boniteta zaprosena, ima ocenjevana banka pravico pregleda poročila.

Razen v primeru prvega ocenjevanja banke, traja ta proces do te točke v večini primerov en mesec. Če ima ocenjevana banka pravico do pregleda, ima hkrati tudi pravico, da se pritoži, ali da prepreči distribucijo bonitete. Proces se v takem primeru lahko časovno tudi podaljša.

Bonitetne agencije izvajajo približno enake postopke ocenjevanja banke. Proces ocenjevanja je pri bonitetni agenciji Fitch naslednji (Štiblar, 2000, str. 7):

a) Analiza bančnega okolja

Gre za analizo bančnega sektorja in sistema, v katerem banka posluje (konkurenti, vloga zakonodajne oblasti, stopnja državne kontrole, zahteve po javni predstavitvi podatkov,

kapitalska ustreznost sektorja). Fitch izbere v svoji bazi primerljivo skupino bank za analizo določene banke.

b) Izpolnitev bančnega vprašalnika

Vprašalnik pokriva 9 glavnih področij poslovanja banke in je podlaga za oceno banke. Pred pripravo vprašalnika ocenjevalci analizirajo redna poročila o poslovanju banke. Potrebni so podatki vsaj za 3, največ 5 let. Glavna področja, ki jih vprašalnik zajema, so:

- *tveganje*: bilance, zavarovanja, investicije in vrednostni papirji, upravljanje skladov in portfeljev za stranke, zunajbilanca, občutljivost na obrestne mere in tečaj. Fitch deli tveganje v 2 komponenti, ki se nanašata na zunanjo podporo banki (s strani države, centralne banke) in na uspešnost poslovanja banke.
- *viri financiranja*: nestanovitnost, časovna struktura, odvisnost od glavnih lastnikov,
- *kapital*: skrite rezerve in rezervacije za kreditna tveganja,
- *uspešnost poslovanja banke*: finančni rezultati, zaslužki banke,
- *tržno okolje*: načrtovanje v banki in perspektive banke, način nadzora nadzorne agencije banke,
- *lastništvo banke*.

c) Srečanje z vodstvom banke

Ko je vprašalnik izpolnjen in analiziran, se v individualnih razgovorih ocenjevalci srečajo z vodstvom banke.

č) Analitični proces

Dva analitika agencije ponavadi analizirata pridobljene pisne in ustne informacije.

d) Osnutek poročila

Osnutek poročila je lahko kratek (1 stran besedila in tabele) ali dolg (6 strani poročila in tabele s pojasnili).

e) Predstavitev osnutka poročila banki

Osnutek poročila je poslan banki, da potrdi pravilnost ugotovitev. Vodstvo banke lahko zahteva iz poročila izključitev kakšne zaupne informacije.

f) Priprava poročila in njegovo kroženje v ocenjevalnem odboru

Ocenjevalni odbor agencije je ponavadi sestavljen iz petih oseb (po državah so različni). Širina odbora mora zagotoviti nepristranskost in primerljivost ocene z ocenami podobnih bank drugih držav.

g) Sestanek ocenjevalnega odbora in dodelitev ocene.

Poročilu se doda računalniško pripravljena ocenjevalna karta, ki služi kot pomoč pri ocenjevanju.

Ocenjena banka lahko zahteva, da se poročilo ne objavi strankam agencije in javnosti. Pred postopkom ocenjevanja lahko agencija opravi indikativno ocenjevanje, da določi banki, v kakšnih okvirih lahko pričakuje oceno.

Vsebinski kriteriji ocenjevanja banke so kvantitativni in kvalitativni. Prvi temeljijo na kvantitativnih podatkih o finančnih rezultatih poslovanja banke, drugi pa na uveljavljanju poslovne funkcije banke. Značilnosti obeh vrst kriterijev so naslednje (Štiblar, 2000, str. 7–8):

a) Kvantitativna analiza

Kvantitativna analiza je osredotočena na posebne pokazatelje (kazalnike), ki jih ima vsaka agencija zase (lahko jih je več kot 100 za vsako leto poslovanja banke), vendar so si podobni. Ti kazalniki analizirajo kakovost aktive, kapitalsko ustreznost, likvidnost in donosnost. Primerja se jih s kazalniki podobnih bank v drugih državah ter v časovnem trendu, kot je analizirana banka. Pokazatelji so tako osredotočeni na statistične mere finančnega poslovanja in stabilnosti, ki pokrivajo kakovost aktive, kapitalsko ustreznost, donosnost in likvidnost.

b) Kvalitativna analiza

Med kvalitativne dejavnike sodijo vpliv tržnih razmer, franšiza banke, kakovost regulacije in nadzora, verjetnost podpore lastnikov (ali centralne banke) ob težavah banke, pretekle izkušnje banke, sposobnost njenega vodstva, skrite rezerve ali slabosti banke in ocena verodostojnosti pridobljenih informacij o banki. Kvalitativni del analize postane pomembnejši pri hitrih spremembah in v težjih razmerah poslovanja banke. Pomemben dejavnik je verjetnost državne intervencije, katere ocena temelji na štirih dejavnikih: obstoju državnih garancij, državni lasti banke, stopnji koncentracije bančnega sistema in pomoči države v preteklosti.

7.3 METODOLOGIJE BONITETNIH AGENCIJ

Bonitete merijo tveganje nastopa plačilne nesposobnosti in tveganje izgube neplačila. Merijo bolj relativno tveganje neplačila kot pa absolutno stopnjo tveganja v povezavi z matematičnimi verjetnostmi neplačila. Boniteta pomaga investicijskim vodjem in vodjem za upravljanje tveganj, da izberejo vrednostne papirje in določijo limit izpostavljenosti v skladu s potrebami svojih bank (Golin, 2001, str. 549). Vsaka bonitetna agencija ima svoje lastne tipe bonitet, definicije in simbole. Med njimi je veliko vzporednic. Bonitetne agencije razvrščajo bonitete za izdaje (plačilna nesposobnost, javni dolg ali boniteta dolga) in izdajatelja (nasprotna stranka), kratkoročne in dolgoročne ter v domači ali tuji valuti (Golin, 2001, str. 554).

V nadaljevanju so predstavljene metodologije treh najpomembnejših bonitetnih agencij (Moody's, S & P's, Fitch Ratings) in regionalne specializirane bonitetne agencije (Capital Intelligence).

7.3.1 Moody's Investors Service (Moody's)

Eden prvih ustanoviteljev bonitetne agencije je bil John Moody. Takrat se je pričela dejavnost ocenjevanja dolžniških instrumentov in stopnje verjetnosti, da bo institucija ali država izdajateljica svoje obveznosti v zvezi z ocenjeno izdajo vrednostnih papirjev ali z najetim posojilom investitorjem pravočasno in redno odplačevala. Razlog za nastanek bonitet je bila želja pomagati investitorjem pri upravljanju kreditnega tveganja, izdajatelji vrednostnih papirjev pa niso mogli naročiti izdelave bonitete. Ocene so temeljile na javno dostopnih informacijah. Do l. 1924 je ta agencija s svojimi bonitetami pokrivala že skoraj 100 % ameriškega trga obveznic. Bonitete je podeljevala tudi med recesijo. Investitorji so bili s storitvijo zadovoljni, saj so bile naložbe v obveznice z visoko oceno tudi v negotovem času precej varne. Moody's in S & P's imata največji ugled v Ameriki. Podružnice in analitike imata po celem svetu, statistike pa navajajo, da so v zadnjih 20–ih letih razočarale približno 1 % izdajateljev vrednostnih papirjev, ocenjenih z najvišjo boniteto Aaa. Pri nižjih bonitetah je tveganje investitorjev večje, npr. v zadnjih 20–ih letih je zatajilo kar 40 % vrednostnih papirjev izdajateljev, ki so bili pri Moody's ocenjeni z enojnim B (Aleksič, 1998, str. 25).

Boniteta po Moody's je mnenje o prihodnji sposobnosti, pravni obvezi in pripravljenosti izdajatelja obveznice ali drugačnega dolžnika, da v celoti ali pravočasno naložbenikom poplača glavnico in obresti. Moody's ponuja 4 vrste bonitet, ki se nanašajo na tveganje bančne obveze (Golin, 2001, str. 554–555):

a) Boniteta plačilne nesposobnosti (ocena posojilnega tveganja)

Vsebuje kratkoročne (manj kot eno leto) in dolgoročne bonitete (eno leto in več). Dolgoročna boniteta je od najvišjega Aaa do najnižjega C. Moody's je predstavil svojo lestvico že l. 1972, ki je bila izdelana za uporabo komercialnih vrednostnih papirjev. Ocena C pomeni izredno majhno možnost, da bo naložba povrnjena, trojni Aaa označuje najmanj tvegano naložbo tudi v zaostrenih ekonomskih razmerah. Kratkoročne bonitete merijo predvsem stopnjo verjetnosti, da pride do neizpolnjevanja obveznosti³⁶, medtem ko dolgoročne bonitete poleg tega merijo še resnost izgube za investitorja v primeru neizpolnjevanja obveznosti (Aleksič, 1998a, str. 11).

b) Bonitete bančnih depozitov

Agencija je l. 1985 predstavila bonitete za bančne depozite, ki se smatrajo za podkategorijo bonitete plačilne nesposobnosti. Ta boniteta ne jemlje v svoj okvir samo finančno moč banke, ampak tudi vidik zunanje pomoči od države ali matične banke. Ima enake simbole kot boniteta plačilne nesposobnosti (Golin, 2001, str. 555).

³⁶ Definicija izraza default (neizpolnjevanje obveznosti) (Aleksič, 1998a, str. 11)

Pri Moody's z izrazom default označujejo vsak izostanek odplačevanja obresti in/ali glavnice ter vsako reprogramiranje dolga, da se izognejo izpolnjevanju obveznosti izdajatelja; pri S & P's pa default pomeni, da dolžnik ni sposoben plačila obresti ali glavnice ob zapadlosti (Aleksič, 1998a, str. 11).

c) Bonitete nasprotne stranke

Ta boniteta je bila predstavljena v l. 1994, da bi ocenila tveganje nasprotne stranke na trgih izvedenih finančnih instrumentov. Pozneje je bila ta kategorija bonitete izpuščena (Golin, 2001, str. 556).

č) Boniteta finančne moči banke

Ta boniteta je bila predstavljena v l. 1994. Namenjena je bila za potrebe medbančnega trga in kreditnih oddelkov nasprotne stranke. Nanaša se na upravljanje tveganj banke na splošno in specifično in pomaga bankam v določanju višine kreditov in limitov deželnega tveganja. Ta boniteta ne upošteva zunanje pomoči in je namenjena samo za finančni položaj banke. To oceno je agencija uvedla kot pomoč analitskim oddelkom pri investitorjih pri odločanju za naložbe na hitro se spreminjajočih trgih. V oceni je poleg finančnih kazalnikov banke, kapitala, kakovosti aktive, prihodkov, likvidnosti, upravljanja tveganj, kakovosti vodenja in pozicije banke na trgu upoštevano tudi ekonomsko okolje, trdnost finančnega sistema v državi in kakovost bančnega nadzora in regulative (Golin, 2001, str. 556).

7.3.2 Standard & Poor's (S & P's)

Agencija spada med najuglednejše mednarodne bonitetne agencije za ocenjevanje vrednostnih papirjev in kreditnega tveganja. Ameriška agencija deluje od l. 1860, vendar se je v prvih 50-ih letih svojega obstoja ukvarjala z izdajanjem finančnih statističnih informacij o ameriških železniških družbah. Kadar nastanejo okoliščine, ki bi lahko negativno vplivale na oceno kreditne sposobnosti države ali banke, agencija mednarodni finančni javnosti pokaže to tako, da dolžnika uvrsti na t. i. CreditWatch in nakaže možno smer gibanja sedanje ocene. Oznaka pozitivno pomeni, da se bo ocena morda dvignila, oznaka negativno, da se bo predvidoma znižala, oznaka razvijajoč pa pomeni, da se boniteta lahko zviša, zniža ali potrdi. Dolžniki so uvrščeni na CreditWatch zaradi nameravane združitve z drugo institucijo, spremembe strukture kapitala, ukrepov regulatorjev ali pričakovanega razvoja poslovanja (Aleksič, 1998b, str. 35).

Boniteta banke po S & P's vsebuje (Golin, 2001, str. 556–557):

a) standardne bonitete plačilne nesposobnosti,

b) boniteto nasprotne stranke (ocena stopnje varnosti oz. špekulativnosti naložb pri poslovanju z bankami)

Te bonitete ne upoštevajo zunanje pomoči. Dolgoročna boniteta ima bonitetne simbole od AAA do CC. Agencija je dodala posebne simbole R (pod zakonskim pregledom), SD (selektivna sposobnost neplačila) in D (problematične banke v različnih stopnjah). Kratkoročne bonitete so s simboli A–1 do C skupaj s posebnimi simboli. Agencija uporablja tudi oznako 'pi', kar pomeni, da je boniteta na osnovi javnih informacij.

c) boniteto deželnega tveganja.

7.3.3 Fitch Ratings (Fitch)

Glavni del delovanja bonitetne agencije Fitch vključuje določanje bonitetnih ocen bankam. Fitch ima na voljo za ocenjevanje bank več vrst bonitet (www.fitchratings.com):

- mednarodno kratkoročno in dolgoročno boniteto,
- domačo kratkoročno in dolgoročno boniteto,
- individualno boniteto,
- boniteto zunanje pomoči.

V tabeli 12 so predstavljene definicije mednarodnih dolgoročnih in kratkoročnih bonitet. Individualna boniteta je podobna boniteti s strani Moody's za oceno finančne moči banke in ne upošteva zunanje pomoči. Z boniteto zunanje pomoči agencija ocenjuje moč in verjetnost zunanje pomoči z lestvico od 1 do 5, kjer pomeni 1 najvišjo verjetnost zunanje pomoči.

7.3.4 Capital Intelligence

Ta agencija je bila ustanovljena l. 1985 na Cipru. Najprej je pokrivala področje srednjega vzhoda, kasneje se je razširila še na področja širše mediteranske regije, srednje in vzhodne Evrope, jugovzhodne Azije, Daljnega vzhoda in južne Afrike. Agencija zagotavlja analize in bonitete za preko 360 finančnih institucij in podjetij v 39 državah. Razširila je poslovanje na določanje bonitet za podjetja, ocene za obveznice in druge dolžniške instrumente. Zagotavlja storitve tudi islamskim institucijam, tudi nebančnim. Njene stranke so predvsem banke (komercialne, investicijske, centralne, mednarodne finančne institucije, islamske finančne institucije), izvozne agencije in državne agencije. Sedež ima na Cipru, podružnice pa v Hong Kongu in New Delhiju v Indiji. Agencija ima v lasti še subsidiarno enoto v Libanonu z imenom Capital Intelligence Lebanon for Credit Rating (www.ciratings.com).

Bonitetna agencija Capital Intelligence ima 3 vrste bonitet:

a) boniteto v tuji in domači valuti

Boniteta ocenjuje verjetnost, da bo nasprotna stran (lahko država, banka ali podjetje) plačala obveznosti v tuji ali domači valuti pravočasno. Obe boniteti sta mednarodno primerljivi. Za banke in podjetja boniteta v tuji valuti upošteva deželno tveganje. Obe boniteti upoštevata ekonomsko, finančno in deželno tveganje, ki lahko vplivajo na kreditno sposobnost nasprotne stranke. Za banke in podjetja obe boniteti upoštevata v primeru težav verjetnost zunanje pomoči.

b) boniteto finančne moči

Ta boniteta daje mnenje o finančni moči banke, kvaliteti in tveganju. Ne vključuje deželnega tveganja in zunanje pomoči, vključuje pa okolje delovanja, tj. ekonomijo, finančni sistem, zakonodajni okvir ter kvaliteto bančne zakonodaje in nadzora. Ta boniteta ne ocenjuje verjetnosti, da bo določena obveznost plačana pravočasno.

Tabela 12: Definicije bonitet s strani Fitcha

OCENA	OPIS
a) dolgoročna	
AAA	najvišja kreditna sposobnost in najmanjše tveganje
AA	možnost za tveganje je minimalno, institucija je finančno izredno stabilna
A	stabilna institucija, možnost za tveganje je minimalno; v primeru bistvenih sprememb v narodnem gospodarstvu se to lahko odrazi na poslovanju banke
BBB	Trenutno ni pričakovati negativnih sprememb pri poslovanju in banka je sposobna poravnati dolgoročne obveznosti. V primeru bistvenih sprememb v narodnem gospodarstvu se to lahko odrazi na poslovanju banke. Ocena BBB je spodnja meja za varno investicijo (investment grade) in večina bank ne bi bila pripravljena odobriti dolgoročnega kredita banki, ki ima boniteto nižjo od BBB. Bonitete, ki so nižje od te, so t. i. špekulativne (speculative grade).
BB	Zaznavna je prisotnost tveganja, še posebej, če pride do sprememb gospodarskega okolja.
B	Banka je s takšno oceno sicer sposobna poravnati zapadle finančne obveznosti, vendar je njeno pozitivno poslovanje v veliki meri odvisno od splošnih pogojev poslovanja.
CCC, CC, C	Možne so večje likvidnostne težave pri poslovanju banke; sposobnost poravnavanja obveznosti je v največji meri odvisna od ugodnih gospodarskih trendov.
DDD, DD, D	Banka bo s takšno oceno le s težavo preživela brez zunanje pomoči, v povprečju institucije z oceno D ne preživijo v več kot 50 %.
b) kratkoročna	
F1	najboljša kreditna ocena pomeni, da je institucija sposobna vedno pravočasno poravnati zapadle obveznosti
F2	zadovoljiva sposobnost pravočasnega poravnavanja zapadlih obveznosti
F3	solidna plačilna sposobnost
B	minimalna možnost, da bo banka ob zapadlosti poravnala obveznosti
C	sposobnost pravočasne poravnave obveznosti je izključno odvisna od pogojev v gospodarstvu
D	banka ni sposobna poravnati zapadlih obveznosti

Vir: Interno gradivo NLB, d. d.

c) boniteto pomoči

Ta boniteta ocenjuje verjetnost, da bo banka prejela pomoč v primeru težav. Čeprav je subjektivna, je ta boniteta na osnovi ocene lastništva, tržne pozicije in pomembnosti banke v državi ter regulatornega in zakonodajnega okvira. Ta boniteta ne vključuje finančnega položaja finančne institucije in deželnega tveganja kot posledico ekonomskih ali političnih dogodkov.

Vse bonitetne agencije imajo zelo podobne definicije in simbole bonitet. V tabeli priloge 15 so prikazane primerjave lestvic in simbolov glavnih bonitetnih agencij.

7.4 POROČILO BONITETNE AGENCIJE

Ko bonitetna agencija določi banki boniteto, izdela analitično poročilo, ki je dostopno vsej javnosti. To poročilo je izdelano na 2–12 straneh ali celo več. Elementi poročila za banke so pri agencijah podobni v več pogledih. Pri opisu poročila bo osredotočenost na Fitchovo poročilo. V praksi je to poročilo bančnemu analitiku zelo v pomoč, saj dobi večino informacij, ki jih potrebuje za oceno banke in določitev bonitete banke. Poročilo vsebuje naslednje podatke:

a) Prva stran vsebuje:

- kratek pregled finančne analize, ki je na naslednjih straneh podrobno predstavljena,
- kratek pregled splošnih podatkov o banki, ki so na naslednjih straneh podrobneje predstavljeni,
- podatke o boniteti,
- kontaktne podatke analitika,
- ključne finančne podatke: bilančno vsoto, kapital, čisti dobiček, ROA, ROE.

b) Ostale strani vsebujejo zelo podrobne podatke o banki:

- splošne podatke (nastanek, lastništvo, dejavnost, strategijo, poslovno mrežo),
- finančno analizo banke na osnovi modela CAMEL: donosnost, upravljanje tveganj, kapital, vire financiranja,
- bilanco stanja, izkaz uspeha, analizo kazalnikov in tudi primerjavo po ključnih kazalnikih s konkurenti.

Poročila bonitetnih agencij se lahko pridobijo v elektronski obliki na spletnih straneh vseh agencij, potrebno je imeti omogočen dostop do teh poročil. Podatki o bonitetah se dobijo v podatkovnih bazah, kot sta npr. Bankscope in Bankersalmanac.

Najpogostejša vprašanja, ki zanimajo bančnega analitika v povezavi z mednarodnimi bonitetami bank, so (Golin, 2001, str. 578–581):

1) Kaj pomeni, če bonitetna agencija zniža boniteto? (nič)

Agencije znižujejo in zvišujejo boniteto iz več razlogov. Večino agencij je na trgu zaradi dobička. Če je bila boniteta zaprošena in zato plačana, se lahko izdajatelj sam odloči za ukinitvev bonitete. Lahko pa izdajatelj želi še naprej imeti boniteto, vendar jo za poslovanje več ne potrebuje. Razlogov za ukinitvev bonitete je lahko več, npr. banka ne potrebuje več dostopa do kapitalskih trgov, banka lahko zamenja bonitetno agencijo, stranke in investitorji imajo malo interesa za banko. Agencija lahko zniža boniteto zaradi notranjih razlogov in politik. Lahko se odloči, da ne bo več zagotavljala bonitete subsidiarni enoti, ki je v lasti matične banke z določeno boniteto.

2) Kaj pomeni, če banka nima bonitete? (zelo malo)

Če banka nima bonitete, pomeni, da banka verjetno ni tako pomembna finančna institucija. Ključne bonitetne agencije želijo pokrivati tiste banke, za katere se investitorji zanimajo. Majhne banke, ki ne želijo nastopati na kapitalskih trgih za svoje financiranje, ali banke, ki so v javnem lastništvu, vendar drugorazredne institucije, verjetno ne želijo bonitete. Agencije zato menijo, da končni uporabniki agencije niso dovolj zainteresirani za takšne banke. V tem primeru tudi banka nima bonitete.

3) Kako dolgo traja proces določanja bonitete?

Kot je bilo že omenjeno, je proces določanja bonitete odvisen od tega, ali banka za boniteto zaprosi in ali agencija banko obišče. Če se za boniteto ne zaprosi in ni potrebno obiskati banke, traja proces za pripravo poročil in dokumentacije en dan ali manj oz. po odločitvi odbora za bonitete en teden. V tem primeru je to izjema. Večina določitev bonitet (zaprošenih ali ne) zahteva, da se banko obišče. Pri zaprošenih bonitetah ima banka pravico, da se pritoži, če se z boniteto ne strinja. Celotni proces lahko traja od nekaj tednov do enega ali dveh mesecev.

4) Kaj bonitetne agencije pri obisku banke najbolj skrbi?

Agencije so najbolj zaskrbljene v primeru, če imajo banke skrite probleme, kot so npr. slabi krediti ali drugi problemi pri portfelju vrednostnih papirjev ali kreditnem portfelju, kar lahko vpliva na kapital banke. Največja skrb v večini primerov je kvaliteta aktive. Agencije raje pregledajo finančne izkaze pred obiskom banke, da lahko kasneje raziščejo razlage za posebnosti ali nepravilnosti, kot npr. zmanjšanje donosnosti kljub hitri rasti kreditov. Analitika zanimajo tudi finančni izkazi preteklih let in medletni ter načrtovanje vodstva v tekočem letu.

5) Kakšna je razlika v kvaliteti zaprošene in nezaprošene bonitete? (teoretično gledano, ni razlike)

Razlika med obema vrstama bonitet je le v tem, da je prva plačana, druga pa ne. Če je sodelovanje med analitikom in vodstvom ocenjevanje banke dobro in če je podanih veliko razkritij, obstaja velika verjetnost, da bo imela ocenjevana banka koristi. Kvaliteta ocenjevanja banke ni odvisna od plačila, saj so analitiki strokovnjaki, ki ne dobijo več plačila, če banka plača ali ne. Ocenjevanje banke je medsebojno sodelovanje med analitikom agencije in vodstvom banke, ki lahko vodstvu banke omogoči porast določene stopnje zaupanja.

6) Kako analitik ve, ali je boniteta zaprošena ali ne?

Nekatere agencije ta podatek razkrijejo, nekatere pa tudi ne. Za plačljive bonitete so vedno izdelana celotna poročila. Pri kratkem poročilu se zato lahko sklepa, da boniteta ni bila zaprošena. Lahko pa je bilo izdelano celotno poročilo, pa je bila boniteta tudi nezaprošena, vendar je v tem primeru to težje ugotoviti. Npr. S & P's ima oznako 'pi', ki kaže nezaprošeno boniteto na osnovi javnih informacij.

7) Koliko analitikov obišče banko?

Ponavadi banko obiščeta dva analitika. Agencije, ki jim primanjkuje kadra, bodo poslale enega analitika, posebno, če gre za nezaprosene bonitete.

8) Kateri je najboljši način, da naredimo na analitika agencije dober vtis?

Pošteno in dobro razkritje podatkov je boljše kot zanikanje problemov. Če problem obstaja, se ga mora povedati. Npr. če je kapital zadnjega leta nizek, vendar je banka povečala kapital ali ima to v načrtu, mora banka to razkriti. Za banko se pričakuje, da bodo problemi razkriti na njeno pobudo, in ne, da se bo temu izogibala in bo razkrila najmanj, kar je mogoče. Dobro je tudi, da ima banka kontaktno osebo, ki je odgovorna za vprašanja agencije.

9) Kako se izvršujejo odločitve o boniteti? (s strani odbora)

Skupina analitikov predlaga boniteto, s katero se odbor strinja ali ne. Agencije različno rešujejo problem nestrinjanja. Lahko se glasuje in večina zmaga ali pa se oblikuje dogovor za spremembo bonitete. Člani višjih odborov imajo zadnjo odločitev.

10) Zakaj uporablja Moody's v primerjavi s S & P's različne simbole in kako se lahko spremeni lestvico od ene k drugi?

Ti 2 lestvici sta pravzaprav enaki. Mali 'a', ki ga uporablja Moody's lestvica, je šifra za veliko črko, ki označuje kategorijo bonitete. Zato 'Baa' pri Moody's ustreza 'BBB' pri S & P's, 'Aa' ustreza 'AA' itn. Namesto '+' in '-', ki ga uporablja S & P's, uporablja Moody's '1' za plus in '3' za minus, '2' je nevtralni. Zato 'Ba3' ustreza 'BB-', 'Baa2' ustreza 'BBB' itn. Zakaj je Moody's izbral takšne posebne simbole? Lestvica, ki jo trenutno uporablja S & P's, je prvo uporabil Moody's v Ameriki. Ko je imel Moody's finančne težave v zgodnjih 20-ih letih prejšnjega stoletja, je podjetje prodalo pravice do teh simbolov S & P's in je bilo prisiljeno uporabiti nove simbole. Sedanji simboli so rezultat.

8 PRAKTIČEN PRIMER OCENJEVANJA BONITETE BANKE

Na podlagi do sedaj navedenih napotkov za presojo bonitete banke kot komitenta poslovne banke, bo v tem poglavju ocenjena boniteta konkretne banke, to je NLB, d. d. Osnova za analizo bodo viri, ki se v praksi največ uporabljajo pri analiziranju banke:

- zadnje letno poročilo banke,
- medletni finančni izkazi (ponavadi za vsak kvartal in za polletje),
- bonitetno poročilo s strani Fitcha,
- bonitetno poročilo s strani Moody's,
- spletna stran ocenjevanje banke,
- bazi podatkov Bankscope in Bankersalmanac,
- zadnje letno poročilo Banke Slovenije,
- spletne strani različnih gospodarskih institucij, kjer je predstavljeno gospodarsko stanje Slovenije,
- podatki o poslovanju banke, ki so predstavljeni kot interno gradivo banke.

8.1 GOPODARSKO OKOLJE

Gospodarska aktivnost v Sloveniji je bila v l. 2004 relativno visoka. Letna rast je znašala 4,6 % in je presegla rast potencialnega BDP. Dodana vrednost se je najbolj povečala v finančnem posredništvu (10,4 %), v predelovalnih dejavnostih (5,4 %) in v zdravstvu (4,9 %), upadla pa je v ribištvu (–2,9 %) in v rudarstvu (–5,2 %) (Banka Slovenije, Letno poročilo za leto 2004, str. 12). Sprememba splošnega gospodarskega položaja v Sloveniji se odraža v gospodarskih kazalnikih, zato so nekateri pomembnejši podani v tabeli 13.

Tabela 13: Pregled nekaterih gospodarskih kazalnikov za Slovenijo leta 2001–2004

Gospodarski kazalniki/Leto	2001	2002	2003	2004
Realna rast BDP* v %	2,7	3,3	2,5	4,6
BDP v mio USD	19.616	22.121	27.749	32.182
BDP v USD na prebivalca	9.848	11.088	13.900	16.112
Sestava BDP v % BDP				
Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo	2,4	2,7	2,2	2,4
Industrija in gradbeništvo	32,8	33,1	33,3	33,3
–Predelovalna industrija	24,4	24,7	25,1	25,3
Storitve	54,4	54,3	54,8	54,6
Dodana vrednost skupaj	86,9	87,2	87,2	87,1
Izvoz proizvodov in storitev	57,6	57,6	56,5	59,9
Uvoz proizvodov in storitev	58,3	56,1	56,5	60,5
Neto izvoz	–0,7	1,5	0,0	–0,6
Trošenje gospodinjstev	56,3	54,6	54,4	54,0
Država in potrošnja	20,5	20,2	20,3	19,8
Bruto investicije	23,9	23,8	25,3	26,8
Stopnja brezposelnosti (ILO)	6,4	6,4	6,8	6,3
Realna rast bruto plače na zaposlenega v %	3,3	2,1	1,9	2,0
Rast produktivnosti dela v %	2,8	3,8	3,1	4,0

Opombe: * Podatki o nacionalnih računih so od l. 2000 naprej izračunani po novi metodologiji SURS in so v stalnih cenah l. 2000.

Vir: Banka Slovenije, Letno poročilo za leto 2004, str. 13.

V prvih devetih mesecih 2005 je po ocenah BDP v primerjavi z enakim obdobjem lani realno višji za 4 %. Izvoz blaga in storitev je v tretjem četrtletju 2005 realno porasel za 8,5 %, uvoz pa za 4,3 %. K rasti BDP je tako prispevala ugodna menjava s tujino, vendar je bil pozitiven prispevek salda izvoza in uvoza ob nižji izvozni dinamiki manjši kot v drugem četrtletju (2,4 % oz. 4,8 %). Manjši prispevek k rasti BDP je imelo v l. 2005 domače trošenje – realna rast bruto investicij v osnovna sredstva je bila v treh četrtletjih 2005 skupaj 2,2 %. V devetih mesecih 2005 je bilo trošenje prebivalstva za 3,4 % in trošenje države za 2,7 % višje kot l. 2004 v enakem obdobju. V l. 2005 so po podatkih iz plačilne bilance domača podjetja v tujini investirala več, kot pa so tujci investirali v Sloveniji (Močnik et al., 2005, str. 1).

Ekonomska rast po Fitchu ni tako močna kot v drugih državah srednje in vzhodne Evrope, vendar Fitch ocenjuje rast BDP v višini 3,9 % za l. 2005 in 3,8 % za l. 2006 kot zmerni. To so stopnje, ki jih ima država od zgodnjih 90-ih let prejšnjega stoletja. Skozi svoje subsidiarne enote v tujini ima Skupina NLB koristi tudi od trgov s celo višjimi stopnjami rasti, čeprav so tveganja večja. Za pretekla leta v Sloveniji je značilna konkurenca od tujih (posebno avstrijskih) in domačih bank in znižanje obrestnih mer, kar je vodilo v nadaljnje zmanjšanje neto obrestne marže. Glavni problem, ki zadeva banke v slovenskem operativnem okolju v zadnjem letu in pol, je hitri padec obrestnih mer (od 5,6 % v l. 2003 na 3,5 % konec junija l. 2005) in inflacija, kar izvaja pritisk na bančne marže. Banke so se srečevale z močno konkurenco za kredite podjetij od tujih bank. Zahteve za kredite prebivalstvu od relativno bogate populacije so bile nizke po mednarodnih standardih, vendar naraščajoče. Ko bo vpeljan evro, lahko banke pričakujejo, da bodo imele znižanje prihodkov tako od znižanja provizij (trenutno lahko banke zaračunavajo več za plačilne transakcije v tuji valuti kot v domači valuti, vendar je NLB, d. d., že začela zniževati cene za te transakcije) kot trgovanja v tuji valuti (Poročilo Fitcha, 2005, str. 3).

8.2 BANČNI SISTEM

Na dan 31. 12. 2004 je v Sloveniji delovalo 18 bank in 2 podružnici tujih bank. Pri hranilnicah v l. 2004 ni bilo sprememb v številu (še naprej sta delovali 2 hranilnici), razen hranilno-kreditnih služb, katerih število se je še naprej zniževalo. Delež kapitala v lasti tujcev (merjen po lastniškem kapitalu) je bil ob koncu l. 2004 32,4 % (od tega je znašal delež tujih oseb, ki imajo nad 50 % v upravljanju, 16,5 %), država je imela 19,1 % lastništva in ostale domače osebe 48,6 % (Banka Slovenije, Letno poročilo za leto 2004, str. 43).

Stabilen bančni sistem učinkovito zagotavlja nizko verjetnost propada banke, ki bi ogrozil javno zaupanje, ki se nanaša na varnost njihovih depozitov. Bilančna vsota slovenskega bančnega sistema obsega 92 % BDP konec l. 2004, kar je relativno nizko glede na države evra. Slovenske banke so pred velikim izzivom, ko bo Slovenija prevzela evro. Obrestne marže so pod pritiskom v zadnjih dveh letih. Povpraševanje po kreditih je v evrih (kjer so obrestne mere nižje in javnost ne pričakuje devalvacije), medtem ko imajo depozitarji rajši depozite v tolarjih in zato zaslužijo višje obresti. To dovoljuje tujim bankam, da prihajajo do poceni virov v evrih, da lahko povečujejo svoj tržni delež in okrepijo svojo franšizo. Po vstopu Slovenije v Evropsko Unijo je postal finančni trg bolj konkurenčen in manj sprejemljiv za neučinkovitosti. Slovenski bančni sistem je precej stabilen, zato je zanimiv za večino avstrijskih bank, ki so na tem trgu investirale precej kapitala (Poročilo Moody's, 2005, str. 2–3).

V tabeli 14 so predstavljene bilančne vsote in tržni deleži največjih slovenskih bank.

Tabela 14: Bilančne vsote v milijonih SIT in tržni deleži v % največjih slovenskih bank na dan 31. 12. 2004

Banka	Bilančna vsota 31. 12. 2004 v mio SIT	Nominalna rast 2004/2003 v %	Tržni delež 31. 12. 2004 v %
Nova Ljubljanska banka	1.831.022	6,6	32,4
Nova Kreditna banka Maribor	602.948	10,8	10,7
Abanka Vipra	481.845	11,4	8,5
SKB banka	387.325	-1,1	6,9
Banka Celje	361.317	11,3	6,4
Banka Koper	333.280	8,9	5,9
Bank Austria Creditanstalt	299.414	30,6	5,3
Gorenjska banka	279.688	13,8	5,0
Skupaj največjih 8 bank	4.576.839	9,2	81,1
Vse banke skupaj	5.644.744	11,6	100,0

Vir: Banka Slovenije, Letno poročilo za leto 2004, str. 48

8.3 SPLOŠNI PODATKI O BANKI IN SKUPINI

Nova Ljubljanska banka, d. d., Ljubljana, (v nadaljevanju NLB, d. d.) je bila ustanovljena julija 1994, ko je prevzela premoženje, celotno poslovanje in del obveznosti Ljubljanske banke, d. d. L. 1997 se je uradno končala sanacija banke. L. 1997 se je 5 slovenskih bank, v katerih je bila NLB, d. d., lastnica 40 % kapitala, pridružilo Skupini NLB. Te banke so bile: Koroška banka, Pomurska banka, Banka Velenje, Banka Zasavje in Banka Domžale. L. 2001 je NLB, d. d., prevzela 3 hčerinske banke: Dolenjsko banko, Pomursko banko in Banko Velenje. V septembru 2002 je bila uspešno zaključena prva faza privatizacije s prodajo 34 % deleža države belgijski bančno – zavarovalniški skupini KBC in 5 % deleža Evropski banki za obnovo in razvoj (EBRD). L. 2003 so se izboljšale ocene kreditne sposobnosti NLB, d. d., ki ostaja univerzalna banka z vodilno vlogo v Sloveniji (Mejniki v razvoju – tradicija, 2006).

Skupina NLB je imela konec l. 2004 57 članic na 16 trgih v Sloveniji, jugovzhodni Evropi in zahodni in srednji Evropi (15 bank, 11 leasing podjetij, financiranje mednarodne trgovine preko 13 finančnih družb, 3 finančne organizacije v zavarovalništvu, 2 v upravljanju s premoženjem in 13 članic, ki so aktivne v ostalih dejavnostih). Konec l. 2004 je imela skupina 7.000 zaposlenih (od tega 3.619 v NLB, d. d.) in več kot 1,3 milijonov komitentov. Skupina se je v l. 2005 še naprej širila (NLB, d. d., Letno poročilo 2004). Skupina NLB je največja skupina v Sloveniji, z okoli 36 % sredstev bančnega sektorja konec l. 2004 (ali 43 % z Banko Celje). Skupina se ukvarja s široko paleto bančnih storitev, poslovanjem s prebivalstvom in podjetji ter investicijskim bančništvom (Poročilo Fitcha, 2005, str. 1–2).

Banka ima prevladujočo franšizo v Sloveniji pri vseh bančnih produktih, še posebno pri poslih s prebivalstvom, s skoraj 30 % tržnim deležem pri kreditiranju in 35 % pri depozitih. Banka ima daleč največjo poslovno mrežo poslovalnic, okoli polovico vseh avtomatov v

Sloveniji ter ponuja elektronsko, internetno, mobilno in telefonsko bančništvo. Od l. 2004 ponuja tudi storitve upravljanja s sredstvi preko subsidiarne enote NLB Skladi. Poslovanje NLB, d. d., je razdeljeno na 4 področja: bančništvo (80 % neto dobička), izvozno financiranje (9 %), leasing (8 %) in upravljanje s sredstvi (2 %). NLB, d. d., je v l. 2005 nadaljevala s širitvijo na področja bivše Jugoslavije. Strategija banke je postati vodilna banka na jugovzhodnem evropskem trgu. Kupila je tudi 7,7 % delež v eni izmed večjih ruskih bank (Poročilo Fitcha, 2005, str. 2–3).

8.4 LASTNIKI BANKE IN NJIHOVA POMOČ V PRIMERU TEŽAV

Belgijska banka KBC je pridobila 34 % delež v NLB, d. d., od države l. 2002. Ostali lastniki banke so še: EBRD (5 %, država 45 % ter ostali investitorji 16 %). Strategija KBC je povečati delež v banki v l. 2006. Dva člana uprave sta trenutno iz KBC. Sodelovanje med obema bankama se je povečalo. V sredini l. 2003 je KBC postala bolj udeležena v informacijskem sistemu banke, ko je imela banka težave z uvajanjem novih produktov. V zadnjih dveh letih sta obe banki ustanovili zavarovalno družbo NLB Vita. KBC je glavni investitor v srednjevzhodni Evropi s subsidiarnimi enotami na Madžarskem, Poljskem, Češkem in Slovaškem. Svojo zavezanost regiji je pokazala s tem, ko je v preteklosti bankam pomagala v težavah (Poročilo Fitcha, 2005, str. 3).

Moody's meni, da obstaja velika verjetnost, da bo država pomagala banki v primeru težav zaradi njene pomembnosti v ekonomiji, velike baze depozitov s strani strank in 45 % državnega lastništva. Prav tako je možno, da bo imela KBC željo in sposobnost, da zagotovi banki podporo v primeru, če bi jo potrebovala. KBC bi lahko svetovala NLB, d. d., s predlogi in novim znanjem, kako nadaljevati z lastno ekspanzijo v jugovzhodni Evropi in še posebej, kako ohraniti močne kontrole tveganja (Poročilo Moody's, 2005, str. 3).

8.5 ANALIZA DONOSNOSTI

Dobiček iz poslovanja (pred rezervacijami) se je v l. 2004 povišal za 26 %³⁷, s pomočjo izboljšanih vseh prihodkov in boljšega upravljanja stroškov. Končna donosnost se je tudi znatno izboljšala v l. 2004 in prvi polovici 2005, vendar je še vedno zmerja glede na mednarodne standarde, z donosnostjo kapitala (ROE) v višini 8,5 % in 10,5 %. Neto obrestna marža NLB, d. d., se je v zadnjih letih zniževala, čeprav se je rahlo izboljšala v l. 2004, predvsem zaradi višjega deleža kreditov v bilančni vsoti in velikega znižanja obrestnih mer depozitov strank. Celoten trend zniževanja obrestne marže odraža konkurenco na področju kreditiranja podjetij (obstaja veliko slovenskih največjih podjetij, ki lahko pridobijo poceni dolgoročne vire od Evropske unije) in depozitov prebivalstva v kombinaciji z večjo občutljivostjo bančnih sredstev in zmanjšanjem obrestnih mer. Neto obrestna marža NLB, d.

³⁷ Izračuni za l. 2004 so na osnovi konsolidiranih finančnih izkazov Skupine NLB za l. 2004, v skladu z mednarodnimi standardi računovodskega poročanja. Finančni izkazi so predstavljeni v prilogah. Aktiva matične banke predstavlja 80 % aktive skupine in čisti dobiček 70 % čistega dobička skupine.

d., ostaja odvisna od velikega deleža sredstev in obveznosti, denominiranih v EUR in USD (46 % vseh sredstev), z nizkimi obrestnimi merami in strogimi slovenskimi zahtevami devizne in tolarske likvidnosti, ki jo zavezuje, da drži visok delež virov v tuji valuti. Vendar je bila NLB, d. d., sposobna ohraniti prevladujočo franšizo (40 % vseh sredstev sistema) in povečati svoj neto obrestni prihodek za 12 % v l. 2004. Ekspanzija na jugovzhodne trge lahko še naprej izboljša marže in pospeši rast ter istočasno poveča tveganje. V l. 2004 je bilo skoraj 80 % neto obrestnih prihodkov skupine ustvarjenih v Sloveniji (Poročilo Fitcha, 2005, str. 4).

Čeprav je trenutna donosnost banke še vedno pod donosnostjo, ki velja za evropske finančne institucije s podobnimi bonitetami, Moody's verjame, da se bodo spodbudni trendi nadaljevali v l. 2005. Kljub naraščajoči konkurenci, zniževanju obrestnih mer in naraščajočemu povpraševanju za kredite v tuji valuti, je bila NLB, d. d., sposobna ohraniti v l. 2004 raven svoje neto obrestne marže v višini 3,3 %, ki ostaja precej pod 4,3 % v l. 2000 (Poročilo Moody's, 2005, str. 4).

Prihodki iz neto provizij so predstavljali 23 % vseh prihodkov v l. 2004. Porasli so za okoli 8 % v l. 2004 in so ustvarjeni od plačil ter posredniških in administrativnih storitev. Prihodki od provizij zavarovalniških poslov in poslov upravljanja s sredstvi so relativno nizki, vendar se pričakuje, da bodo v prihodnosti porasli v povezavi z rastjo deregulacije plač in pokojnin in z vmešavanjem KBC, ko bo NLB, d. d., imela prednosti iz teh poslov. Ostali operativni prihodki znašajo okoli 9 % operativnih prihodkov v l. 2004. Vsebujejo prihodke od naslednjih postavk: trgovanje z vrednostnimi papirji, devizno trgovanje, kapitalske naložbe. 29 % rast te postavke v l. 2004 je večinoma pripisovati naklonjenim pogojem kapitalskega trga in povečanju prihodkov iz deviznega trgovanja. Prihodki iz kapitalskih naložb (brez dividend) so bili zmerni in povezani predvsem s prihodki od Banke Celje in Adria Banke (Poročilo Fitcha, 2005, str. 4).

V nasprotju z ostalimi slovenskimi konkurenti, ki so veliko bolj regionalno usmerjeni, je NLB, d. d., njena velikost dovoljevala, da začne ustvarjati stroškovne sinergije z ustanovitvijo centralizirane informacijske podpore za skupino in s poenotenjem postopkov upravljanj tveganj. Med leti 2000 in 2003 se je njena stroškovna učinkovitost poslabšala; delno to odražajo investicije v svoji rastoči mreži bank in v novi samostojni IT platformi za skupino, prav tako pa tudi pritiski na ustvarjanje prihodkov. Situacija se je izboljšala v l. 2004 in prvi polovici 2005 zaradi višjih prihodkov in pozitivnih učinkov na upravljanje stroškov, posebno še stroškov delovne sile. Konec l. 2004 je imela skupina 5 % manj zaposlenih kot predhodno leto (Poročilo Fitcha, 2005, str. 4).

V zadnjih dveh letih je banka uspešno obvladovala rast svojih operativnih stroškov (5,5 % v l. 2004, 6,1 % v l. 2003) in zniževanje kazalnika stroški/prihodki na še vedno visokih 65 %. Neobrestni stroški so bili rahlo nižji s 3,16 % povprečne aktive, v primerjavi s 3,27 % v l. 2003, vendar še vedno visoki v primerjavi z evropskimi bankami, ki imajo podobne bonitete kot NLB, d. d. Stroški zaposlenih znašajo preko 34 % prihodkov iz poslovanja, kar odraža

relativno visoko stroškovno bazo NLB, d. d. Visoki stroški so sistemski pojav v slovenskem bančnem sistemu zaradi relativno togega trga delovne sile. Moody's meni, da bo obvladovanje stroškov zaposlenih, ki ovira konkurenčnost banke, še naprej otežkočeno zaradi odpora sindikata. Moody's smatra to kot izziv za vse slovenske banke z mednarodnimi bonitetami, ne samo za NLB, d. d. Banka ima še stroške z nadaljnjo ekspanzijo, implementacijske stroške v povezavi z evropsko monetarno unijo in povečane investicije v informacijsko tehnologijo, kar povzroča že oteženo zniževanje stroškov. Moody's pričakuje, da se bo donosnost izboljševala do konca l. 2005, kar kažejo pozitivni polletni rezultati. V prvem polletju 2005 se je kazalnik stroški/prihodki znižal na 63 % (Poročilo Moody's, 2005, str. 4).

Prihodnja donosnost skupine je odvisna od njene sposobnosti odvrniti učinke zmanjšanja obrestnih mer v Sloveniji in naraščajoče konkurence, ki vplivajo na njene neto obrestne prihodke, ter od kontroliranja stroškov in diverzificiranja virov prihodkov. Fitch meni, da ji dajeta dominantna franšiza NLB, d. d. v Sloveniji in sodelovanje s KBC, možnost, da je donosna v primerjavi s konkurenti na domačem trgu. Njena širitev na tuje trge bo omogočila diverzificirati bančne prihodke in pospešiti rast. Vendar so ti trgi bolj nestanovitni; upoštevati se mora tudi možnost poslabšanja kvalitete aktive (Poročilo Fitcha, 2005, str. 5).

8.6 ANALIZA KVALITETE AKTIVE

Kvaliteta aktive NLB, d. d., je ostala stabilna kljub povečanemu tveganju skupine zaradi razširitve na tuje trge. Kljub temu da banka meni, da dobro upravlja tveganja, se morajo upoštevati tudi poslabšanja v prihodnosti. Osredotočenje na kreditiranje podjetij je za banko bolj občutljivo na trende v poslovnih ciklih, v katerih Slovenija nima resničnih izkušenj v obdobju osamosvojitve. Prevzem mednarodnega standarda IAS39 v l. 2002 je povzročilo zmanjšanje rezervacij iz 11 milijard SIT na 4,8 milijard SIT. Rezervacije so se povečale na 8,5 milijard SIT v l. 2004 zaradi povečanja rezervacij za zunajbilančne obveznosti (Poročilo Fitcha, 2005, str. 4).

Po strogih slovenskih standardih so krediti banke dobre kvalitete. Druge vrste tveganja, vključno z investicijskim bančništvom, aktivnostmi tujega bančništva, financiranjem tujega izvoza v manj razvite države, so povišale tveganja NLB, d. d. Ker ima NLB, d. d., svoje vodstvo v svojih subsidiarnih enotah, imajo le-te stopnjo neodvisnosti. Kreditni proces NLB, d. d., je precej centraliziran, delno zaradi osredotočanja na kreditiranje podjetij. Za kreditno tveganje uporablja banka petstopenjski klasifikacijski sistem (od A do E). Notranje bonitete so ocenjene glede na finančno moč, učinkovitost, likvidnost in makroekonomsko okolje. NLB, d. d., ima hierarhični sistem limitov za stranke iz A in B skupine (kreditni, ki predstavljajo do 0,14 % kapitala NLB, d. d., so lahko odobreni na nivoju poslovalnice). Krediti, višji od tega, so odobreni od člana skupine za upravljanje tveganj ali od kreditnega odbora (Poročilo Fitcha, 2005, str. 5).

Kreditni NLB, d. d., obsegajo kredite podjetij (69 %), ki so porasli za 17 % v l. 2004; kredite prebivalstvu 19 % (rast za 14 %) in kredite državi 12 % (rast za 39 %). Glede na ostale slovenske banke, so krediti NLB, d. d., precej koncentrirani (odražajo majhno velikost države). Konec l. 2004 je bila izpostavljenost 20 največjih podjetij 147 % lastniškega kapitala NLB, d. d. Banka je bila večinoma izpostavljena do prvovrstnih slovenskih podjetij ali/in so bili krediti vrnjeni z državnimi garancijami ali so bila podjetja v lasti države in zato relativno dobre kvalitete. Več kot polovica vseh kreditov se nanaša na izpostavljenost, ki je večja od 4,2 milijonov EUR, kar kaže stopnjo koncentracije. 3 podjetja od teh 20 največjih podjetij so bila v B-skupini, ostala v A-skupini glede na konservativne slovenske standarde. Sektorska koncentracija je kar visoka. Predelovalna industrija je najpomembnejši sektor, ki je predstavljal kar 37 % vseh kreditov podjetij konec l. 2004, storitve 22 %, finance 21 %, transport, skladiščenje 8 %, gradbeništvo 5 % ter ostalo 7 % (Poročilo Fitcha, 2005, str. 5).

Po mednarodnih standardih je kreditiranje prebivalstva v Sloveniji relativno nerazvito. Krediti prebivalstva so v NLB, d. d., večinoma potrošniški krediti in samo majhen delež kreditov se nanaša na hipotekarne kredite. Del hipotekarnih kreditov je tradicionalno zavarovanih z zunanjimi zavarovalnimi podjetji. Kvaliteta potrošniških kreditov je dobra. Tako kot pri veliko slovenskih konkurentih je velik del (70 %) potrošniških kreditov in kreditov malih in srednjih podjetij zavarovanih, kar zmanjšuje kreditno tveganje. Vendar gre ta trend v Sloveniji v nasprotno smer in NLB, d. d., lahko sledi boljši donosnosti (Poročilo Fitcha, 2005, str. 5). V tabeli 15 je predstavljena klasifikacija kreditov v 5 skupin po mednarodnih standardih.

Tabela 15: Klasifikacija kreditov kot delež celotnih kreditov za NLB, d. d., na dan 31. 12. 2003 in 31. 12. 2004

	December 2004 (v %)	December 2003 (v %)
A	80,7	81,3
B	14,6	13,6
C	2,0	2,0
D	1,6	1,5
E	1,1	1,6
Skupaj	100	100

Vir: Poročilo Fitcha, 2005, str. 5

Delež kreditov, denominiranih v tuji valuti, večinoma v EUR in USD, je porasel od 43 % do okoli 50 % med koncem l. 2003 in l. 2004. Konec prve polovice 2005 je bilo 17 % bilančne in zunajbilančne izpostavljenosti do tujih strank (največji med njimi sta bila Nemčija, 4,4 % in Italija, 1,7 %). Zahteve za kreditne rezervacije in deželne rezervacije so v Sloveniji relativno konzervativne in del te izpostavljenosti je pokrit z garancijami Slovenske izvozne družbe. Kazalniki kvalitete aktive so ostali v l. 2005 relativno stabilni. Krediti v skupinah D in E v tabeli so smatrani z 90-dnevno zamudo. Visoka stopnja pokritosti slabih kreditov v C,

D, E in zunajbilančnih kreditov (133 % v skladu z domačimi in 115 % v skladu z mednarodnimi standardi) naj bi NLB, d. d., pomagala v primeru poslabšanja kvalitete aktive v prihodnosti (Poročilo Fitcha, 2005, str. 6).

Strogi kriteriji klasifikacije kvalitete aktive Banke Slovenije kažejo, da je imela skupina bruto slabe kredite v višini 6,6 % vseh kreditov konec l. 2004, kar je pod 8 % konec l. 2003.³⁸ Čeprav ta delež ni posebno nizek, je potrebno omeniti, da so krediti, ki so v C, D in E, smatrani za slabe kredite (non-performing loans), čeprav je možno, da krediti, ki so v C, niso zapadli (overdue). Glede na vodstvo so bili slabi krediti klasificirani kot krediti iz skupine D in E, ki so konec l. 2004 znašali 56 milijard SIT oz. 3,9 % bruto kreditov. Slabi krediti bi lahko bili konec l. 2004 celo nižji, ocena je okoli 5,5 %–6,0 % bruto kreditov. Rezervacije za kredite kot odstotek od bruto kreditov znašajo 4,3 %, kar vsebuje pokritost z rezervacijami 68 %. Če bi upoštevali višino slabih kreditov (skupina D in E), bi bili slabi krediti dobro pokriti z rezervacijami z okoli 110 %, kar kaže, da ni ogrožena solventnost NLB, d. d., zaradi problematične izpostavljenosti (Poročilo Moody's, 2005, str. 5).

Skoraj polovica portfelja dolžniških vrednostnih papirjev je predstavljalo slovensko državno tveganje konec l. 2004 (boniteta AA–). Glavni instrumenti so bili zakladne menice slovenske centralne banke in nekaj dolgoročnih obveznic, izdanih s strani slovenske države, ki so bile dani banki kot del sanacije. Ostalo vključuje slovenske in mednarodne podjetniške in bančne obveznice. Večina medbančnih sredstev so kratkoročni krediti in depoziti pri slovenskih bankah (Poročilo Fitcha, 2005, str. 6).

V primerjavi z večino slovenskih konkurentov ima NLB, d. d., relativno napredni sistem za spremljanje in merjenje tržnega tveganja ter koristi od povezanosti s KBC. Njeno tržno tveganje narašča zaradi strukturne neusklajenosti med valutami sredstev in obveznosti, njenih investicij v vrednostne papirje s fiksno obrestno mero in indeksiranja neusklajenosti med njenimi krediti in depoziti. Konec l. 2004 je imela skupina neto kratko pozicijo v tuji valuti enako 3,7 % lastniškega kapitala. Valutno tveganje se spremlja z metodo var.³⁹ Najvišji var je bil (predpostavke so: interval zaupanja je 99 %, 10-dnevno obdobje držanja pozicije in opazovalno obdobje 250 dni) v l. 2004 za trgovalno in bančno knjigo 76 milijonov SIT (ali nizkih 0,06 % kapitala) (Poročilo Fitcha, 2005, str. 6). Banka meri obrestno tveganje na podlagi analize obrestnih razmikov (gap) in trajanja (duration) za vsako izmed glavnih valut in t. i. 'stress' teste (testiranje izjemnih razmer) za vzporedne premike v krivulji donosnosti. NLB, d. d., za merjenje obrestnega tveganja uporablja vrednost bazične točke (basis-point-value). Padec obrestne mere za 10 bazičnih točk preko krivulje donosnosti bi povzročilo padec neto obrestnih prihodkov za 83,7 milijonov SIT, kar predstavlja zmerno. V Sloveniji obstajajo primerni derivativni instrumenti za upravljanje strukturnih obrestnih razmikov, vendar se pričakuje, da se bodo obrestne mere še naprej zniževale skupaj z inflacijo, kolikor se približuje prevzem evra (Poročilo Fitcha, 2005, str. 6).

³⁸ Izračuni so v skladu s slovenskimi računovodskimi standardi.

8.7 ANALIZA VIROV FINANCIRANJA IN LIKVIDNOSTI

Konec l. 2004 so 58 % virov skupine predstavljali depoziti strank in 71 % teh so bili s strani prebivalstva. Koncentracija med depoziti je nizka in dostop do dolgoročnih virov narašča. Likvidnost je močna. Glede na slovensko zakonodajo mora NLB, d. d., predložiti Banki Slovenije vsak dan svoje poročilo o kazalnikih likvidnosti. V l. 2004 je NLB, d. d., zbrala 21 milijard SIT z dvema domačima obveznicama, ki sta bili denominirani v SIT, okoli 400 milijonov EUR s sindiciranim kreditom ter odobritvijo 100 milijonov EUR kreditne linije od Evropske investicijske banke (Poročilo Fitcha, 2005, str. 6–7).

Varčevalne navade v Sloveniji se spreminjajo in bančni računi se nadomeščajo s pokojninskim zavarovanjem, vzajemnimi skladi, delnicami in obveznicami. Kot rezultat je NLB, d. d., povečala financiranje svojega poslovanja s sindiciranimi posojili in krediti pri bankah, še posebno pa je imela visoko povpraševanje za kredite, denominirane v evrih. V l. 2004 so depoziti s strani strank porasli za 8 % na 1.390 milijard SIT, v primerjavi z 19,5 % rastjo neto kreditov. Tako je kazalnik neto krediti/depoziti znašal 99 % (l. 2003 90 %), vendar to delno odraža lastne odločitve vodstva, da ne bi imela banka tolarskih depozitov, ko je povpraševanje kreditov v evrih. Zaradi vstopa Slovenije v območje evra se vodstvo zaveda, da bo potrebno pritegniti nazaj deponente prebivalstva. Vendar naj to ne bi bil zaskrbljujoč znak sposobnosti banke, da poravna takšne obveznosti v kratkem obdobju (Poročilo Moody's, 2005, str. 5).

8.8 ANALIZA KAPITALSKE USTREZNOSTI

Kapitalska moč banke je dobra, vendar bodo ekspanzija in priključitve zahtevale dodatni kapital. Količnik kapitalske ustreznosti NLB, d. d., je v prvi polovici 2005 znašal 14,1 % kot rezultat močne rasti v tehtani tvegani aktivni ter skupine 11,7 %. Relativno visok količnik plačila dividend (dividend pay-out ratio), 35 %, v l. 2003 ovira notranjo generacijo kapitala (Poročilo Fitcha, 2005, str. 7).

Količnik kapitalske ustreznosti skupine je konec l. 2004 znašal 15,6 %. Čeprav se stopnja kapitalske moči zdi zadovoljiva, je potrebno omeniti, da lahko agresivna strategija ekspanzije, tako lokalno kot v visoko tvegane sosednje države, zahteva nov kapital. Lastniški kapital kot odstotek celotne aktive je znašal 6,9 %, vendar je kazalnik prosti kapital NLB, d. d., relativno nizek (55 %). To pomeni, da je skoraj polovico osnovnega kapitala vezanega v osnovnih sredstvih in ostalih investicijah (Poročilo Moody's, 2005, str. 7).

V tabeli 16 je prikazana primerjava NLB, d. d., z najbližjimi konkurenti po nekaterih kazalnikih.

³⁹ Var je mera, ki napoveduje največjo/najmanjšo pričakovano izgubo banke znotraj določenega prihodnjega obdobja ob določenem intervalu zaupanja v normalnih/neugodnih tržnih razmerah. Je mera, ki v 1 številki, izraženi absolutno ali relativno, združuje raznovrstna finančna tveganja (Černilec, 2005, str. 34).

Tabela 16: Primerjava NLB, d. d., NKBM, d. d., in Abanke, d. d., po nekaterih kazalnikih za l. 2004

Postavka	NLB, d. d.		NKBM, d. d.		Abanka, d. d.	
	znesek	rast/ dec. p. l*	znesek	rast/ dec. p. l	znesek	rast/ dec. p. l
Bilančna vsota v 000 SIT	1.831.021.743	106,62	602.947.855	110,83	481.845.226	111,43
Celotni kapital v 000 SIT	121.097.565	104,49	44.437.341	107,97	36.013.220	109,07
Neto rezervacije v 000 SIT	-14.817.447	164,82	-3.921.641	130,43	-3.419.194	99,08
Poslovni izid pred obdavčitvijo v 000 SIT	13.750.519	124,83	5.963.478	110,42	5.301.844	116,14
Kapitalska ustreznost v %	11,70		11,51		9,62	
Obrestna marža v %	2,61		3,03		2,28	
Donos na aktivo v %	0,79		1,05		1,12	
Donos na kapital po obdavčitvi v %	5,95		7,39		12,34	

*december prejšnje leto

Vir: Banka Slovenije, 2004

V tabeli je razvidno, da je analizirana banka daleč največja po bilančni vsoti in kapitalu. Kazalci donosnosti za l. 2004 kažejo, da je njena donosnost slabša od donosnosti NKBM, d. d., in Abanke, d. d. V l. 2004 obravnavana banka ni dosegala največje obrestne marže, saj je bila s 2,61 % maržo na drugem mestu, za NKBM.

Mednarodne bonitetne agencije so ocenile NLB, d. d., z visokimi bonitetami. Dolgoročna ocena Fitcha znaša A-, Moody's A2, S & P's BBB in Capital Intelligence A-.

9 ZAKLJUČEK

Banke se pri svojem poslovanju srečujejo z veliko tveganji. Pri upravljanju teh tveganj so podrejene vrsti predpisov, ki jih morajo upoštevati. Najpomembnejši med njimi je Zakon o bančništvu, ki nalaga bankam, da morajo izvajati še vrsto dodatnih ukrepov. V l. 2006 je Banka Slovenije prenovila vrsto predpisov, da bi poenotila slovensko bančno regulativo z evropskimi standardi.

Zakon o bančništvu in tuji avtorji razlikujejo več različnih osnovnih vrst tveganj, ki so jim poslovne banke pri svojem poslovanju izpostavljene. Vsako vrsto tveganja morajo banke obvladovati z zakonsko predpisanimi ukrepi. Prav tako kreditno tveganje, ki je osrednja tema magistrskega dela. Razlog temu je bil, ker je kreditno tveganje eno najpomembnejših med vsemi tveganji in lastno poznavanje problematike iz praktičnega dela. Ponavadi predstavljajo postavke iz bilance stanja, ki povzročajo kreditno tveganje, največji delež med sredstvi

banke. Vsa ostala tveganja so le naštetá in na kratko opisana z namenom, da se predstavi celotni okvir različnih vrst tveganj.

Banke morajo določati bonitetne skupine bankam na osnovi vrednotenja sposobnosti analizirane banke, da bo redno izpolnjevala vse obveznosti do banke, ki se določajo predvsem na podlagi finančnega položaja analizirane banke, zavarovanja in preteklega poslovanja z banko. Metoda, ki jo bo banka uporabila za oceno finančnega položaja banke kot dolžnika poslovne banke oz. za kreditno analizo poslovne banke, zakonsko ni predpisana, ampak je prepuščeno posamezni poslovni banki, da si v ta namen izdelá svoj lastni model analize banke.

V praksi se pogosto dogaja, da se banke opirajo predvsem na modele mednarodnih bonitetnih agencij in drugih svetovnih bank, če jim je tak dostop omogočen. Banke uporabljajo tudi razne podatkovne baze, med njimi je najbolj znana in uporabljena baza Bankscope, kjer so zbrani in redno ažurirani finančni in bonitetni podatki, podatki o lastnikih, kapitalskih naložbah, velikosti, številu zaposlenih in kazalnikih za večino svetovnih bank. Analitik si lahko iz te baze pripravi primerjavo opazovane banke z različnimi konkurenti, ki si jih sam izbere (peer group). S temi podatki si bančni analitik lahko ustvari osnovno predstavo o kvaliteti banke in njenem bančnem sistemu.

Pomembni viri za kreditno analizo banke so tudi zadnje letno poročilo banke in medletni izkazi, če obstajajo, ter bonitetno poročilo 1 izmed večjih bonitetnih agencij, ki ga analitik lahko pridobi le v primeru, če ima banka dostop do teh poročil in če ima opazovana banka mednarodno boniteto. Lahko se ugotovi, da je poročilo tuje bonitetne agencije analitiku lahko precej v pomoč, saj je predstavljena celotna finančna analiza poslovanja banke, skupaj s kazalniki, finančnimi izkazi ter deleži posameznih postavk v celotnih sredstvih in virih.

Banke razvrščajo dolžnike v 5 različnih bonitetnih skupin (A, B, C, D, E), z novo zakonodajo je dodana še skupina P. Za obvladovanje kreditnega tveganja in ugotavljanje njegove velikosti je bil poleg bonitete upoštevan še vidik kapitalske ustreznosti, največje dopustne izpostavljenosti banke ter nov baselski sporazum, ki učinkovitejše obravnava kreditno tveganje.

Pri pripravi finančnih izkazov so poslovne banke z l. 2006 podrejene precej prenovljeni novi zakonodaji, največja novost pa je, da se po novem vodijo poslovne knjige v skladu z mednarodnimi standardi računovodskega poročanja.

Ena od storitev vseh večjih poslovnih bank je mednarodno bančništvo, ko domača banka poslovno sodeluje s tujimi bankami. V ta namen mora področni vodja pridobiti čimveč podatkov o tuji banki, s katero želi poslovati, njenem bančnem sistemu ter državi, v kateri tuja banka posluje. Ko področni vodja meni, da je določena tuja banka primerna za sodelovanje z domačo banko, pošlje v bonitetno službo zahtevek za razvrstitev banke v

ustrezno bonitetno skupino in določitev zgornje meje zadolževanja. Brez bonitetne razvrstitve in zgornje meje zadolževanja domača banka s tujo banko ne sme poslovati.

Ko bančni analitik prejme zahtevek s strani področnega vodje, mora banko podrobno pregledati oz. opraviti finančno analizo poslovanja banke ter pregledati dosedanje poslovanje z banko, če je podan zahtevek za prerazvrstitev ter povečanje ali zmanjšanje zgornje meje zadolževanja. Potek in postopek analize banke nista zakonsko predpisana; od posamezne banke je odvisno, kako ga bo izvedla. V svetu je najbolj poznan t. i. CAMEL model analize banke, ki vključuje področje kapitalske ustreznosti, kvalitete aktive, oceno vodstva banke, donosnost, viro financiranja ter likvidnost banke. Uporabljajo ga vse večje svetovne bonitetne agencije. Nekateri tuji avtorji omenjajo bolj ali manj podobna področja za analizo banke, le da dodajo še področje obrestnega tveganja. Če ima bančni analitik možnost dostopa do najnovejšega poročila o mednarodni boniteti banke, mu je to poročilo precej v pomoč in skupaj z letnim poročilom in medletnimi podatki lahko hitreje opravi analizo banke.

Pri analizi banke mora bančni analitik nameniti precej pozornosti bančnemu sistemu in državi, v katerem posluje analizirana banka. V ta namen so mu prav tako v pomoč poročila bonitetnih agencij ali letno poročilo in spletna stran centralne banke. V kreditno analizo banke se lahko vključi tudi opis bančnega sistema in države.

Pri analizi banke je pomembna tudi primerjava s konkurenti, da se lahko oceni, kam sodi banka med vsemi bankami v bančnem sistemu. Ponavadi se primerja banko z njej podobnimi po velikosti bilančne vsote, številu zaposlenih in višini kapitala. V ta namen je analitiku v pomoč baza Bankscope, ki omogoča primerjavo določene banke s katerokoli drugo banko, ki jo analitik izbere za primerjavo. Prav tako lahko izbere različne kazalnike, po katerih bo banke med seboj primerjal. Banke za primerjavo so lahko tudi podobne banke iz sosednjih držav. Kako podrobno bo analiza konkurentov pripravljena in vključena v analizo banke, je odvisno od presoje analitika oz. dogovora.

Kazalniki, ki se upoštevajo pri analizi banke, večinoma niso zakonsko predpisani (razen nekaj kazalnikov, ki jih morajo banke prikazati v letnem poročilu na zahtevo Banke Slovenije). Pri analizi se upošteva kazalnike iz področij, kjer se tudi sicer uporabljajo pri analizi banke (vendar brez ocene vodstva s kazalniki), in sicer kazalniki kapitalske ustreznosti, kazalniki kvalitete aktive, kazalniki donosnosti, kazalniki virov financiranja in kazalniki likvidnosti.

Ko analitik zaključi analizo, presodi, ali sta predlagana boniteta in zgornja meja zadolževanja s strani področnega vodje primerni glede na finančno sposobnost banke, in se neodvisno od tega sam odloči, katero boniteto, zgornjo mejo zadolževanja in zavarovanje bo predlagal. Ko sta boniteta in zgornja meja zadolževanja potrjeni in ko področni vodja prejme sklep, lahko posluje s tujo banko v okviru določene zgornje meje zadolževanja, ki ne sme biti nikoli presežena, in glede na določeno boniteto. Nato skrbno spremlja poslovanje domače banke s tujo banko in samo poslovanje tuje banke.

Analitik se pri analizi banke ne more zanašati samo na bilanco stanja in izkaz poslovnega izida, ampak mora upoštevati tudi računovodske metode in operativne postopke poslovanja. Finančni izkazi so osrednji vir informacij, zato je njihovo razumevanje nujno za finančno analizo banke. S strukturo bilance stanja se lahko ugotovi stopnja tveganja banke, ki ponavadi izhaja iz največje postavke v strukturi aktive, tj. kreditov strank, ki niso banke, in iz največje postavke na pasivni strani, tj. iz depozitov s strani strank, ki niso banke. Zato mora analitik nameniti posebno pozornost analizi kreditov na aktivni strani bilance in depozitom na pasivni strani bilance stanja.

Pri analizi kapitala gre za t. i. analizo solventnosti banke. Namen kapitala je kritje pred nepričakovanimi izgubami. Neprimerno upravljanje različnih tveganj lahko povzroči, da se kapitalska moč banke zmanjšuje in tako postane posledično nesolventna. Posebno pozornost mora analitik nameniti tudi zunajbilančnim obveznostim, ki predstavljajo za banko možne oz. potencialne obveznosti. Analiza donosnosti banke pokaže, kako banka upravlja svoja tveganja in kako povečuje kapital.

V delu so prikazani razvoj vseh večjih bonitetnih agencij ter metodologije določanja njihovih bonitet. Med njimi so agencija Moody's, Standard & Poor's, Fitch in Capital Intelligence. Bonitete merijo tveganje izgube neplačila in tveganje plačilne nesposobnosti. Agencije imajo svoje vrste in simbole bonitet, vendar so vsebinsko podobni.

Analiza konkretne banke je bila izvedena po modelu, ki je bil postopoma predstavljen po posameznih poglavjih. Za analizo je bilo uporabljeno zadnje letno poročilo banke, poročilo Moody's in Fitcha ter posamezni viri za gospodarski in bančni sistem. Najprej je bilo predstavljeno gospodarsko stanje ter slovenski bančni sistem. Sledil je opis splošnih podatkov o banki in njeni skupini ter predstavitev lastnikov banke in njihove pomoči v primeru težav banke.

Nato je sledila finančna analiza banke, pri kateri je bila najprej opravljena analiza donosnosti. Donosnost analizirane banke je še vedno pod donosnostjo, ki velja za evropske finančne institucije s podobnimi bonitetami. Banka se spopada z naraščajočo konkurenco, zniževanjem obrestnih mer in naraščajočim povpraševanjem za kredite v tuji valuti.

Pri analizi kvalitete aktive je bilo ugotovljeno, da je kvaliteta aktive relativno stabilna kljub širitvi banke na tuje trge. Krediti so dani predvsem podjetjem in so precej koncentrirani. Večino kreditov je imela banka v bonitetni skupini A. Polovico kreditov je bilo v tuji valuti.

Financiranje NLB, d. d., ostaja ustrezno s skoraj 60 % virov financiranja skupine, ki jih predstavljajo depoziti s strani strank. Osnovni vir financiranja so depoziti s strani gospodinjstev, ki so relativno stabilni viri financiranja in predstavljajo 71 % depozitov s strani strank. Kapitalska moč banke je dobra, vendar bodo ekspanzija in priključitve zahtevale dodatni kapital.

Na koncu je predstavljena še primerjava z najbližjimi konkurenti, kjer se opazi, da je bila NLB, d. d., v l. 2004 daleč največja banka v slovenskem bančnem sistemu po bilančni vsoti in kapitalu, vendar po kazalnikih donosnosti in doseganju obrestne marže ne dosega najboljših rezultatov.

Za analizo konkretne banke in njene skupine sem uporabila veliko različnih virov, ki so mi omogočili dobre informacije o poslovanju analizirane banke. Sklenem lahko, da nam končna analiza obravnavane banke na osnovi uporabljenih virov daje realno sliko o poslovanju in kvaliteti banke, ki analitiku omogoči predlagati objektivno razvrstitev v ustrezno bonitetno skupino.

10 LITERATURA

1. Aleksič Milojka: Pomen mednarodnih ratingov. Bančni vestnik, Ljubljana, 47 (1998), 7–8, str. 25–26.
2. Aleksič Milojka: Pomen mednarodnih ratingov (3). Bančni vestnik, Ljubljana, 47 (1998a), 11, str. 11–14.
3. Aleksič Milojka: Pomen mednarodnih ratingov (4). Bančni vestnik, Ljubljana, 47 (1998b), 12, str. 35–38.
4. Anadolli Sonja: Mednarodni standardi računovodskega poročanja in banke. Zbornik 10. strokovnega posvetovanja o bančništvu. Portorož: Zveza ekonomistov Slovenije, 2004, str. 31–44.
5. Anadolli Sonja: Vpliv spremenjenih standardov na bilanco in kapital banke. Bančni vestnik, Ljubljana, 54 (2005), 7–8, str. 65–69.
6. Baselska načela preudarnega bančnega poslovanja. Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije, 1998. 96 str.
7. Beattie Vivien A. et al.: Banks and Bad Debts. New York: JohnWiley&Sons Ltd, 1995. 201 str.
8. Bessis Joël: Risk Management in Banking, Second Edition. Chichester: JohnWiley&Sons Ltd, 2002. 792 str.
9. Bitner John W., Goddard Robert A.: Successful Bank Asset/Liability Management: a Guide to the Future Beyond Gap. Toronto: JohnWiley&Sons Inc, 1992. 278 str.
10. Brigham Eugene F., Daves Phillip R.: Intermediate Financial Management, Eight Edition. Fort-Worth: The Dryden Press, 2003. 821 str.
11. Brock Phil, Franken Helmut: Bank Interest Margins Meet Interest Rate Spreads: How good is Balance Sheet Data for Analyzing the Cost of Financial Intermediation? [URL: http://scid.stanford.edu/people/mckinnon_program/BrockV2.pdf], 20. 12. 2005
12. Capital Intelligence: Ratings Definitions. [URL: <http://www.ciratings.com/>], 15. 12. 2005
13. Culp Christopher L.: The Risk Management Process. Toronto: JohnWiley&Sons Ltd, 2001. 606 str.

14. Černilec Polona: Merjenje tržnih tveganj v bankah. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2005. 93 str.
15. Duhovnik Meta: Revizijsko poročanje. Gradivo za izobraževanje. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, 2006. 9 str.
16. Fitch Ratings: Credit Analysis Nova Ljubljanska banka. September 2005. 9 str.
17. Fitch Ratings: Fitch Ratings Definitions.
[URL: http://www.fitchratings.com/creditedesk/ratings/definitions/index.cfm?rd_file=ltr], 20. 12. 2005
18. Golin Jonathan: The Bank Credit Analysis Handbook. Singapore: John Wiley&Sons (Asia) Pte Ltd, 2001. 740 str.
19. Graddy Duane B., Spencer Austin H., Brunsen William H.: Commercial Banking and the Financial Services Industry. Virginia: Reston Publishing Company, Inc., 1985. 718 str.
20. Hale Roger H.: Credit Analysis, A Complete Guide. New York: John Wiley&Sons Ltd, 1983. 302 str.
21. Hempel George H., Simonson Donald G., Coleman Alan B.: Bank Management, Fourth Edition. New York: JohnWiley&Sons Ltd, 1994. 857 str.
22. l'Anson Kenneth, Fight Andrew, Vandenbroucke Patrick: Bank and Country Risk Analysis. Euromoney-dc Gardner Workbooks, 2002. 49 str.
23. l'Anson Kenneth, Fight Andrew, Vandenbroucke Patrick: Financial Risk Analysis. Euromoney-dc Gardner Workbooks, 2002a. 45 str.
24. Johnson Frank P., Johnson Richard D.: Commercial Bank Management. New York: The Dryden Press, 1985. 694 str.
25. Jorion Philippe: Value at Risk: The New Benchmark for Managing Financial Risk. New York: McGraw-Hill, 2000. 544 str.
26. Karpe Miča: Denarni tok in posebnosti njegovega izkazovanja v bankah. Bančni vestnik, Ljubljana, 48 (1999), 12, str. 31–32.
27. Karpe Primož: Upravljanje bančnih tveganj. Bančni vestnik, Ljubljana, 46 (1997), 1–2, str. 36–38.
28. Karpe Primož: Upravljanje bančnih tveganj (2). Bančni vestnik, Ljubljana, 46 (1997a), 3, str. 44–46.
29. Karpe Primož: Klasična tveganja bančnega poslovanja – kreditno tveganje. Bančni vestnik, Ljubljana, 46 (1997b), 4, str. 36–38.
30. Karpe Primož: Upravljanje bilance banke. Bančni vestnik, Ljubljana, 47 (1998), 7–8, str. 54–56.
31. Kidwell David S., Peterson Richard L., Blackwell David W.: Financial Institutions, Markets and Money, Seventh Edition. Harcourt: The Dryden Press, 2000. 872 str.
32. Kobe Aljoša: Kaj izvemo iz bilanc bank? (1). Bančni vestnik, Ljubljana, 46 (1997), 6, str. 11–16.
33. Kobe Aljoša: Kaj izvemo iz bilanc bank? (2). Bančni vestnik, Ljubljana, 46 (1997a), 7–8, str. 19–23.
34. Koch Timothy W., MacDonald S. S.: Bank Management, Fourth Edition. Orlando: The Dryden Press, 2000. 969 str.
35. Kovač Mateja: Regulatorni nadzor v Baslu II. Banka Slovenije, 2003, str. 10.

36. Lewis M. K., Davis K. T.: Domestic&International Banking. Oxford: Wheaton&CO. Ltd, 1987. 440 str.
37. Moody's Investors Service: Analysis Nova Ljubljanska banka. November 2005. 11 str.
38. Palat Raghu: Understanding Rations. London: Kogan Page, 1989. 84 str.
39. Prašnikar Domen: Kapitalska ustreznost v luči izboljševanja metod merjenja tveganj. Bančni vestnik, Ljubljana, 49 (2000), 7-8, str. 60–63.
40. Projektna skupina za uvedbo MSRP v Sloveniji: Uvedba MSRP v Sloveniji – stanje septembra 2004, 3 str.
[URL: http://www.si-revizija.si/o_siru/dokumenti/uvedba_MSRP_B.doc], 21. 12. 2005
41. Ribnikar Ivan: Bančna obrestna marža. Bančni vestnik, Ljubljana, 45 (1996), 6, str. 58–60.
42. Ribnikar Ivan: Razredi ročnosti in/ali lestvica dospetij terjatev in dolgov banke. Bančni vestnik, Ljubljana, 50 (2001), 9, str. 50–53.
43. Rose Peter S.: Commercial Bank Management, Second Edition. Homewood: Irwin, 1993. 772 str.
44. Saunders Anthony: Financial Institutions Management: a Modern Perspective, Third Edition. Irwin McGraw–Hill, 2000. 742 str.
45. Stevčevska Klavdija: Kritike uvajanja novega kapitalskega sporazuma banke. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2002. 47 str.
46. Štiblar Franjo: Mednarodni ratingi slovenskih bank. Bančni vestnik, Ljubljana, 49 (2000), 12, str. 6–11.
47. Uyemura D., Deventer D.: Financial Risk Management in Banking. Chicago: Bankers Publishing Company, 1993. 351 str.
48. Van Greuning Hennie, Brajovic Bratanovic Sonja: Analyzing and Managing Banking Risk. Washington D.C.: The World Bank, 2003. 367 str.
49. Wilson J. S. G.: Banking Policy and Structure. London: Croom Helm, 1986. 459 str.

11 VIRI

1. Bureau van Dijk: Baza podatkov Bankscope CD–ROM, november 2005.
2. Interna gradiva Nove Ljubljanske banke, d. d., Ljubljana.
3. Kateri so trije stebri nove kapitalske ureditve?
[URL: http://www.bsi.si/html/basel2/01_uvod/Zakaj_Basel.htm], 10. 3. 2006
4. Letno poročilo za leto 2004. Ljubljana: Banka Slovenije, 2004. 118 str.
5. Letno poročilo za leto 2004. Ljubljana: Nova Ljubljanska banka, d. d., 2004. 200 str.
6. Mejniki v razvoju – tradicija.
[URL: <http://www.nlb.si/cgi-bin/nlbweb.exe?doc=1343#1994>], 10. 3. 2006
7. Močnik Darja et al.: Konjunkturalni trendi, december 2005.
[URL: <http://www.gzs.si/Nivo1.asp?ID=26134&IDpm=7>], 28. 12. 2005
8. MRS 1 (Uradni list Evropske unije, z dne 31. 12. 2004).

9. Navodilo za izvajanje Sklepa o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 96/05 z dne 28. 10. 2005, velja od 1. 1. 2006).
10. Navodilo za izvajanje Sklepa o poslovnih knjigah in letnih poročilih bank in hranilnic (Metodologija za sestavitev bilance stanja in izkaza poslovnega izida) (Uradni list RS, št. 64/05 z dne 8. 7. 2005, velja od 1. 1. 2006).
11. Sklep o kapitalski ustreznosti bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 24/02, 85/02, 22/03, 36/04, 68/04, 103/04, 124/04, 62/05 in 67/05).
12. Sklep o najmanjšem obsegu likvidnosti, ki jo mora banka zagotavljati, zadnja sprememba (Uradni list RS, št. 69/05, velja od 23. 7. 2005, uporablja se od 1. 1. 2006).
13. Sklep o poslovnih knjigah in letnih poročilih bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 64/05 z dne 8. 7. 2005, velja od 1. 1. 2006).
14. Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 24/2002, 22/03, 65/03, 44/04).
15. Zakon o bančništvu (Uradni list RS, 104/2004 z dne 24. 9. 2004).

PRILOGE

Priloga 1: Konsolidirana bilanca stanja za Skupino NLB v milijonih SIT na dan 31. 12. 2004 po MSRP

Postavka v milijonih SIT	2004	Delež v %	2003	Delež v %	Indeks 04/03
Denar v blagajni in stanje na računih pri CB	75.372	3	70.456	3	107
Kreditni bankam	490.718	21	558.876	26	88
Vrednostni papirji za trgovanje	186.180	8	148.863	7	125
Kreditni strankam, ki niso banke	1.380.910	58	1.155.988	53	119
Investicijski vrednostni papirji	123.397	5	108.596	5	114
Naložbene nepremičnine	4.046	0	4.777	0	85
Kapitalske naložbe v pridružene družbe	13.077	0	10.631	0	123
Nezaračunani prihodki in nevračunani stroški	14.829	1	13.548	1	109
Opredmetena osnovna sredstva	60.449	3	62.578	3	97
Neopredmetena sredstva	18.951	1	15.646	1	121
Druga sredstva	16.570	1	18.623	1	89
SKUPAJ AKTIVA	2.384.499	100	2.168.582	100	110
Depoziti bank	121.151	5	139.180	6	87
Depoziti drugih strank	1.389.735	58	1.286.581	59	108
Dolžniški vrednostni papirji	93.919	4	106.279	5	88
Kreditni bank	362.442	15	257.147	12	141
Kreditni drugih strank	83.738	4	76.180	4	110
Drugi dolgovi	40.391	2	37.332	2	108
Vnaprej vračunani stroški in odloženi prihodki	12.063	1	20.802	1	58
Rezervacije za obveznosti in stroške	16.860	1	12.194	1	138
Podrejene obveznosti	72.990	3	51.800	2	141
Kapital manjšinskih lastnikov	27.057	1	28.015	1	97
Delniški kapital					
Vpisani kapital	15.364	1	15.364	1	100
Vplačani presežek kapitala	12.546	1	12.546	1	100
Lastne delnice	-69	0	-69	0	100
Zadržani dobiček	103.212	4	94.481	4	109
Rezerve	33.100	1	30.750	1	108
SKUPAJ PASIVA	2.384.499	100	2.168.582	100	110

Vir: Letno poročilo NLB za l. 2004, str. 154

Priloga 2: Konsolidirani izkaz poslovnega izida za Skupino NLB v milijonih SIT v obdobju od 1. 1. do 31. 12. 2004 po MSRP

Postavka v milijonih SIT	2004	2003	Indeks 04/03
Prihodki od obresti in podobni prihodki	124.824	137.609	91
Odhodki za obresti in podobni odhodki	-54.512	-74.637	73
Čiste obresti in podobni prihodki	70.312	62.972	112
Prejete opravnine	30.439	27.032	113
Dane opravnine	-6.580	-4.872	135
Čiste opravnine	23.859	22.160	108
Čisti dobiček iz VP za trgovanje	5.760	6.149	94
Čisti dobiček iz investicijskih VP	719	2.095	34
Čisti dobiček pri trgovanju s tujo valuto	2.549	2.015	127
(Izgube)/dobički iz poslov z IFI	-1.124	-2.965	38
Tečajne razlike	2.427	-1.106	-
Drugi prihodki iz poslovanja	5.914	7.474	79
Prihodki iz poslovanja	110.416	98.794	112
Izgube iz danih kreditov in terjatev	-18.519	-12.576	147
Splošni upravni stroški	-58.699	-56.434	104
Drugi poslovni odhodki	-13.323	-11.847	112
Dobiček iz poslovanja	19.875	17.937	111
Dobiček iz poslovanja (brez rezervacij)	38.394	30.513	126
Delež v dobičku pridruženih družb	2.154	2.065	104
Dobiček pred obdavčitvijo	22.029	20.002	110
Davki	-6.260	-8.045	78
Dobiček po obdavčitvi	15.769	11.957	132
Dobiček manjšinskih lastnikov	-2.627	-2.344	112
Čisti dobiček poslovnega leta	13.142	9.613	137

Vir: Letno poročilo NLB za l. 2004, str. 153

Priloga 3: Konsolidirani izkaz finančnega izida za Skupino NLB v milijonih SIT v obdobju od 1. 1. do 31. 12. 2004 po MSRP

Postavka v milijonih SIT	2004	2003	Ind 04/03
FINANČNI TOKOVI IZ POSLOVANJA			
Prejete obresti in opravnine	153.034	158.921	96
Plačane obresti in opravnine	-69.417	-74.469	93
Prejete dividende	413	344	120
Poplačila odpisanih terjatev	554	304	182
Plačila zaposlenim in dobaviteljem	-58.530	-58.274	100
Dobički iz trgovanja	15.286	4.193	365
Drugi prejemki	4.694	6.204	76
Drugi izdatki	-828	-2.105	39
Plačani davki	-6.027	-8.034	75
Denarni tokovi iz poslovanja pred spremembo poslovnih sredstev in obveznosti	39.179	27.084	145
(Povečanje)/Zmanjšanje poslovnih sredstev			
Stanja na računih pri CB	-6.626	2.144	-
Kreditni bankam	74.626	-24.969	-
Kreditni strankam, ki niso banke	-222.493	-118.307	188
Kratkoročni vrednostni papirji	-2.348	-27.898	8
Druga sredstva	-9.231	-11.820	78
(Povečanje)/Zmanjšanje poslovnih obveznosti			
Depoziti bank	-28.900	21.152	-
Depoziti drugih strank	109.467	-3.275	-
Druge obveznosti	2.097	-624	-
ČISTA DENARNA SREDSTVA IZ POSLOVANJA	-44.229	-136.513	32
FINANČNI TOKOVI IZ INVESTIRANJA			
Iztržek iz prodaje dolgoročnih finančnih naložb	36.899	7.392	499
Nakup dolgoročnih finančnih naložb	-46.142	-20.703	223
Iztržek iz prodaje opredmetenih in neopredmetenih sredstev	282	2.897	10
Nakup opredmetenih in neopredmetenih sredstev	-11.656	-13.681	85
Povečanje denarnih sredstev zaradi nakupa odvisnih družb	-2.513	-3.698	68
ČISTA DENARNA SREDSTVA IZ INVESTIRANJA	-23.130	-27.793	83
FINANČNI TOKOVI IZ FINANCIRANJA			
Prejeta posojila	902.237	237.765	379
Odplačana posojila	-801.834	-155.362	516
Podrejene obveznosti	21.577	15.584	138
Plačane dividende	-3.163	-3.801	83
ČISTA DENARNA SREDSTVA IZ FINANCIRANJA	118.817	94.186	126
Učinek tečajnih razlik na denar in denarne ustrezničke	1.339	3.724	36
ČISTO POVEČANJE DENARNIH SREDSTEV	52.797	-66.396	-
ZAČETNO STANJE DENARNIH SREDSTEV	483.626	550.022	88
KONČNO STANJE DENARNIH SREDSTEV	536.423	483.626	111

Vir: Letno poročilo NLB za l. 2004, str. 156

Priloga 4: Konsolidirani izkaz gibanja kapitala za Skupino NLB v milijonih SIT v poslovnem obdobju 2004 po MSRP

Postavka v milijonih SIT	Vpisani kapital	Rezerve	Vplačani presežek kap.	Zadržani dobiček	Skupaj kapital
Stanje 1. januarja 2003	15.364	28.231	12.477	81.972	138.044
Popravek zač. stanja	–	–	–	7.625	7.625
Stanje 1. januarja 2003 – popravljeno	15.364	28.231	12.477	89.597	145.669
Tečajne razlike na otvoritvena stanja	–	180	–	291	471
čistega premoženja pridr. družb					
Čisti dobiček poslovnega leta	–	–	–	9.613	9.613
Izplačane dividende	–	–	–	–2.501	–2.501
Prenos v rezerve za splošna bančna tveg.	–	2.339	–	–2.339	–
Drugo	–	–	–	–180	–180
Stanje 31. decembra 2003	15.364	30.750	12.477	94.481	153.072
Stanje 1. januarja 2004	15.364	30.750	12.477	94.481	153.072
Tečajne razlike na otvoritvena stanja	–	–178	–	23	–155
čistega premoženja pridr. družb					
Čisti dobiček poslovnega leta	–	–	–	13.142	13.142
Izplačane dividende	–	–	–	–2.187	–2.187
Prenos v rezerve za splošna bančna tveganja	–	2.528	–	–2.528	–
Drugo	–	–	–	281	281
Stanje 31. decembra 2004	15.364	33.100	12.477	103.212	164.153

Vir: Letno poročilo NLB za l. 2004, str. 155

Priloga 5: Kazalniki poslovanja za Skupino NLB v % na dan 31. 12. 2003 in 31. 12. 2004

v %	31. 12. 2004	31. 12. 2003
KAZALNIKI DONOSNOSTI		
Čisti dobiček/Lastni kapital (povp.)	8,47	6,83
Čisti dobiček/Bilančna vsota (povp.)	0,69	0,57
Dobiček pred davki/Bilančna vsota (povp.)	0,97	0,96
Operativni dobiček/Bilančna vsota (povp.)	0,59	0,57
Stroški/Neto obrestni prih. + ostali operativni prihodki	69,30	73,63
Neto obrestni prih./Bilančna vsota (povp.)	3,11	3,03
KAZALNIKI KAPITALSKE USTREZNOSTI		
Notranja generacija kapitala	7,30	5,40
Lastni kapital/Bilančna vsota	8,02	8,35
Lastni kapital/Krediti	13,85	15,67
Kapital/Tveganja – Tier 1	10,50	11,00
Kapital/Tveganja – Skupaj	15,60	15,20
KAZALNIKI LIKVIDNOSTI		
Likvidna sredstva/Depoziti in viri denarnega trga	25,06	35,10
Likvidna sredstva in tržni dolžniški VP/Depoziti in viri denarnega trga	33,77	44,05
Kreditni/Depoziti in viri denarnega trga	70,56	65,72
KAZALNIKI KVALITETE AKTIVE		
Rezervacije za kredite/Bruto krediti (povp.)	1,39	1,10
Rezervacije za kredite/Dobiček pred davki in neto rezervacijami	45,67	38,60
Rezervacije za kredite/Bruto krediti	4,26	4,68

Vir: Poročilo Fitcha, 2005, str. 9

Priloga 6: Krediti strankam, ki niso banke (razčlenitev kreditov po sektorjih) za Skupino NLB v milijonih SIT na dan 31. 12. 2004 po MSRP

Postavka v milijonih SIT	2004	2003
<i>V tolarjih</i>		
gospodinjstva	230.411	213.985
gospodarstvo	356.279	353.182
država	123.127	116.131
finančne organizacije	5.047	4.968
<i>V tolarjih z valutno klavzulo</i>		
gospodinjstva	5.904	5.024
gospodarstvo	39.350	40.662
država	11.079	7.977
finančne organizacije	1.582	1.892
<i>V tuji valuti</i>		
gospodinjstva	33.330	18.014
gospodarstvo	621.910	442.577
država	6.097	5.207
finančne organizacije	8.304	3.143
	1.442.420	1.212.762
Popravki vrednosti	-61.510	-56.774
SKUPAJ	1.380.910	1.155.988

Vir: Letno poročilo NLB, d. d., za l. 2004, str. 170

Priloga 7: Krediti strankam, ki niso banke (razčlenitev kreditov po dejavnosti komitentov) za Skupino NLB v milijonih SIT na dan 31. 12. 2004 po MSRP

Postavka v milijonih SIT	2004	2003
Industrija	363.822	285.743
Prebivalstvo	269.811	237.023
Storitve	218.023	158.148
Trgovina in finance	208.056	183.002
Država	178.330	128.574
Promet in zveze	75.855	105.772
Gradbeništvo	50.672	37.825
Samostojni podjetniki	34.335	28.891
Energetika (elektrika, plin, voda)	17.907	19.952
Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo	15.756	19.481
Drugo	9.853	8.351
	1.442.420	1.212.762
Popravki vrednosti	-61.510	-56.774
SKUPAJ	1.380.910	1.155.988

Vir: Letno poročilo NLB, d. d., za l. 2004, str. 170

Priloga 8: Depoziti drugih strank za Skupino NLB v milijonih SIT na dan 31. 12. 2004 po MSRP

Postavka v milijonih SIT	2004	2003
<i>Vloge na vpogled</i>		
Gospodarstvo		
V tolarjih	85.267	75.622
V tuji valuti	61.260	53.333
Država		
V tolarjih	14.523	5.811
V tuji valuti	2.522	1.590
Gospodinjstva		
V tolarjih	272.630	187.975
V tuji valuti	66.128	178.382
Finančne organizacije		
V tolarjih	998	829
V tuji valuti	1.906	2.322
<i>Vezani depoziti</i>		
Gospodarstvo		
V tolarjih	102.848	106.615
V tuji valuti	55.484	40.456
Država		
V tolarjih	27.468	34.954
V tuji valuti	1.271	791
Gospodinjstva		
V tolarjih	308.813	363.296
V tuji valuti	346.038	198.812
Finančne organizacije		
V tolarjih	34.515	29.412
V tuji valuti	8.064	6.381
Skupaj	1.389.735	1.286.581

Vir: Letno poročilo NLB, d. d., za l. 2004, str. 179

Priloga 9: Valutno tveganje za Skupino NLB v milijonih SIT na dan 31. 12. 2004 po MSRP

Postavka v milijonih SIT	SIT	EUR	USD	Drugo	Skupaj
SK AKTIVA	1.201.111	1.012.354	77.616	93.418	2.384.499
SK PASIVA	1.168.534	1.058.962	75.421	81.582	2.384.499
RAZLIKA MED AKTIVO IN PASIVO	32.577	-46.608	2.195	11.836	-

Vir: Letno poročilo NLB, d. d., za l. 2004, str. 190

Priloga 10: Likvidnostno tveganje za Skupino NLB v milijonih SIT na dan 31. 12. 2004 po MSRP

<i>Postavka v milijonih SIT</i>	<i>Do 1 mes.</i>	<i>1–3 mes.</i>	<i>3 mes. do 1 leta</i>	<i>1–5 let</i>	<i>Nad 5 let</i>	<i>Brez zapadlosti</i>	<i>Skupaj</i>
SK AKTIVA	489.547	308.459	458.145	734.672	295.807	97.869	2.384.499
SK PASIVA	785.094	431.731	467.307	369.552	130.685	–	2.193.369
NETO LIKVIDNOSTNI RAZMIK	–295.547	–123.272	–18.162	365.120	165.122	97.869	191.130

Vir: Letno poročilo NLB, d. d., za l. 2004, str. 191

Priloga 11: Obrestno tveganje za Skupino NLB v milijonih SIT na dan 31. 12. 2004 po MSRP

<i>Postavka v milijonih SIT</i>	<i>SK</i>	<i>Neobrestovano</i>	<i>Obrestovano</i>	<i>Do 1 mes.</i>	<i>1–3 mes.</i>	<i>3–12 mes.</i>	<i>Nad 1 letom</i>
SK AKTIVA	2.384.499	197.057	2.187.442	989.550	548.695	332.757	316.440
SK PASIVA	2.193.289	74.973	2.118.316	1.224.552	402.392	397.114	94.258
Bilančna izpost. obrestnemu tveganju	191.210	122.084	69.126	–235.002	146.303	–64.357	222.182

Vir: Letno poročilo NLB, d. d., za l. 2004, str. 192

Priloga 12: Primerjava bilance stanja v 000 SIT na dan 31. 12. 2004 za tri največje slovenske banke

V 000 SIT	NLB, d. d.	NKBM, d. d.	Abanka, d. d.
DENAR V BLAG. IN STANJE NA RAČ. PRI CB	50,917,291	20,205,871	7,663,459
KREDITI BANKAM	182,598,655	30,149,992	34,829,343
Vloge na vpogled (odpoklic)	7,322,148	6,332,786	2,744,161
Drugi krediti	175,276,507	23,817,206	32,085,182
KREDITI STRANKAM, KI NISO BANKE	871,917,396	334,435,380	315,094,582
DOLŽNIŠKI VRED. PAPIRJI, KI NISO NAMENJENI TRGOVANJU	454,054,304	169,462,523	92,190,343
VREDNOSTNI PAPIRJI, NAMENJENI TRGOVANJU	132,339,510	11,196,663	13,431,228
DOLGOROČNE NALOŽBE V KAPITAL STRANK V SKUPINI	50,511,109	11,567,892	2,574,406
Naložbe v kapital bank v skupini	39,409,642	3,609,327	0
Naložbe v kapital drugih odvisnih strank	11,101,467	7,958,565	2,574,406
DOLGOROČNE NALOŽBE V KAPITAL DRUGIH STRANK	620,539	1,086,061	688,429
NEOPREDMETENA DOLGOROČNA SREDSTVA	18,427,454	3,729,327	1,077,360
OPREDMETENA OSNOVNA SREDSTVA	37,215,609	11,048,465	7,823,365
LASTNI DELEŽI	0	0	50,282
DRUGA SREDSTVA	20,854,066	7,280,882	4,780,224
USREDSTVENE (aktivne) ČASOVNE RAZMEJITVE	11,565,810	2,784,799	1,642,205
S R E D S T V A	1,831,021,743	602,947,855	481,845,226
DOLGOVI DO BANK	284,510,062	45,089,501	79,466,334
Vloge na vpogled	13,599,553	434,892	1,606,231
Z dogovorjeno zapadlostjo ali z odpovednim rokom	270,910,509	44,654,609	77,860,103
DOLGOVI DO STRANK, KI NISO BANKE	1,185,923,939	441,846,123	319,890,700
Dolgovi iz vlog na vpogled	408,595,052	172,070,175	96,455,703
Dolgovi iz vlog z dogovor. zapadlostjo ali odpoved. rokom	742,429,114	262,719,302	196,401,020
Drugi dolgovi z dogovorjeno zapadlostjo ali odpovednim rokom	34,899,773	7,056,646	27,033,977
DOLŽNIŠKI VREDNOSTNI PAPIRJI	95,467,606	29,692,565	16,897,635
Obveznosti za izdane vrednostne papirje	80,574,396	24,836,240	12,125,146
Obveznosti za izdana potrdila o vlogah	14,893,210	4,856,325	4,772,489
DRUGI DOLGOVI	18,281,491	4,666,130	2,833,917
UDOLGOVANE (pasivne) ČASOVNE RAZMEJITVE	9,197,535	3,135,115	3,119,501
DOLGOROČNE REZERVACIJE ZA OBVEZNOSTI IN STROŠKE	37,352,745	7,482,239	7,353,297
REZERVACIJE ZA SPLOŠNA BANČNA TVEGANJA	5,989,370	7,413,649	924,093
PODREJENE OBVEZNOSTI	73,201,430	19,185,195	15,346,529
VPISANI KAPITAL	15,364,030	5,839,496	4,800,000
KAPITALSKE REZERVE	13,603,399	1,567,011	5,900,465
REZERVE IZ DOBIČKA	70,814,026	26,846,048	14,986,040
PREVREDNOTOVALNI POPRAVKI KAPITALA	17,875,739	8,768,460	6,655,352
Splošni prevrednotovalni popravek kapitala	11,791,560	5,345,816	2,355,536
Posebni prevrednotovalni popravki kapitala	6,084,179	3,422,644	4,299,816
PRENESENI ČISTI POSLOVNI IZID	2	0	10,853
ČISTI POSLOVNI IZID (čisti dobiček ali čista izguba)	3,440,369	1,416,326	3,660,510
O B V E Z N O S T I	1,831,021,743	602,947,855	481,845,226

Vir: Banka Slovenije, 2004

Priloga 13: Primerjava izkaza poslovnega izida v 000 SIT v obdobju od 1. 1. do 31. 12. 2004 za tri največje slovenske banke

V 000 SIT	NLB, d. d.	NKBM, d. d.	Abanka, d. d.
Prihodki iz obresti in podobni prihodki	82,175,621	30,746,440	24,125,881
Odhodki za obresti in podobni odhodki	44,749,841	14,471,032	13,857,871
ČISTE OBRESTI IN PODOBNI PRIHODKI	37,425,780	16,275,408	10,268,010
PRIHODKI IZ NALOŽBENJA V KAPITAL	9,088,625	2,077,632	908,785
Prihodki iz dolg. naložb v kapital strank v skupini	3,235,126	1,606,223	347,392
Prihodki iz dolg. naložb v kapital drugih strank	526,366	23,102	53,563
Prihodki – dividende od VP ter dr. naložb, namen. trgov.	5,327,133	448,307	507,830
Prejete opravnine (provizije)	26,417,653	8,183,735	7,440,877
Dane opravnine (provizije)	5,620,526	793,268	1,342,040
ČISTE OPRAVNINE (PROVIZIJE)	20,797,127	7,390,467	6,098,837
Prihodki iz finančnih poslov	52,297,138	22,258,141	12,318,474
Odhodki za finančne posle	45,286,287	20,857,147	10,582,060
ČISTI POSLOVNI IZID (čisti dobiček ali čista izguba)	7,010,851	1,400,994	1,736,414
Drugi poslovni prihodki	2,671,121	1,157,841	644,826
Stroški dela	24,961,258	9,341,993	5,298,884
- bruto plače	16,634,695	6,953,021	3,686,669
- dajatve za socialno zavarovanje	1,276,090	470,046	239,111
- dajatve za pokojninsko zavarovanje	1,557,709	573,784	298,468
- druge dajatve, odvisne od bruto plač	1,184,505	417,260	237,029
- drugi stroški dela	4,308,259	927,882	837,607
Stroški materiala in storitev	14,754,661	6,343,274	3,801,727
Amortizacija in prevrednoteni poslovni odhodki	7,626,822	2,604,238	1,610,066
Drugi poslovni odhodki	1,873,813	210,852	296,034
Izgube iz danih kreditov in terjatev, zmanjšane za poplač.	11,940,690	3,921,641	3,419,194
Čisti znesek rezervacij za splošna bančna tveganja	2,150,000	0	0
POSLOVNI IZID (dobiček ali izguba) IZ REDNEGA DELOVANJA	13,686,260	5,880,344	5,230,967
Izredni prihodki	67,760	107,840	146,839
Izredni odhodki	3,501	24,706	75,962
- izredni odhodki brez prevrednotovalnega popravka kap.	3,501	24,706	75,962
- izredni odhodki za prevrednotovalni popravek kap.	0	0	0
POSLOVNI IZID ZUNAJ REDNEGA DELOVANJA	64,259	83,134	70,877
CELOTNI POSLOVNI IZID	13,750,519	5,963,478	5,301,844
Davek iz dobička	5,939,289	1,289,890	1,179,275
Davki, ki niso izkazani v drugih postavkah	935,971	1,691,849	55,336
ČISTI POSLOVNI IZID (čisti dobiček ali čista izguba)	6,875,259	2,981,739	4,067,233

Vir: Banka Slovenije, 2004

Priloga 14: Primerjava nekaterih postavk v 000 SIT in kazalnikov v % za l. 2004 za tri največje slovenske banke

V 000 SIT	NLB, d. d.		NKBM, d. d.		Abanka, d. d.	
1. BILANCA STANJA	znesek	rast/dec. p. l.	znesek	rast/dec. p. l.	znesek	rast/dec. p. l.
2. Bilančna vsota	1.831.021.743	106,62	602.947.855	110,83	481.845.226	111,43
3. Skupni znesek depozitov nebančnega sektorja	1.185.923.939	105,87	441.846.123	106,10	319.890.700	106,96
4. a) pravnih in drugih oseb	370.213.681	106,18	129.488.160	99,86	141.472.004	103,33
5. b) prebivalstva	815.710.258	105,73	312.357.963	108,92	178.418.696	110,03
6. Skupni znesek kreditov nebančnemu sektorju	871.917.396	111,88	334.435.380	120,10	315.094.582	114,64
7. a) pravnim in drugim osebam	677.839.939	111,40	247.284.740	120,22	267.402.218	113,87
8. b) prebivalstvu	194.077.457	113,57	87.150.640	119,74	47.692.364	119,18
9. Celotni kapital	121.097.565	104,49	44.437.341	107,97	36.013.220	109,07
10. Rezervacije	95.198.471	113,20	57.004.258	106,66	26.260.988	118,55
11. Obseg zunajbilančnega poslovanja	738.642.277	42,67	171.917.189	54,68	189.493.044	68,62
12. Povprečne vloge gospodinjstev	800.603.189	104,71	303.249.395	107,45	168.961.724	107,72
13. Povprečni krediti gospodinjstvom	201.036.724	110,23	97.305.931	116,83	47.369.802	116,37
14. IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA	znesek	rast/dec. p. l.	znesek	rast/dec. p. l.	znesek	rast/dec. p. l.
15. Čiste obresti	42.388.417	101,60	16.567.975	94,08	10.273.499	101,89
16. Čisti neobrestni prihodki	33.771.647	133,91	11.767.905	124,34	9.191.522	115,07
17. Splošni upravni stroški	39.715.919	99,04	15.685.267	98,91	9.100.611	105,71
18. Amortizacija	7.626.822	115,93	2.604.238	95,94	1.610.066	114,40
19. Neto rezervacije	-14.817.447	164,82	-3.921.641	130,43	-3.419.194	99,08
20. Poslovni izid pred obdavčitvijo	13.750.519	124,83	5.963.478	110,42	5.301.844	116,14
21. Davek iz dobička	5.939.289	126,93	1.289.890	68,63	1.179.275	120,78
22. Davki, ki niso izkazani v drugih postavkah	935.971	111,05	1.691.849	206,13	55.336	51,13
23. KAZALCI	v %		v %		v %	
24. a) Kapital						
25. - kapitalaska ustreznost	11,70		11,51		9,62	
26. b) Kvaliteta aktive						
27. - dvom. in nedonosne bilančne terjatve/bruto aktiva	11,66		17,31		14,90	
28. - posebne rezervacije za bilančne terjatve/bruto aktiva	3,44		7,12		4,37	
29. - posebne rezervac. za bil. terj./dvom. in nedonos. bil. terj.	23,62		37,72		24,19	
30. c) Profitabilnost						
31. - obrestna marža	2,61		3,03		2,28	
32. - donos na aktivo	0,79		1,05		1,12	
33. - donos na kapital pred obdavčitvijo	11,89		14,78		16,09	
34. - donos na kapital po obdavčitvi	5,95		7,39		12,34	
35. d) Stroški poslovanja						
36. - operativni stroški/povprečna aktiva	2,72		3,24		2,27	
37. e) Likvidnost						
38. - povp. likvidna sredstva/povp. vpogledni viri	23,70		13,67		16,51	

sredstev						
39. - sekundarna likvidnost/vpogledne vloge	80,60		41,71		64,62	

Vir: Banka Slovenije, 2004

Tabela 15: Primerjava lestvic in simbolov bonitet mednarodnih bonitetnih agencij

Boniteta – ocena mednarodnih bonitetnih agencij					
S&P's	Fitch	Moody's	Capital Intelligence		
AAA	AAA	Aaa	AAA+	“Investment Grade”	Prvovrstnost po kriterijih BS
AA+	AA+	Aa1	AAA		
AA	AA	Aa2	AAA–		
AA–	AA–	Aa3	AA+		
A+	A+	A1	AA		
A	A	A2	AA–		
A–	A–	A3	A+		
			A		
			A–		
BBB+	BBB+	Baa1	BBB+		
BBB	BBB	Baa2	BBB	“Speculative Grade”	
BBB–	BBB–	Baa3	BBB–		
BB+	BB+	Ba1	BB+		
BB	BB	Ba2	BB		
BB–	BB–	Ba3	BB–		
B+	B+	B1	B+		
B	B	B2	B		
B–	B–	B3	B–		
CCC+	CCC+	Caa1	C+		
CCC	CCC	Caa2	C		
CCC–	CC	Caa3	C–		
CC	C	Ca	D+		
SD/D	DDD	C	D		
	DD		D–		
	D				

Vir: Interno gradivo NLB, d. d.